LETO VI. ŠT. 37 (278) / TRST, GORICA
ČETRTEK, 4. OKTOBRA 2001

NOVI GLAS

SETTIMANALE
SPEDIZ. IN A.P. - 45% - ART. 2 COMMA 20/b
LEGGE 662/96 - FILIALE DI GORIZIA
ISSN 1124 - 6596

CENA 1500 LIR 0,77 €

www.noviglas.it

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996

KAKO DO ZAJAMČENEGA ZASTOPSTVA?

V deželnem svetu Furlanije-Julijske krajine se je v preteklih dneh obnovila razprava o spremembah zakona o izvolitvi deželnega sveta. Na podlagi vsedržavnih reform, ki so posegle tudi v ustavna določila o deželah s posebnim statutom, ima Furlanija-Julijska krajina možnost, da se sama odloči za predsedniški ali drugačen ustroj, za uvedbo večje ali manjše stopnje "večinskega sistema" in za druge novosti. Če pa ne bo sprejela novega volilnega zakona, bodo zanjo veljala začasna določila o neposredni izvolitvi predsednika deželne vlade in o izvolitvi svetovalcev po večinskem sistemu, ki ga danes poznajo dežele z navadnim statutom.

Za odobritev novega volilnega zakona je predviden poseben postopek, zaradi različnih interesov posameznih strank pa je zelo težko najti skupen jezik. Donedavna je bilo osnova za razprave "besedilo 36 svetovalcev", nato pa je v imenu desnosredinske večine svetovalec Severne lige Zoppolato predlagal povsem novo besedilo.

Predolgo bi bilo, če bi obravnavali vse njegove točke, čeprav so nekatere nesprejemljive (možnost zelo visoke "večinske nagrade"). O tem še teče razprava in besedilo se bo še spreminjalo. Tu nas zanima predvsem vprašanje zajamčenega zastopstva slovenske manjšine. To načelo je vendarle prodrlo pri večini deželnih političnih sil. Kako naj bi ga dejansko izpolnjevali, pa ostaja sporno tudi med samimi Slovenci.

Že junija 1996 je takratni deželni svet oblikoval svoj predlog reforme volilnih členov posebnega statuta in ga poslal parlamentu v odobritev. V njem je bilo rečeno, da smo volilni zakon olajšati izvolitev predstavnikov jezikovnih manjšin, vsekakor pa mora zagotoviti izvolitev "vsaj enega svetovalca, ki naj bo izraz slovenske jezikovne skupine". Za tako rešitev si je zelo prizadevala Slovenska skupnost, ki je zaradi prve "reforme" deželnega volilnega zakona že od leta 1993 izključena iz deželnega sveta in ki že dobro desetletje na krajevni, deželni, vsedržavni in mednarodni ravni opozarja na nujnost priznanja te manjšinske pravice. A za načelo zajamčenega zastopstva sta se opredelila tudi skupno slovensko zastopstvo in pa slovenski parlament!

V Rimu so na predlagano formulacijo mirno "pozabili" tudi predstavniki strank, ki so jo v deželnem svetu podprle. Kasneje je ob odobritvi ustavnega zakona o volilnih določilih za dežele s posebnim statutom prišlo do pravega škandala, saj so za Nemce in Ladince ne le okrepili določila o zajamčenem zastopstvu, temveč tudi jamstva o prisotnosti v izvršnih telesih, glede Slovencev pa ne Oljka ne desna sredina nista zapisali niti besede. Zaščitni zakon za Slovence ne govori o zajamčenem zastopstvu v deželnem svetu, zahteva pa olajšave za izvolitev kandidatov, ki pripadajo slovenski manjšini, v poslansko zbornico in senat.

Zoppolato za Slovence predlaga eno zajamčeno mesto v deželnem svetu. Od 1.000 do 1.500 volivcev v vsakem okrožju bi po tem predlogu lahko predlagalo po enega kandidata, ki bi izjavil, da pripada slovenski manjšini in želi tekmovati za zajamčeni sedež. STRAN 16

IVO JEVNIKAR

MNENJE

"... Vendar je nesporna sodba, da je Mohorjeva družba bila in ostaja eden izmed slovenskih identitetnih simbolov, znamenj slovenske ustvarjalne odličnosti, ki nas je enakovredno umestila v evropsko kulturo. Je spričevalo neuklonljive volje slovenskega življa v matični deželi in zunaj njenih meja, je tudi simbol slovenske duhovnosti, ki je bila vselej odprta za dialog in sodelovanje z vsemi drugimi in drugačnimi... Z odličnim književnim jezikom, literarno, kulturno in splošnoizobraževalno vsebino je založba obogatila tudi evropsko kulturo."

PREDSEDNIK RS MILAN KUČAN, CELOVEC, 28. 9. 2001

CELOVEC / OSREDNJA PRIREDITEV OB 150. OBLETNICI USTANOVITVE

ŽLAHTNO POSLANSTVO MOHORJEVE DRUŽBE

DANIJEL DEVETAK

Otroške in mladinske, znanstvene in poljudno znanstvene, literarne, umetniške, verske in šolske knjige, torej knjige vseh zvrsti kot nepogrešljiva kulturna dobrina spremljajo Slovence že 450 let in kot nositeljice jezika utrjujejo našo narodno pripadnost, tako da smo kljub številnim zgodovinskim preizkušnjam kot narod zagledali zarjo tretjega tisočletja. Bodrijo nas, spodbujajo in povezujejo, v nas zbujajo in segrevajo ljubezen do naše slovenske besede. Govorijo nam o tem, da je prihodnost odprta tistim, ki skrbijo za kakovost in širino.

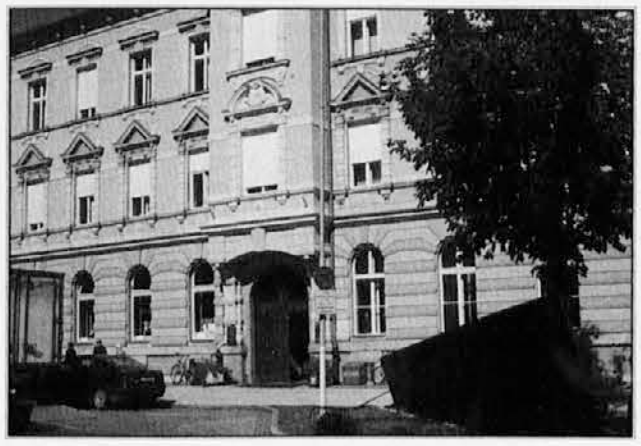

Izdajanje dobrih slovenskih knjig, skrb za srčno in umsko izobrazbo ljudi: to je bil cilj društva, katerega ustanovitev sta daljnega 27. julija 1851 razglasila kaplan Andrej Einspieler in slavist Anton Janežič s skupino prijateljev na pobudo in po zamisli blaženega škofa Antona Martina Slomška. Prvi vodja društva je bil prav Einspieler iz Celovca; ker je bila tedanja koroška prestolnica bolj slovenska od Ljubljane, je bil prvi sedež Mohorjeve družbe prav tam. V seznamu članov iz prvih časov najdemo škofe, župnike, doktorje in profesorje, a tudi kmete, kuharice in šolarje, torej pripadnike vseh družbenih slojev. Prvih trinajst let je bila Mohorjeva družba celo edina slovenska založba. Po prvi vojni se je preselila v Prvalj in nato v Celje, ki je bilo do druge vojne svetovni kulturni center za Slovence, saj so odtod pošiljali knjige tudi zdomcem od Azije do Amerike. Že pred drugo svetovno vojno je zaradi prepovedi uvoza knjig v Italijo nastala Goriška Mohorjeva družba za Slovence v Italiji. Po vojni je družba spet zaživela v Celovcu in izdajala knjige, ki jih Celjska v Jugoslaviji ni mogla. Tri sestrske založbe so tako v 150 letih skupno izdale skoraj petdeset milijonov knjig! To žlahtno poslanstvo se danes nadaljuje.

Izdajanje dobrih in vsem dostopnih knjig v materinem jeziku je za Mohorjevo družbo še vedno glavna skrb.

STRAN 16

V NEDELJO, 7. OKTOBRA

ZAKAJ IN ČEMU REFERENDUM

Na referendumu ali ljudskem glasovanju, ki bo v nedeljo, 7. t.m., se bomo volilni upravičenci izrekli za ali proti spremembi 5. člena republiške ustave. Ta v svoji dosedanji formulaciji le načelno priznava in podpira krajevne avtonomije ter decentralizacijo uslug in storitev, ki so odvisne od države, in poudarja, da država prilagaja svoje zakone načelom in zahtevam avtonomije in decentralizacije. Za vlade leve sredine je bil v parlamentu izglasovan ustavni zakon, ki omenjeni 5. člen republiške ustave tako spreminja, da lahko že govorimo o federalistični ureditvi države, saj slednja prenaša mnoge svoje pristojnosti na dežele, pokrajine in občine. Ker gre za spremembo ustave, mora to potekati s posebnim postopkom v parlamentu. Potrebno je dvojno glasovanje v obeh vejah parlamenta, med obema glasovanjema pa morajo preteči vsaj trije meseci. Referendum o teh spremembah ni potreben, če se novi ustavni zakon pri drugem glasovanju odobri z dvotretjinsko večino.

To pa se z zakonom, ki ga je bila vložila leva sredina, ni zgodilo, zato je bil razpisan tako imenovani potrditveni referendum, ki je veljaven, če je za predlagano spremembo ustave večina veljavno oddanih glasov. Za druge oblike referenduma ustava predvsem določa, da je veljaven, če se ga udeleži večina volilnih upravičencev.

V nedeljo bodo volišča odprta od 6.30 do 22. ure. Volivec ali volivka naj se predstavi z volilno izkaznico, ki smo jo vsi dobili na dom lani in je veljavna za več volilnih preizkušenj. S seboj moramo imeti tudi osebno izkaznico ali drugo veljavno osebno listino.

O nedeljskem referendumu je vladalo ali še vlada precejšnje zatišje. Politične stranke, ki so za zadevni zakon že glasovale v parlamentu, priporočajo volivcem in volivkam, naj na glasovnici prekrižajo "DA", desna sredina z Ligo na čelu ter Stranka komunistične prenove pa pozivajo, naj se na glasovnici prekriža "NE". Desna sredina z Bossijevo stranko na čelu pa pravi, da dejanski in resnični federalizem more uresničiti le ona. Kot poročamo na drugem mestu, svojim volivcem in somišljenikom priporoča "DA" tudi Slovenska skupnost.

150 LET MOHORJEVE

OB JUBILEJU

Sončna koroška jesen je prejšnji petek v bleščečih barvah, zlasti ob lepih jezerih, poljih in gozdovih prijazno pozdravila častitljivo obletnico (150 let) Mohorjeve družbe. V Celovcu so se zbrali predstavniki Koroške, Goriške in Tržaške ter Slovenije, ki danes nadaljujejo plemenito poslanstvo Družbe sv. Mohorja, ki je po navdihu blaženega škofa Antona Martina Slomška nastala v Celovcu leta 1851. In prav zato je v koroški prestolnici potekala slovesna prireditev na čast temu velikemu dogodku. Prisotne so bile vse tri veje Mohorjeve družbe (Gorica, Celje, Celovec), ki so danes enakovredni duhovni dediči prve Slomškove ustanove. V tem smislu je prav Goriška Mohorjeva družba (GMD) v času svojega obstoja odigrala veliko versko in narodno poslanstvo med primorskimi Slovenci. Naši ljudje so že od nastanka GMD videli v tej založniški hiši pomembno orientacijo za svojo duhovno rast. Po Slomškovih preroških besedah "sveta vera bodi nam luč, materina beseda pa ključ do zveličavne omike", ki jih je ob koncu svojega občutenega slovenskega nagovora izrekel na prireditvi novi celovški škof, je tudi GMD delovala vse do danes. Če so skupno vse tri MD do zdaj izdale na desetine milijonov knjig, jih je gotovo tretjino teh izdala prav GMD. Ob samem začetku je v 20. letih prejšnjega stoletja sam papež Pij XI. v posebnem dokumentu nakazal svetlo pot pričevalca krščanske kulture in varuha izročil slovenske narodne skupnosti v Italiji.

Kot cerkvena bratovščina je ta velezaslužna kulturna ustanova še vedno živa med nami. Kakšno vzvišeno poslanstvo je GMD imela še zlasti v težkih in mračnih letih fašistične tiranije, ko je lahko kot redka slovenska založba še pošiljala med primorske ljudi slovensko besedo, lahko sami razumemo. S tem pa je tudi nadomestila nasilno ukinjeno slovensko šolo in sama postala šola našega jezika in kulture. Zato ji gresta še posebno priznanje in zahvala.

Pa danes? V povojnem obdobju si je GMD opomogla in krepko zaživela. STRAN 2

ANDREJ BRATUŽ

VSEBINA

02 Alojz Tul — O ZAJAMČENEM ZASTOPSTVU MANJŠINE
02 Janez Povše — Z ZANOSOM V VOJNO?
02 Breda Susič — KORAK NAPREJ
03 Milan Kučan in Alojz Rebula — OB 150. OBLETNICI MOHORJEVE DRUŽBE
04 Jurij Paljk — "NAJ ZAVLADATA MIR IN PRAVIČNOST!"
06 Majda Pavšič — V IDRIJI RAZSTAVA ČIPK "CHANTILLY"
07 Tomaž Pavšič — V CERKNEM ODKRILI KIP NADŠKOFU F.B. SEDEJU
09 Ivan Žerjal — SVET, KI GA OBČUDUJEJO TAKO OTROCI KOT...
13 Marjan Drobež — SPREMEMBE SLOVENSKE USTAVE
14 Mara Petaros — BORZE SE UMIRJAJO

SVET OKROG NAS

O ZAJAMČENEM ZASTOPSTVU SLOVENSKE MANJŠINE

PO AVDICIJAH NA DEŽELI

ALOJZ TUL

Dogajanje v zvezi z avdicijami na Deželi glede zajamčenega zastopstva slovenske manjšine nas sili, da se vračamo k zadevni problematiki in z njo povezanim problemom. Omenjene avdicije so potekale 26. septembra in o njih so obširno poročala sredstva javnega obveščanja. Na lastno prošnjo ali na povabilo ustrezne deželne komisije so svoja stališča glede predloga novega volilnega zakona, ki bi pod določenimi pogoji zagotovil oz. omogočil izvolitev minimalnega zastopstva slovenske manjšine v F-Jk v deželni svet, povedali številni predstavniki manjšinske stvarnosti od edine manjšinske stranke SSk in predstavnikov slovenskih članov v italijanskih strankah pa do obeh krovnih organizacij (SKGZ in SSO) in še nekaterih drugih združenj. Potek in obračun omenjenih zaslišanj sta pokazala nespodbudne razmere, ki vladajo trenutno v manjšini, miselno zmedo glede obravnavanega vprašanja in temu sledeča stališča. Namen tega zapisa ni ocenjevanje podanih stališč s strani posameznih predstavnikov, temveč opozoriti na globoko razdeljenost v manjšini, medsebojno nezaupanje ter na vidne posledice dejstva, da manjšina ne le nima lastnega predstavništva, ampak tudi ni sposobna oblikovati takšno predstavništvo niti za reševanje posameznih problemov, razgovarjanja in dogovarjanja tako z oblastmi v Italiji kot v Sloveniji. Zato ne preseneča, da so omenjena zaslišanja potekala tako nepovezana in, kot kaže, niso rodila pozitivnih sadov. Tudi Dežela je omenjena srečanja organizirala premalo poglobljeno. Prav ti zadnji dogodki so še enkrat pokazali in dokazali, da, dokler manjšina ne bo sposobna svojo subjektiviteto udejanjiti z oblikovanjem ustreznega mandatarnega zastopstva za reševanje svojih problemov, predvsem v odnosih z oblastmi, ne moremo pričakovati ustreznih rezultatov, tudi v okviru paritetnega odbora za izvajanje zaščitnega zakona. Zagotovitev minimalnega zastopstva v izvoljena telesa spada namreč v okvir splošne manjšinske zaščite po standardih evropskih konvencij o manjšinah.

Objektivno moramo priznati, da obe zahtevi, po zajamčenem zastopstvu in izvolitvi skupnega manjšinskega zastopstva, že dolga leta iznaša Slovenska skupnost, ker sta to nujno potrebni instituciji za preživetje in razvoj manjšinske skupnosti. Mnogo zavednih slovenskih ljudi javno in očitno podpira omenjeni zahtevi. Leve stranke pa se jima izogibajo, vendar iz raznih znakov sodeč, več pripadnikov teh strank priznava upravičenost omenjenih zahtev.

TISKOVNO SPOROČILO

SLOVENSKA SKUPNOST ZA UDELEŽBO NA REFERENDUMU

V nedeljo, 7. oktobra, smo volilni upravičenci pozvani, da se udeležimo referenduma, na katerem se bomo izrekli o spremembi 5. člena republiške ustave, kar naj omogoči federalistično ureditev italijanske države.

Gre za tako imenovani potrdilni referendum, kar pomeni, da bo referendum veljaven, čeprav se ga ne bi udeležila večina upravičencev.

Stranka Slovenske skupnosti poziva svoje volivce in somišljenike, naj se referenduma udeležijo in naj ob tej priložnosti glasujejo pritrdilno, se pravi "DA".

Sprememba ustave, kakršno predvideva zakon, ki ga je bila v parlamentu vložila leva sredina in je bil tudi odobren, prinaša važne novosti, čeprav ne najboljših, v smislu ter smeri federalistične ureditve. Spremembe pobliže zadevajo tudi deželo Furlanijo-Julijsko krajino, ki sicer že ima poseben statut in torej večjo avtonomijo od navadnih italijanskih dežel.

Federalistična ureditev države pa bo to avtonomijo še okrepila. Za takšno smer so se že izrekli tudi nekateri predsedniki dežel, Vsedržavno združenje italijanskih občin (ANCI), koalicija Oljke in celo nekateri krogi desne sredine, ki očitno imajo več posluha za resnično demokracijo, ki je, kot vemo, vlada ljudstva.

V to smer se nagiba tudi Slovenska skupnost, saj meni, da je sprememba 5. člena republiške ustave, kot jo predvideva od parlamenta že odobreni zakon, pomemben doprinos k dejanskemu uresničevanju federalistične ureditve italijanske države.

PO SREČANJU PERES-ARAFAT

KORAK NAPREJ

BREDA SUSIČ

Izraelski zunanji minister Peres in palestinski vodja Arafat sta se po večkratni odpovedi vrha 26. septembra srečala na letališču v Gazi. Dveurni pogovori so potekali v dokaj napetem vzdušju, saj so se spopadi med izraelsko vojsko in palestinskimi aktivisti nadaljevali kljub premirju, ki ga je razglasil Arafat. Spopadi so se nadaljevali tudi po vrhu in povzročili več žrtev.

Rezultat vrha je bil dogovor o takojšnji obnovi sodelovanja na področju varnosti. To bo omogočilo utrditev dogovora o prekinitvi ognja, ki so ga sklenili 18. septembra. Obe strani bosta tudi izpolnjevali vse dolžnosti iz doslej sprejetih sporazumov, izraelska vlada pa naj bi tudi začela umikati zapore s palestinskega ozemlja in prerazporejati sile. Oblikovali bodo skupno komisijo visokih predstavnikov, ki bodo preučili sporna vprašanja v zvezi z izvajanjem sporazuma o prekinitvi ognja. Tako je bilo rečeno v sporočilu za javnost. V roku več ali manj enega tedna naj bi se Peres in Arafat spet srečala, vendar je bilo tiskovno sporočilo samo nekoliko netočno, verjetno zaradi previdnosti.

Ves svet je pozdravil srečanje, ki je bilo prvi konkretnejši korak k pomiritvi krize na Bližnjem vzhodu oz. k obnovi pogajanj. Ta so se prekinila pred letom dni, točneje lanskega 28. septembra, ko je izbruhnila t.i. "nova intifada". Minuli petek so Palestinci proslavljali obletnico z množičnimi manifestacijami, med katerimi je prišlo tudi do incidentov. Obračun praznovanja in z njim povezanih akcij domnevnih palestinskih teroristov ter reakcij izraelske vojske je bil 8 mrtvih in 120 ranjenih. Med manifestacijami so prišla na dan tudi izrazita protiameriška čustva, ki so se v zadnjem letu močno okrepila med Palestinci.

Če je do srečanja med Arafatom in Peresom le prišlo, pa gre zasluga predvsem ZDA, ki so v zadnjih dneh odločno pritisnile na izraelskega premiera Sharona, da je omogočil vrh. ZDA si namreč želijo pomiritve na Bližnjem vzhodu, zato da lahko svojo pozornost koncentrirajo na oblikovanje svetovnega protiterorističnega zavezništva. Po mnenju ameriških diplomatov bi obnova dialoga med Izraelci in Palestinci obenem lahko pripomogla k lažji vključitvi arabskih in islamskih držav v zavezništvo, za kar si ZDA prizadevajo.

Kljub vsem naporom pa je na Bližnjem vzhodu spet izbruhnilo nasilje. Takoj po vrhu so zaradi vdora izraelskih tankov in buldožerja v neko palestinsko vas izbruhnili nemiri v bližini Rafaha, v katerih so trije Palestinci izgubili življenje. V nedeljo je bil med nemiri v Gazi ubit 17-letni Palestinec, v ponedeljek je v zahodnem Jeruzalemu eksplodiral avtobus-bomba. Atentat sicer ni povzročil smrtnih žrtev, bil pa je prvi bombni napad od razglasitve izraelsko-palestinskega premirja 18. septembra.

Poznavalci previdno napovedujejo, da bo treba počakati še nekaj časa, preden bi lahko zatrdili, da je vrh Arafat-Peres prinesel pravo pomiritev razmer.

S 1. STRANI

OB JUBILEJU

Dolga vrsta dragocenih knjižnih izdaj in pobud vse do danes je o tem živa priča. V tem okviru je še zlasti bogat kulturno-znanstveni doprinos te ustanove z izdajo PSBL (Primorskega slovenskega biografskega leksikona), ki je že sam zase pisan spomenik primorskega slovenskega življenja nasploh.

Vse to in še drugo nam še danes pomeni Mohorjeva družba. Zato bomo vedno hvaležni. Voščilom, večkrat izrečenim na celovški proslavi, "ad multos annos – na mnoga leta!" se pridružujemo tudi mi.

PO TERORISTIČNIH ATENTATIH V ZDA

ZAČETEK OBRAČUNA TIK PRED ZDAJCI?

Medtem ko se ameriška vojska še dalje intenzivneje pripravlja na obračun s teroristi, ki so pred dobrimi tremi tedni izvedli atentate v New Yorku in Washingtonu, to je v samih središčih gospodarske in vojaške moči edine velesile na svetu, so predvsem na delu obveščevalne službe, ki si zlasti prizadevajo, da bi odkrile kraj, v katerem se zadržuje glavni voditelj teroristov Osama Bin Laden. Vzporedno postajajo čedalje ostrejši varnostni ukrepi tako na ozemlju ZDA kot v nekaterih državah po Evropi, med katerimi je tudi Italija. Razširjeno je namreč mnenje, da utegnejo teroristi pri nadaljnjih atentatih uporabljati bakteriološka, biološka in druga podobna uničevalna sredstva. Pod nadzorom so tudi denarni zavodi, kjer naj bi teroristična organizacija, na čelu katere je Bin Laden, imela zelo velike denarne depozite. Jasno je, da skušajo pristojne oblasti preprečiti kakršnokoli uporabo tega denarja.

Medtem so v Washingtonu in Londonu uradno sporočili, kako obstajajo stvarni dokazi, da je za atentate v ZDA osebno odgovoren Bin Laden. Ta se baje trenutno zadržuje v hribovitem predelu Afganistana, in sicer v gorovju Pamir, katerega vrhovi so visoki do 6.000 m. Tako politične kot vojaške oblasti izključujejo možnost, da bi prišlo do takšne uporabe sile kot v zadnjem času npr. v zalivski vojni. Tokrat je treba najprej odkriti krivce in organizatorje atentatov in jih šele nato kaznovati. Izogibati se je torej treba množičnim morijam, katerih žrtve so predvsem popolnoma nedolžni ljudje. S tem seveda ni rečeno, da pojde v spopadu s teroristi in z njihovimi organizacijami vse gladko, brez žrtev in bolečin. Cena, ki jo bo moral svet plačati, nikakor ne bo majhna. Toda demokratični svet ne more in ne sme popustiti, čeprav mu teroristi grozijo z novimi, še hujšimi atentati, kakršnim smo bili priča 11. septembra.

Protiteroristično koalicijo sestavljajo predvsem ZDA in države članice Atlantske zveze, vendar ta koalicija lahko računa na mnoge druge države z vseh celin, med katerimi najdemo tudi islamski svet. Svojo besedo je spregovoril tudi Varnostni svet Združenih narodov in v bistvu odobril že dogovorjeno obliko boja zoper terorizem.

Na nadaljnji razplet dogodkov bo gotovo vplival obisk, ki ga je pred dnevi opravil v Bruslju ruski predsednik Putin. Tu se je poleg z vodilnimi predstavniki EZ pogovarjal tudi z glavnim tajnikom Atlantskega zavezništva Robertsonom. Zagotovil je vso podporo svoje države v boju zoper terorizem. To je zelo pomembo, saj je znano, da imajo Rusi na tem področju bogate izkušnje.

Svoje prvo poročilo o zločinskih atentatih v ZDA smo začeli z besedami, da "ne bo nikdar več tako, kot je bilo doslej". Razvoj dogodkov dokazuje, da trditev ustreza resnici, saj bo terorizem izkoreninjen ne le s pravičnim kaznovanjem posameznih zločincev, temveč tudi z odstranitvijo humusa, ki omogoča in pospešuje rast tega zločinskega pojava. Takšen humus predstavlja ne le islamski fundamentalizem, temveč tudi in predvsem čedalje večji prepad med razvitim in nerazvitim svetom, med bogatimi, presitim svetom in milijardami ljudi, ki dobesedno umirajo od lakote. V tem pogledu lahko upravičeno trdimo, da bi globalizacija morda imela naravnost odrešilno moč. Za kristjane pa je takšno gledanje naravnost obvezno.

DL

POVEJMO NA GLAS JANEZ POVŠE

Z ZANOSOM V VOJNO?

Težko je verjeti, da je res, kako se v zvezi z bližajočo se vojno stvari dogajajo, namreč skoraj zanosno in brez večjih pomislekov. Na napad na New York je treba odgovoriti in to hitro ter za vsako ceno. Ni časa za razmišljanje o miru, ni časa za premislek o tem, kaj vse lahko vojna prinese. Vojna, ki jo imamo vsaj zaradi dveh svetovnih spopadov v minulem stoletju za višek groze in za največjo nesrečo, nenadoma ni več grozna. Kot da je zahodni človek vse pozabil in mu ni mar za posledice. Prevladuje občutek, da se možnosti nevarnega razvoja dogodkov sploh ne želi zavedati. Vlade zahodnega sveta si očitno ne postavljajo prevelikih vprašanj, nameščanje orožja se vestno in naglo nadaljuje ter stopnjuje. Vse je samo po sebi umevno, kot da bi avtomobilska tvrdka gradila novo tovarno ali bi pričeli graditi jez za veliko elektrarno. Še posebej je tovrstno gladko stopanje v vojno videti prav v Italiji, kjer vladni ljudje vzbujajo vtis, kot da jim je zadeva prišla še kako prav in da so komaj čakali na takšno priložnost. Zato seveda ni čudno, da se pojavlja nestrpnost v odnosu na tiste, ki pozivajo k umirjenosti in širšemu pogledu na razmere v svetu. Prav tako je bilo le vprašanje časa, kdaj bomo slišali mnenje o večvrednosti naše civilizacije, mnenje, ki je bilo v preteklosti vselej povod za najbolj rušilne in pogubne spopade.

In vendar, kaj je vse to mogoče? Je mogoče, da se v vsem razvitem svetu ne najde niti ena vlada, ki bi se resno zavzela za bolj pretehtan nastop? Da se ne najde niti en sam minister ali podminister? Je mogoče, da se v tem trenutku v zahodnem svetu ni oglasila niti ena sama odločujoča institucija, ki bi resno opozorila, kako se nahajamo v zelo kočljivem trenutku človekove zgodovine? Je res mogoče, da ne vidimo v vojni zloveščega požara, ki se vselej želi širiti in samo širiti? Je res mogoče, da tako rekoč vsi najvišji izvoljeni predstavniki kot najvišja politična moč z vso vnemo pripravljajo vse potrebno, da bodo ljudje v prihajajočo vojno čimprej vstopili? Je ta vnema zamisel visoke politike ali celokupnega javnega mnenja?

V vsakem primeru pomeni dosedanje hitro stopanje v vojno s strani razvitega sveta podcenjevanje nevarnosti. Pomeni lahko tudi poslednji krč potrošniške dobe, ki vidi izhod le v velikem spopadu. Lahko pa gre za poskus urediti svet po načelu moči za vsako ceno. Ni namreč mogoče mimo namiga, da Rusija podpira zahodni svet v njegovem nastopu zato, da bo mogla končno poračunati z uporno Čečenijo. Ni mogoče mimo namiga, da Kitajska ne nasprotuje napadu na Afganistan, ker bi si v zameno lahko slednjič, pa čeprav s silo, priključila Tajvan. In za takšno vizijo sveta, za vizijo nove moči, ki se želi vzpostaviti za vsako ceno, so potrebne prav vojne, velike vojne. Seveda se je mogoče vprašati, v imenu koga in komu v korist, v imenu katere civilizacije in kakšne človečnosti?

NOVI GLAS

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18
TEL. 0481 533 177
FAX 0481 536 978
E-MAIL gorica@noviglas.it
uprava@noviglas.it
34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3
TEL. 040 365 473
FAX 040 775 419
E-MAIL trst@noviglas.it
www.noviglas.it

GLAVNI UREDNIK ANDREJ BRATUŽ
ODGOVORNI UREDNIK DRAGO LEGIŠA
IZDAJATELJ ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA; PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN
REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5
TISK TISKARNA BUDIN / GORICA
NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI
IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC
LETNA NAROČNINA ITALIJA IN SLOVENIJA 80.000 LIR,
INOZEMSTVO 120.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 150.000 LIR
POŠTNI TEKOČI RAČUN 10647493
CENA OGLASOV PO DOGOVORU

POMEMBEN ZASUK V ITALIJI

NOTRANJA POLITIKA NI VEČ V OSPREDJU

Italijanski tisk in druga sredstva množičnega obveščanja posvečajo, kot je povsem razumljivo, največjo pozornost najbolj aktualnim dogodkom po svetu, predvsem boju proti terorizmu, medtem ko nekoliko zanemarjajo, kar se dogaja doma. To je dejansko še najbolj pogodu Berlusconijevi vladi, katere delovanje nikakor ni predmet tolikšne pozornosti, kot bi gotovo bilo, če ga ne bi zasenčili teroristični atentati v New Yorku in Washingtonu. Vlada seveda nadaljuje s svojim delom, ki naj bi po izjavah njenih predstavnikov potekalo v skladu s programom, s katerim je desnosredinska koalicija 13. maja letos nastopila na volitvah in tudi zmagala.

Resnici na ljubo pa je treba povedati, da v notranji politiki trenutno povzročajo še največ hrupa zakonski osnutki in predlogi desnosredinske vlade in njene večine, ki jih opozicija ostro graja in zavrača, češ da hoče Berlusconi za vsako ceno preprečiti, da tako sam kot njegovi največji prijatelji ne bi imeli več opravka s sodnijo. Eden najbolj očitnih primerov je predlog, naj se spremeni kazenski postopnik, ki ureja zaprosila za pravno pomoč, tako da bi se znatno skrajšal rok za zastaranja. Če bi ti spremembo odobril parlament, bi poleg samega Berlusconija imel največ koristi - tako poudarjajo predstavniki opozicije - bivši minister in Berlusconijev odvetnik Previti, ki naj bi s svojimi denarnimi depoziti v švicarskih bankah podpkupoval nekatere rimske sodnike. To naj bi ugotovile že opravljene preiskave, ki pa bi postale brezpredmetne, če bi se skrajšal rok zastaranja, kot predvideva zakonski predlog vladne večine. Vlada je sicer predložila parlamentu tudi zakonski osnutek, ki zadeva razvpito vprašanja "konflikta interesov", pri čemer je najbolj prizadet sam predsednik Berlusconi kot televiziski in založniški mogotec. Zakonski predlog predvsem predvideva, da so za ureditev vprašanja Berlusconijevega konflitka interesov dejansko pristojni od parlamenta imenovani "trije modreci", kar opozicija odločno odklanja, češ da bi "trije modeci" bili dejansko brez moči.

V Italiji in zlasti v demokratičnem svetu pa se še ni polegel hrup, ki je nastal ob Berlusconijevem obisku v Nemčiji, kjer je bil gost kanclerja Schröderja. Ko je govoril o terorističnih atentatih z dne 11. septembra v ZDA in jih odločno obsodil ter izrazil solidarnost ameriškemu ljudstvu in njegovim voditeljem, je tudi omenil superiornost zahodne civilizacije v primerjavi z islamsko. Tako je govoril prav v trenutku, ko si sam ameriški predsednik odločno prizadeva, da bi koalicijo za boj proti terorizmu razširil tudi na islamske države ter hkrati odvrnil od terorističnih skušnjav ameriške državljane muslimanske vere, ki jih je v ZDA več milijonov. Berlusconi je svoja izvajanja skušal popravljati, češ da je šlo za nesporazum, mednarodna sredstva obveščanja pa so medtem že ostro zavrnila in grajala njegova izvajanja.

Omeniti je končno treba, da je vlada predložila parlamentu finančni zakon, ki naj bi po njenih trditvah bil v skladu z volilnim programom. Zakon bo seveda še predmet široke razprave tako v parlamentu kot v drugih pristojnih sredinah.

Prav na koncu pa še nekaj besed v zvezi z zaščitnin zakonom. Vlada bi morala v skladu s 3. členom tega zakona imenovati štiri člane paritetnega odbora za vprašanje slovenske manjšine. Do trenutka, ko pišemo te vrstice, tega imenovanja še ni bilo. Naj spomnimo, da od četvorice članov mora eden pripadati slovenski jezikovni skupnosti.

DRAGO LEGIŠA

POZDRAV PREDSEDNIKA REPUBLIKE SLOVENIJE

V DOBRIH IN TEŽKIH ČASIH

MILAN KUČAN

Dragi sodelavci in prijatelji Mohorjeve družbe, spoštovani predsednik avstrijskega parlamenta (Nationalratpräsident), spoštovani visoki predstavniki državnih in deželnih oblasti, ekscelence, znanci in prijatelji.

Z velikim veseljem sem sprejel povabilo k današnji svečanosti, ki mi ga je prijazno poslal direktor celovške Mohorjeve gospod dr. Anton Koren. Zdi se mi lepo in pomembno hkrati, da se lahko skupaj praznično posvetimo 150. obletnici rojstva Mohorjeve družbe.

V teh dneh je bilo že veliko povedanega in napisanega o življenju in delu vaše ugledne slovenske kulturne in narodnoohranitvene ustanove, o vašem poslanstvu v 19. in 20. stoletju, v dobrih in v težkih časih. Veliko je skupnega v teh gledanjih, so pa tudi razlike. Vendar je nesporna sodba, da je Mohorjeva družba bila in ostaja eden izmed slovenskih identitetnih simbolov, znamenj slovenske ustvarjalne odličnosti, ki nas je enakovredno umestila v evropsko kulturo. Je spričevalo neuklonljive volje slovenskega življa v matični deželi in zunaj njenih meja, je tudi simbol slovenske duhovnosti, ki je bila vselej odprta za dialog in sodelovanje z vsemi drugimi in drugačnimi.

Na častitljivem popotovanju skozi zgodovino ste Mohorjani na Koroškem, na Goriškem pa tudi v osrednji Sloveniji doživljali vzpone in padce, čeprav imajo vsak svojo posebno zgodbo. Mohorjeve niso zgrešili hudi udarci, namenjeni Slovencem v času nacizma in fašizma in raznarodovalnih pritiskov. Niso se ji izognili niti surovi časi medvojnega in povojnega dogajanja med Slovenci ter neprijaznosti ideoloških delitev in nestrpnosti po koncu II. svetovne vojne.

Ni tudi naključje, da je bil pobudnik za ustanovitev Mohorjeve škof Anton Martin Slomšek, ki ji je izoblikoval osnovno zamisel in ji vdihnil tisto mohorjansko dušo, ki je stoletje in pol ustvarjala neizmerno bogastvo slovenske knjige. Z odličnim književnim jezikom, literarno, kulturno in splošnoizobraževalno vsebino je založba obogatila tudi evropsko kulturo.

Spoštovani! Poslanstvo Mohorjeve celovške, goriške in celjske ostaja živo tudi v današnjih razmerah, pomembno za vse nas. Sedanji uredniki zaznavajo spremenjene kulturne in politične razmere v neposrednem okolju in tudi v evropskih in svetovnih razsežnostih in prilagajajo izbiro knjig zahtevam in duhu časa. O tem govori tudi izjava vseh treh Mohorjevih družb ob 140-letnici te ustanove, v kateri je poudarjena možnost kreativne utrditve zamisli o takoimenovanem skupnem slovenskem kulturnem prostoru v pogojih evropskih integracijskih procesov. Ni dvoma, da dozorevajo ugodnejši časi za ustvarjalen vseslovenski dialog in za harmonično sožitje z večinskimi narodi v državah, v katerih živijo Slovenci zunaj meja matičnega naroda. Živimo v času, ko ne bi smelo več biti težko preseči tudi notranje slovenske spore in spopade, značilne za nekatera pretekla obdobja, ko je namesto tekmovanja med razlikujočimi se svetovnonazorskimi in političnimi usmeritvami skupin in posameznikov prevladovalo medsebojno izključevanje. V Evropi, ki se združuje, ni prostora za agresivni nacionalizem. V njene temelje so vgrajena načela varstva in spoštovanja človekovih pravic, kamor sodijo tudi kolektivne pravice narodnostnih manjšin, sproščen in spoštljiv odnos

FOTO V. GOTTHARD

večinskih narodov do drugih narodnostnih skupnosti, katerih pripadniki enako kot vsi drugi državljani izpričujejo lojalnost do svoje države in povečujejo njeno duhovno in materialno bogastvo. To v polni meri velja tudi za koroške Slovence v demokratični državi Avstriji. Tak odnos zmanjšuje napetosti med državami in sprošča v njihovem življenju nakopičene zgodovinske obremenitve.

V letu, ko smo praznovali prvo desetletje samostojne slovenske države, smo lahko samozavestno ugotovili, da je Slovenija postala pojem za prijazno in odprto družbo in prijaznega soseda. Zavedajoč se dejstva, da je kulturne, jezikovne in druge različnosti narodov najlažje zlorabiti prav med sosedi - o tem govorijo izkušnje balkanskih vojn - smo v središče slovenske zunanje politike postavili odnose s sosednjo Hrvaško, Madžarsko, Italijo in Avstrijo. Mislim, da je prav, da danes, tukaj v Celovcu, poudarim velik interes, ki ga ima Slovenija za vsestransko sodelovanje in povezovanje z Avstrijo in še posebej z obmejnima deželama Koroško in Štajersko. Prepričan sem, da bo z vstopom Slovenije v EU obojestransko zanimanje za sodelovanje postalo še bolj prepoznano in da se bo še bolj okrepilo spoznanje, da bomo skupaj močnejši in še bolj konkurenčni v prostoru združene Evrope in prav v njenem osrčju. Današnji obisk pri številnih ustanovah koroških Slovencev me je prepričal, da si od vključitve Slovenije v EU vsi prebivalci ob meji - ob tej meji, ki je bila pogosto priča težkih zgodovinskih preizkušenj - obetajo še več dobrega sosedstva, zaupanja in napredka, tudi uresničitve nekaterih standardnih in obljubljenih manjšinskih pravic.

Spoštovani, ko so mi predsedniki Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Slovenske matice in Društva slovenskih pisateljev predlagali, da slovenska država ob visokem jubileju odlikuje Mohorjeve družbe v Celovcu, Gorici in Celju, sem predlog in priporočilo državne komisije za državna odlikovanja z veseljem sprejel. Odlikovanje vam bom, tako kot Mohorjevi družbi iz Celja in Gorice, z zadovoljstvom izročil na posebni slovesnosti v Ljubljani. Odlikovanje je priznanje države Slovenije za vaše veliko opravljeno delo, izraža pa tudi pričakovanje, da boste pri opravljanju svojega poslanstva neutrudni tudi v prihodnje.

BESEDE SLAVNOSTNEGA GOVORNIKA

"VIVAT, FLOREAT!"

ALOJZ REBULA

Če je v tisočletni zgodovini slovenskega naroda kakšen datum, ki je vreden, da ga zapišemo z zlatimi številkami, je to tisti 27. julij 1851, ko je v Celovcu osem koroških domoljubov s posebnim razglasom napovedalo ustanovitev Mohorjeve družbe.

Naj na dan, ko proslavljamo ta dogodek, z vso častjo izpostavimo imena te žlahtne osmerice: Andrej Einspieler, Franjo Zorčič, Jožef Rozman, Anton Janežič, Dragorin Robida, Marija Majar, Balant Lesjak, Gregor Somer.

Iz razumljivih razlogov je manjkal podpis človeka, ki je bil dejansko duša tega podviga, Antona Martina Slomška, že šesto leto škofa v Št. Andražu v Labotski dolini.

Skladno z genijem naroda, bolj nagnjenega k privzemanju kot k izvirnemu tveganju, Slomšek do te zamisli ni prišel sam. Prevzel jo je od sosedov. V zgled so mu bili ne samo nemški katoličani s svojim Mecharistenverein, ampak še bolj češki z Društvom sv. Janeza Nepomuka. Ti so v omenjenem razglasu tudi izrecno omenjeni.

Kar se samega razglasa tiče, ga lahko označimo za žlahten dokument krščanskega humanizma, posebno dragocen glede na to, da je bil napisan komaj tri leta po viharnem letu 1848.

FOTO V. GOTTHARD

V njem so omenjeni ne samo češki, ampak celo nemški "bratje". Še več, v njem najdemo izraz "prijatelji človeškega rodu", kar je tudi duh Prešernove *Zdravljice*.

Program, ki se je za novo društvo predvideval, ne bi mogel biti plemenitejši: "Slovenski narod na višjo stopnjo prave krščanske omike in izobraženosti povzdigniti".

Krščanska označenost je priporočala društvo vernim slovenskim ljudem, ne pa nemškemu in slovenskemu liberalizmu. Koliko preizkušenj je potem čakalo to društvo, pozneje preimenovano v Mohorjevo družbo!

Naj omenimo nekaj postaj na njenem križevem potu. Najprej začetni vladni NE Slomšku. Zatem nasprotovanje, da bi si uredila svojo tiskarno v Celovcu. Dalje prepoved, ki jo je dala Samostalna demokratska stranka, da bi se iz begunskih Prevalj preselila v Celje. Vrh Golgote je zaznamovala nemška okupacija, ko je njena moderna tiskarna morala namesto slovenskih knjig tiskati nacistično *Zillier Zeitung*. In zadnja postaja: jugoslovanska komunistična diktatura, ki si Slomškove ustanove sicer ni upala ukiniti, a jo je vsestransko ovirala, tako s posegi tajne policije, z domnevnim pomanjkanjem papirja in s konkurenco režimske Prešernove družbe.

Vendar lahko tvegamo vtis, da se v teh 150 letih božja roka le ni odtegnila od Mohorjeve hiše: Splošno znan je fantastični rekord, do katerega se je vzpela s številom svojih udov leta 1918: 90.412! Mohorska knjiga je preplavila Slovenijo, njene sinove pa je spremljala tudi v izseljenstvo, v rudnike Westfalije in železarne Colorada, med prvo svetovno vojno pa v strelske jarke ruske in italijanske fronte.

Na Koroškem se Mohorjeva družba posebno po drugi svetovni vojni ni omejila na založniško dejavnost - najkulturneje z revijo celoveški Zvon - ampak se je angažirala tudi na področju vzgoje, šolstva in javnih občil, v širokem narodotvornem izžarevanju.

A če je bil prvi nagovorjenec Mohorjeve družbe preprost slovenski človek, se s tem ni odpovedala višji kulturni ambiciji. Tako je po drugi svetovni vojni izdala izbrane spise avtorjev, ki niso imeli dostopa v uradni Panteon: Meška, Finžgarja, Detelo, Janžekoviča, Trstenjaka. A da se Mohorjeva družba ni omejevala na slovenski kulturni prostor, dokazuje verjetno najelitnejša od njenih izdaj – Avguštinove *Izpovedi* ob sodelovanju dveh mojstrov, prevajalskega mojstra Antona Sovreta in likovnega mojstra Jožeta Plečnika. Drug njen elitni založniški dosežek, komaj natisnjeno Sovretovo *Zgodovino starih Grkov*, pa je nacistično barbarstvo zmlelo v papirnici v Radečah.

Nekoč vseslovenska Mohorjeva družba stopa v novo tisočletje razdeljena na tri veje – na celjsko ter zamejski goriško in celovško. Stopa v razkrinjen in nihilističen prostor, čedalje manj dovzeten za humanistično, kaj šele krščansko sporočilo. Stopa v kulturno atmosfero, kjer elektronika spodriva njen osnovni inštrument, knjigo. Stopa v dobo vrednostne praznine in novega poganstva.

Ta situacija more njeno kulturno in etično vlogo samo aktualizirati. Kaj more biti aktualnejše kot klicati slovenskega človeka k zvestobi tisti krščanski kulturi, ki je ustvarila tudi njegovo evropskost? Kaj more biti aktualnejše za krščansko založbo, po beatifikaciji njenega ustanovitelja, kakor služiti neminljivemu sporočilu Njega, ki se je proglasil za Pot, Resnico in Življenje?

Med slovenskimi založbami naj bi Mohorjeva družba poleg primata starosti ohranila primat duha: ostala naj bi, kar je bila teh 150 let, žarišče smisla slovenskemu narodu in slovenskemu človeku.

Če smo prej častno izpostavili osmerico ustanoviteljev Mohorjeve družbe, naj na koncu isto čast izkažemo vsaj nekaterim najvidnejšim in najmarljivejšim delavcem na njeni kulturni njivi. Naj omenimo na primer urednike Finžgarja, Pogačnika, Dolenca in Bordona, sodelavce profesorje Šolarja, Koblarja in Smoleja.

Za goriško Mohorjevo naj bo prav tako častno omenjen Rudolf Klinec, za celovško pa Janez Hornböck.

Verjeti smemo, da se danes vsi ti pokojni delavci na Mohorjevi njivi in z njimi vsi stotisoči pokojnih mohorjanov veselijo z nami v večni Sloveniji in kličejo Slomškovi ustanovi: *vivat, floreat!*

SVETOPISEMSKA RAZMIŠLJANJA
OB BOGOSLUŽNIH BERILIH
V LITURGIČNEM LETU C

ŽLAHTEN IZBOR BOŽJE BESEDE, NEDELJO ZA NEDELJO

VILJEM ŽERJAL

27. NAVADNA NEDELJA ROŽNOVENSKA 7.10.2001

"Pravični pa bo v svoji veri živel." (Hab 2, 4)
"Ne zakrknite svojih src." (Ps 95, 8)
"Varuj lepi zaklad, ki ti je bil zaupan." (2 Tim 1, 14)
"Tisti čas so apostoli rekli Gospodu: 'Pomnoži nam vero!'" (Lk 17, 5)

"Boli me, da nisem posredoval vere otrokom", je izjavil mož na smrtni postelji. Nedvomno je to bilo priznanje krivde in kesanje, toda kljub temu ga je notranje žrlo.

Saj vera ni nekaj zasebnega, biti mora osebna, a tudi vidna, življenjska. Ker mora ustvarjati ljubezen do Boga in skupnost, edinost, bratstvo.

Vse to se lepo sliši. A priznati moramo, da smo vsi brez izjeme potrebni molitve h Gospodu: "Pomnoži nam vero!" (Lk 17, 5), tudi z molkom v roki, ne samo v oktobru.

Vera je bila pri omenjenem možu "kakor gorčično zrno" (Lk 17, 6), ki ji Jezus pripisuje izredno moč, nekaj čudežnega. Zato smemo upati, da je Bog na svojski način Očeta, ki vidi na skrivnem (Mt 6, 6), potrkal na srca otrok. Čeprav nas vseeno pekli Jezusova sodba: "Kdor pa bo mene zatajil pred ljudmi, ga bom tudi jaz zatajil pred svojim Očetom, ki je v nebesih" (Mt 10, 33).

Nič nas ne čudi vztrajanje evangeličanskih bratov pri prepričanju, da lahko pridemo do Boga le po veri. A upoštevati moramo tudi nauk cerkvenega učiteljstva, ki se prav tako kakor pri evangeličanih naslanja na Pismo, npr. pri apostolu Jakobu: "Kaj pomaga, moji bratje, če kdo pravi, da ima vero, nima pa del? Mar ga lahko vera reši? — Tako je tudi z vero, če nima del; sama zase je mrtva" (Jak 2, 14-17. 26).

Nekaterim staršem se zdi dveletna priprava na prejem prvega sv. obhajila in sv. birme otrok predolga ter navajajo primer kakega duhovnika, ki jo skrajša. Toda škof, ki to ureja z vsemi duhovniki v dušnem pastirstvu in celo z laiki po Sinodi, pokaže potrebno pot do Boga in človeka po potrpežljivem nauku. Pa saj smo vsi potrebni pouka: laiki, a tudi duhovniki. In tudi starši otrok. Otroci pa so pri rasti skupne vere povečini očarani od Jezusa. Saj radi prepevajo, molijo, rišejo, se o Bogu pogovarjajo, berejo Sv. pismo, tudi pri nedeljskem bogoslužju. Poleg tega obiskujejo in tolažijo bolne vrstnike. Današnji psalm izraža razpoloženje otrok do Jezusa in vere takole: "Pridite, vriskajmo Gospodu, vzklikajmo skali našega odrešenja" (Ps 95, 1 in nss). Katehistinje pa in katehisti znajo otroke in starše naravnost navdušiti za Jezusa. Pomagajo jim predvsem univerzitetna izobrazba na teološki fakulteti ter tečaji za poučevanje verouka na državnih in župnijskih šolah. Ta pouk, ki je katoliški, je v Italiji dobil l. 1984 nov zasuk po obnovitvi sporazuma iz l. 1929 (11.2.) med državo in Sv. sedežem. Postal je namreč bolj zahteven, a s tem prožnejši. Tako se otroku, staršem in odraslim prikažejo tudi umetnostni zakladi, ki so povečini nastali iz globoke vere in poznanja Sv. pisma. Niso pa posejani samo po cerkvah, marveč tudi po muzejih in knjigah, tudi po naših vaseh. Posebno pozornost zaslužijo naši cerkveni pevski zbori, karitativno delo z ubogimi in bolniki, čudoviti obredi, zlasti bizantinski. Vse to pa sestavlja le del bogastva vere.

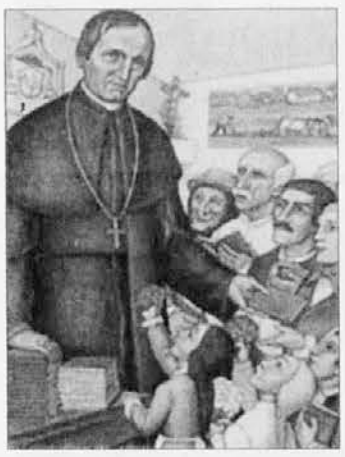

Šolski verouk je nedvomno zelo težak, zahteven "predmet", ki pa nagovarja razum in zlasti srce, tudi vse ostale predmete, saj zahteva osebno odločitev in delo za druge. In: vere ni mogoče ukazati, ker je svobodna pritrditev resnici. Zato ni strahu, da bi komu delali silo z vero. Vera tudi ni opij.

Poleg poučevanja šolskega verouka novi sporazum priznava tradicionalne posebnosti za naše šole, kot npr. začetno, velikonočno ter zaključno bogoslužje s pouka prostim dnem za vse. Kar pa se je nekako dalo v pozabo, češ da tega drugod po državi ni nikoli bilo ter naj se zato vse poenoti. Rado se tudi pozablja, da je šole priklicala v življenje povečini Cerkev. Pri nas je bil pionir na tem področju bl. Anton Martin Slomšek **(na sliki)**.

Znano je tudi, da se prav duhovniki, redovnice in redovniki zavzemajo za prevzgojo mladine po posebnih domovih ali središčih, ko pade med razbojnike, kot so zlasti mamila, nevednost, razuzdanost, izkoriščanje, propalost. Zaradi vsega tega se morajo najprej starši odločati za verouk, za pouk v veri in nravnosti tako v župniji kakor v šoli, ker gre za časno in večno srečo otrok in mladih. Sem spadajo tudi srečanja za starše in odrasle, kjer naj bi prišel do tehtne besede vsakdo, ki mora reševati cvet mladine. Apostol Pavel nam pomaga, ko pravi: "Bog nam ni dal duha boječnosti, temveč duha moči, ljubezni in razumnosti. Nikar se torej ne sramuj pričevanja za našega Gospoda...ampak z menoj trpi za evangelij , oprt na Božjo moč. Za vodilo imej besede zdravega nauka... Varuj lepi zaklad, ki ti je bil zaupan" (2 Tim 1, 7-14).

Ko molimo: "Gospod, pomnoži nam vero!", ne pozabimo zaključek evangeljskega odlomka: "Naredili smo, kar smo bili dolžni narediti" (Lk 17, 5.10).

ZAČELA SE JE ŠKOFOVSKA SINODA

"NAJ ZAVLADATA MIR IN PRAVIČNOST!"

JURIJ PALJK

Šestkrat je sveti oče Janez Pavel II. v nedeljo, 30. septembra, med običajnim nagovorom po molitvi angelskega češčenja na Trgu sv. Petra v Rimu spregovoril besedo mir in s tem dal jasno vedeti, da si bo sam vedno prizadeval za mirno rešitev vseh sporov na svetu.

Po nedavnih krvavih atentatih v ZDA, kjer so s samomorilskimi akcijami arabski skrajneži umorili tisoče ljudi in dejansko ves svet vrgli na rob velike politične krize, je papež velikokrat spregovoril o pomenu miru v svetu. Ves svet in še posebej Američane je tudi posvaril, naj ne nasedejo novemu nasilju, ki rodi le novo nasilje, in jih pozval, naj si prizadevajo za mirno rešitev nastale krize.

V nedeljo pa je papež Janez Pavel II. šel še dlje, saj je pozval vse ljudi na svetu, naj si "prizadevajo za mir in enotnost med kristjani, muslimani in Judi, ki molijo in verujejo v Edinega Boga!"

Papež pa je tudi spregovoril o dejstvu, da noben mir ni mogoč, če ni prepojen s pravičnostjo in z usmiljenostjo, ki sta odliki človeka in seveda še toliko bolj vsakega kristjana. Brez vsakega dvoma in z utrujenim, a odločnim glasom je papež Janez Pavel II. obsodil krvave atentate v ZDA in dejal, da se bomo sedaj vsi ljudje na svetu spominjali 11. septembra letošnjega leta "kot mračnega dne naše zgodovine. Kljub vsem tem dejstvom pa bo Cerkev vseeno vedno ostala zvesta svojemu preroškemu izročilu in daru in bo zato tudi v prihodnje pozivala vse ljudi na svetu k dolžnosti, da skupaj gradijo mir za vso človeško družino!"

Sveti oče Janez Pavel II. je jasno obsodil "strašen pojav terorizma", spregovoril pa tudi o miru in pojasnil: "Jasno je, da mir ne more biti ločen od pravičnosti!" Papež se je torej zavzel za tak "mir v svetu, ki je prepojen z usmiljenjem in ljubeznijo!"

Ker se sveti oče zaveda, da nasilje kar samo kliče po sovraštvu in novem nasilju, še posebno, če so vanj vpleteni pripadniki take ali drugačne vere, je v nedeljo prepričljivo spregovoril o potrebi, da se na svetu Judje, kristjani in muslimani, ki verujejo v enega Boga, zavedo pomembnosti miru in sodelovanja v svetu.

Kristjanom in še posebej katoličanom je sveti oče v nedeljo naročil, naj v mesecu oktobru, ki je posvečen Materi Božji, molijo rožni venec z namenom, da bi na svetu prevladal mir, da ne bi bilo več terorističnih napadov. Vse vernike pa je tudi pozval, "naj bodo v prvi vrsti, ko se išče pravičnost, ko se izloča iz vsakdanjega življenja nasilje, in vsi naj postanejo prizadevni delavci za mir!"

Sveti oče Janez Pavel II. se zaveda krhkega ravnotežja v svetu in še posebej nevarnosti, da bi prišlo do nasilnega spopada različnih civilizacij, kultur in omik in predvsem pa pripadnikov različnih verstev, kar bi bilo za ves svet pogubno. Tudi zato je sveti oče prosil vernike, na molijo za mir, saj si Cerkev in seveda tudi vatikanska diplomacija že dolgo prizadevata, da bi se nastali položaj v svetu reševal s pogovorom, mirnimi dejanji, ki bi privedla do pravičnih rešitev.

ŠKOFOVSKA SINODA

Prav v nedeljo, 30. septembra, pa je bilo v baziliki sv. Petra v Rimu veliko somaševanje, ki ga je vodil sveti oče in so se ga udeležili škofje z vsega sveta, ki so minuli ponedeljek, 1. t.m., začeli z zasedanjem 10. škofovske sinode. Samo naključje je hotelo, da je imel uvodne besede na zasedanju škofov z vsega sveta kardinal Egan, nadškof iz New Yorka. Za to važno nalogo je bil kardinal Egan določen že pred meseci, pa čeprav moramo povedati, da je bil že deset minut po prvem atentatu v New Yorku na kraju dogajanja, da je delil zakramente in pomagal umirajočim in ranjenim v krvavih atentatih, ki so pretresli ves svet in ne samo Američane. Letošnje zasedanje škofov v Rimu je posvečeno vlogi škofa v Cerkvi sami in pa seveda v današnjem svetu, ki vnaša v Cerkev nove izzive, zahteva od škofov jasne in tudi nove odgovore, predvsem pa jasno držo in verodostojnost. Temelj vsega delovanja seveda ostaja evangelij, vesela novica in plavanje proti toku, tudi in predvsem za škofe, ki so v bistvu dušni pastirji krajevnih Cerkva po vsem svetu.

Med svečano mašo, ki jo je v baziliki sv. Petra daroval z velikim številom škofov z vsega sveta, je papež Karol Wojtyla izpostavil vlogo škofa v Cerkvi in vse škofe na svetu pozval k verodostojnosti ter pristnemu življenju evangelija in jim naročil, naj ne podlegajo skušnjavam zemeljskih dobrin, naj se ne navezujejo na zemeljske stvari, ampak naj pomagajo predvsem najbolj šibkim, najbolj revnim in na rob današnje družbe potisnjenim ljudem. "Dragi bratje, poklicani smo, da se vprašamo, kakšen je naš odnos do zemeljskih dobrin in do tega, kako z njimi ravnamo... Preveriti moramo, na kakšni točki je v Cerkvi osebna in občestvena spreobrnitev k resnični revščini... Kot škofje smo poklicani, da smo revni in v službi evangelija!" je dejal med pridigo svojim kolegom sveti oče, saj je papež najprej sam škof večnega mesta in šele nato Petrov naslednik na čelu Cerkve. Papež je vse prisotne škofe opozoril, da morajo osebno in s svojim zgledom najprej v življenju pokazati, da niso navezani na zemeljske dobrine, da bodo v očeh ljudi in vernikov sprejemljivi kot pričevalci evangelija. S temi besedami je sveti oče opozoril vse tiste škofe, ki se preveč ukvarjajo z raznimi posli in imetjem, da je prava pot krščanstva le v zvestobi evangeljskemu nauku. Ker bomo sedanji sinodi škofov še sledili, je prav, da sedaj navedemo nekaj številk tako sinode, ki je v teku, kot tudi o tem, koliko je vseh škofov na svetu.

V katoliški Cerkvi je 4390 škofov, od katerih jih je 2490 na čelu krajevnih Cerkva, se pravi, da vodijo škofije. 1049 je na svetu naslovnih škofov, 851 pa jih je upokojenih in ti škofje imajo naziv "emeritus".

Sedanje škofovske sinode v Rimu se udeležuje 161 škofov, ki predstavljajo škofovske konference prav toliko držav sveta, zvečine gre za predsednike škofovskih konferenc. Enajst jih je na škofovskem zasedanju metropolitov in patriarhov vzhodnega obreda, 10 škofov, ki vodijo različne redovniške rede, 27 pa je vodij različnih papeških kongregacij, 16 je posebnih izvedencev za različna področja, 23 pa je povabljenih in imajo naziv slušateljev (auditores).

Naj povemo, da so tako med izvedenci kot med slušatelji prisotni na škofovski sinodi v Vatikanu tudi laiki in med njimi tokrat prvič tudi ženske, kar daje seveda škofovskemu zboru novo širino.

NUNCIJ IVAN JURKOVIČ V TRSTU

"ODLOČIMO SE ZA BOGA"

V nedeljo, 30. septembra, se je v Trstu mudil msgr. Ivan Jurkovič, ki ga je pred kratkim papež Janez Pavel II. imenoval za apostolskega nuncija v Belorusiji. Msgr. Jurkovič, 49-letni slovenski duhovnik, je že 15 let v diplomatski službi Svetega sedeža. Služboval je v Južni Koreji, Kolumbiji, Rusiji in v vatikanskem državnem tajništvu v Rimu, novembra pa bo nastopil službo kot novoimenovani apostolski nunciji (veleposlanik) v Belorusiji. Visoki gost, ki bo v soboto, 6. t.m., v Ljubljani posvečen v nadškofa, se je srečal s tržaškim škofom msgr. Evgenom Ravignanijem, na povabilo tamkajšnjega slovenskega kaplana msgr. Stanka Zorka pa je v dopoldanskih urah v župnijski cerkvi v Rojanu maševal in pridigal slovenskim vernikom (mašo je kot vsako nedeljo predvajal Radio Trst A).

Visoki gost je v okviru svoje pridige poudaril tri pomembna načela: najprej se je oprl na evangeljsko sporočilo o tem, da ne smemo zamenjati tistega, kar se nam zdi tako potrebno in nujno v tem življenju, z bistvenim. Vse dobrine in nujnosti zemeljskega življenja morajo namreč biti podrejene tisti večni pravičnosti, odgovornosti, ki jo imamo pred Bogom, večnostjo in svojim dokončnim življenjskim uresničenjem. Skušati moramo pogledati vase in vse, kar smo storili in kar se dogaja okoli nas, postaviti pred Boga in to videti v tisti božji luči, ki da vsemu dokončno harmonijo in pravilno ravnotežje.

V nadaljevanju se je dr. Jurkovič zahvalil zamejskim Slovencem za zvestobo narodnim koreninam in tistim evangeljskim vrednotam, ki so oblikovale slovenski narod na zahodni meji. Pri tem je tudi poudaril, da je zvestoba narodu ter tistim vrednotam in identičnosti, ki je tako tipična za vsakega človeka na svetu, vredna spoštovanja in upoštevanja samo, če je povezana v celoti s krščansko miselnostjo. Zunaj le-te Cerkev gotovo ne bi imela nobenega interesa, da bi poudarjala kakršenkoli etnični ali narodnostni značaj. Ker pa je človek tako bitje, da se rojeva v družini, da raste v narodu in da najbolj dozoreva v zvestobi tistim koreninam, iz katerih raste, pa se Cerkev trudi, da bi ohranjevala in služila skupnostim, ki so po svetu.

Sklicujoč se na svojo službo na Sv. sedežu in na istovetenje s poslanstvom Cerkve bolj kot z narodno pripadnostjo, je dr. Jurkovič dejal, da se v tem pokaže dokončna dimenzija človeka: človek navsezadnje spada v človeško družino, v družino božjih otrok. Zato je pomembno, da v tej družini deluje konstruktivno: skušati mora zbliževati vse tisto, kar ljudi razdeljuje, pokrivati krivice in laži, ki se lahko zgodijo po raznih vzrokih, in prispevati k tistemu, kar je končni cilj vsakega človeka in tudi človeštva: to je nova kvaliteta, nova realnost, ki je tako velika, da med človeško in božjo realnostjo obstaja prepad, ki je dokončen in nepremostljiv. Odločimo se torej za Boga, za Abrahamovo naročje, za tisto naročje, v katerem ima svoj cilj vse človeštvo, je na koncu dejal msgr. Jurkovič.

VABILO TRŽAŠKEGA ŠKOFA RAVIGNANIJA

SPOZNAVAJMO SV. PISMO

MATJAŽ RUSTJA

FOTO KROMA

Papež Janez Pavel II. vabi v drugem tisočletju krščanstva k poglobljenemu branju Svetega pisma, da bi živa beseda Resnice oblikovala in usmerjala naša življenja. Biblija je veliko bogastvo, ki ni le vodilo vere, ampak tudi temelj in kvas evropske civilizacije. Spoznavanje Svetega pisma vodi v spoznavanje lepot vere in kulture našega časa.

V župnijski dvorani na Proseku se je v petek, 28. septembra, pričel ciklus mesečnih srečanj na temo Sveto pismo: bajka ali resnica! Gost prvega večera je bil tržaški škof msgr. Evgen Ravignani.

Mit je sad človeškega truda in prizadevanja, ki želita razkriti vzroke nerazumljivih in nepoznanih dogodkov. Ni torej resnica in ne temelji na realnosti. Sveto pismo pa je beseda, ki prihaja od Boga, s katero nam Najvišji razodeva smisel in lepoto življenja. Mit odgovarja le na trenutne potrebe človeka, Biblija pa spremlja človeštvo od zarje časov in mu kaže pravo pot.

Stara zaveza Svetega pisma je nastajala v dolgih stoletjih, ko se je judovski narod ohranjal zaradi vere v enega Boga in zaradi kohezijskih moči tradicije. Božja beseda je valovala iz roda v rod in postavila rojstvo Jezusa Kristusa v center Svetega pisma, ki je ob rojstvu v Betlehemu prešlo v Novo zavezo in doseglo popolnost izročila. Jezus Kristus je sprejel Staro zavezo, postavil pa je temelje novi, večni zavezi med Bogom in ljudstvom. Stoletni božji načrt odrešenja človeka, ki je bil v Stari zavezi le nakazan, je v 27-ih knjigah Nove zaveze pokazal človeku bistvo, smisel in rešenje vere. Apostoli, ki so s Kristusom živeli, so govorili iz živega spoznanja, da bi tudi z lastnim zgledom učili bližnjega.

Kako pa brati Sveto pismo? Msgr. Ravignani je najprej svetoval, naj se v Sveto pismo najprej poglobimo z Evangelijem, da je tako pot v starejše čase Stare zaveze manj naporna in jasnejša. Stara zaveza prikriva namreč vse, kar je v Novi zavezi razodeto. Ker pa ni branje Svetega pisma vedno razumljivo in dostopno, se moramo obračati tudi do tistih, katerim je Sveto pismo bližje in lahko torej postavijo pričevanje v pravo luč. Branje v skupnosti, v cerkvi in na duhovnih srečanjih spada nedvomno med temelje dojemanja božjih skrivnosti. Ne gre pa zanemarjati osebno branje, ko Bog pokliče posameznika po imenu, ga navdihuje in mu narekuje novih spoznanj in izzivov. Da bo branje in dojemanje popolno, moramo Sveto pismo tudi živeti; ne le osebno, saj moramo biti tudi aktivni dejavniki družbe. Zgled je živo poosebljanje vere.

Branje Svetega pisma pa je brez molitve nepopolno. K molitvi, brez katere je vera prazna, se obračamo v tišini in notranjem miru, brez skrbi in nadležnih misli. Čistost nas bolje uvaja v zbrano branje, v premišljevanje, da okusimo Gospodovo besedo in se ob njej napajamo. Molitev je priložnost za premislek, soočamo se z osebnim doživljanjem vere, ob molitvi pa si tudi zastavljamo cilje in načrte; še pogosteje pa prosimo pomoči in poguma. V molitvi je torej najbolj iskren dotik z Bogom.

V Svetem pismu je odgovor na bistvo življenja. Msgr. Ravignani pa je ob koncu večera zaželel, da bi ne bili le pasivni slušalci vere, pač pa da bi se aktivno vključevali v njene lepote.

V CERKVI KRISTUSA ODREŠENIKA V NOVI GORICI

ŠTIRJE NOVI ZVONOVI

Nedelja, 30. septembra, je bila pomemben dan za cerkev in župnijo Kristusa Odrešenika v Novi Gorici. Koprski pomožni škof dr. Jurij Bizjak je blagoslovil nadgrajen zvonik in štiri nove zvonove. Najmanjši zvon tehta 164 kg. Posvečen bo sv. Katarini, v spomin na porušeno cerkev sv. Katarine pod Kekcem. Drugi zvon je posvečen Svetim trem kraljem, tehta pa 236 kg. Trije kralji nas spominjajo na iskanje poti k Jezusu. Tretji zvon tehta 406 kg in je posvečen sv. Jožefu Delavcu. Posvetitev tudi zato, ker je koprska škofija posvečena sv. Jožefu Delavcu. Četrti zvon tehta 750 kg, posvečen je Jezusu Kristusu.

Zvonovi so bili vliti v Žalcu, zvok pa jim je določil zvonoslovec in dekan Franc Rupnik iz Kobarida. Elektrifikacijo zvonika, ki je do vrha s križem visok okoli 22 m, je opravilo podjetje Skapin iz Vipave. Program zvonjenja in uro bitja pa je oskrbel Marijan Bavcon iz Cerkna. Dela za nadgradnjo zvonika je načrtoval arh. cerkve France Kvaternik, zrisal ga je Vinko Torkar, statiko in nadzor pa je oskrbel Peter Šavnik. Dela je izvedla družba Primorje iz Ajdovščine, ki je cerkev Kristusa Odrešenika pred 20 leti tudi zgradila. Podrobnosti o zvoniku in zvonovih so natisnjene v posebni prilogi glasila župnij na območju Nove Gorice, *Oznanila*. V glasilu je objavljena tudi vest, da bodo 25. novembra popoldne na zelenici ob zvoniku blagoslovili spomenik goriškemu nadškofu Fr. B. Sedeju ob 70-letnici njegove smrti.

M

GRADNJA CERKVE Z GIMNAZIJO IN DIJAŠKIM DOMOM

DESET LET ŠKOFIJSKE GIMNAZIJE VIPAVA

V prepolni športni dvorani škofijske gimnazije Vipava je v soboto, 29. septembra, potekalo praznovanje desete obletnice te krščanske srednješolske ustanove s pričakovano slovesnostjo. Pa vendar ta beseda ni dovolj. Razpoloženje je namreč valovalo s polno doživetostjo, od iskrenega nasmeha na ustnicah do izraza ganjenosti na obrazu in v kretnjah. V tem je bil poseben odnos do nečesa, kar jim je sveto, ko ljudje ne gledajo le z očmi pa tudi ne le s srcem, temveč so polno prisotni-sodelujejo z duhom in telesom.

Po uvodnih besedah in pozdravih je ravnatelj kratko predstavil tukajšnjo učno in vzgojno pot bogate tradicije semenišča in prav tako uspešno desetletje gimnazije ter nadaljnji razvoj dijaškega doma, obšolskih dejavnosti, med katerimi so vse bolj pomembne humanitarne, ki se odvijajo tudi zunaj obsega šole v Vipavi.

Slavnostni govornik, koprski škof msgr. Metod Pirih, je pozdravil prisotne profesorje, vzgojitelje, dijakinje in dijake, njihove starše, graditelje teh pomembnih, v prostor Vipave tudi arhitekturno lepo umeščenih objektov, duhovnike, predstavnike kulture, šolstva in politike iz slovenske metropole in vipavske občine, zastopnike škofijskih gimnazij iz Šentvida, Želimljega in Maribora ter druge sestre in brate kot krščansko občestvo ter izrazil hvaležnost za njihov raznovrsten prispevek in udeležbo na dan tako lepe obletnice.

Spomnil se je, da so imeli pred desetimi leti veliko pogovorov na različnih škofijskih zborih in z Gospodom, preden so se odločili in začeli graditi to ustanovo. Ob pogledu nazaj, na doslej skupno prehojeno pot, se mu potrjuje pravilnost takratnih odločitev in dejanj. Vinograd te gimnazije je bil zoran na plodovitih tleh božje njive in skrbno gojen, da je obrodil že sedem matur: "bendim" - trgatev; nekateri njihovi študentje so že končali različne fakultete.

Nadškof Sedej je v Gorici gradil Malo semenišče štiri leta, ta gimnazija pa je bila zgrajena v enem letu. To je bil kljub napredku tehnike, a tudi skromnih sredstev, zares Božji in človeški čudež. Kljub temu da v primerjavi z drugimi obletnicami, npr. s 1400-letnico koprske škofije, desetletnica ni posebno velika doba, vendar v drugem Petrovem pismu beremo: "Pred Gospodom je en dan kakor tisoč in tisoč let in tisoč in tisoč let kakor en dan".

Škof je zaključil še z naslednjimi spodbudnimi besedami: "To pomeni, da pred Bogom veljajo drugačna merila kakor pred ljudmi. Za Gospoda pa tudi za nas so dragoceni vsi vidni in skriti napori v prvih desetih letih delovanja naše gimnazije. On je vpisal v knjigo življenja vsa plemenita dejanja dobrih zgledov profesorjev, vzgojiteljev, dijakov, staršev, duhovnikov in vseh vernikov naše škofije in dobrotnikov zunaj nje, ki so zgradili ta dom učenosti in svetosti.

Dobremu nebeškemu Očetu in Božji materi se zahvalimo za prehojeno pot, za vse uspehe in izkušnje pa tudi za vse skrite žrtve. Dragi mladi, ta gimnazija je zgrajena za vas. Cerkev zre v vas z velikim upanjem. Vi ste tista generacija, ki je poklicana, da z lučjo vere razsvetli tretje tisočletje. Bodite marljivi, odprti za Boga in za duhovne vrednote, zaupajte profesorjem, vzgojiteljem in staršem svojo notranjost, da vam bodo lažje pomagali graditi vaše osebnosti. Pogumno izpovedujte svoje krščansko prepričanje ter odgovorno in z veseljem izbirajte življenje!

Škofijska gimnazija in dijaški dom, v okviru njega pa tudi malo semenišče, sta dve ustanovi, ki gresta skupaj, ki se povezujeta in druga drugo podpirata. Prosim vas, da mi pomagate s svojo pomočjo, s svojimi darovi, s svojo molitvijo in s svojo plemenito besedo, da bi mogli v celoti končati tudi dijaški dom. Z gimnazijo in dijaškim domom sami sebe vzidavamo v Kristusovo telo, ki je Cerkev".

MM

SVETNIK TEDNA

1. OKTOBER

SILVESTER ČUK

TEREZIJA DETETA JEZUSA

Louis Martin in Zelie Guerin, oče in mati današnje godovnjakinje Terezije Deteta Jezusa, sta v mladih letih oba hotela iti v samostan. Pa je Bog njuni življenjski poti vodil tako, da sta se prekrižali. Poročila sta se in imela devet otrok, dva dečka in sedem deklic. Dečka sta umrla v nežni mladosti, od sedmih deklic jih je pet izbralo redovniški poklic: štiri so bile karmeličanke, med njimi tudi Terezija; ena pa je vstopila v družbo sester Marijinega obiskanja. Vse so dočakale visoko starost - razen Terezije. Bile so skromne in preproste; med drugim se niso hotele udeležiti slovesnosti, ko je bila njihova najmlajša sestra leta 1925 v cerkvi sv. Petra v Rimu slovesno razglašena za svetnico. Teče postopek, da bi med blažene in svetnike uvrstili tudi njene vzorne starše.

Oče naše svetnice Louis Martin je bil po poklicu urar. Naselil se je v Alenconu, mestu v Normandiji, kjer je spoznal osem let mlajšo Zelie Guerin, ki je imela čipkarsko delavnico, njena želja pa je bila, da postane redovnica v družbi usmiljenih sester sv. Vincencija Pavelskega. Leta 1858 sta se poročila in nadaljevala vsak svojo obrt. Leta 1860 se jima je rodila prva hčerka Marija. Za njo je prišlo še pet deklic in dva dečka. Mati Zelie je molila in izdelovala čipke, oče pa se je v prostem času posvečal ribarjenju, zato so ga otroci v Alenconu imenovali "Martin ribič".

Devetemu otroku, ki je prišel na svet 3. januarja 1873, so pobožni starši dali ime Francoise-Therese (Frančiška Terezija), vendar jo bodo vedno klicali le Therese ali Petite Therese (Mala Terezija). S tem imenom jo poznamo tudi kot svetnico, da se loči od Terezije Velike-Terezije Avilske, španske svetnice, obnoviteljice karmeličanskega reda, kateremu je pripadala tudi današnja svetnica.

Ko je bila mala Terezija stara kaka dva meseca, je zbolela in zaskrbljena mati jo je poslala v oskrbo pestrni na deželo, kjer je punčka okrevala. Leta 1877 je mama Zelie umrla za rakom. Ob smrti je svojo družino priporočila v varstvo svojemu bratu, lekarnarju v mestu Lisieux, zato se je vdovec Louis nekaj mesecev pozneje s svojimi petimi hčerkami preselil v Lisieux, kjer se je naselil v ljubki pristavici, imenovani Les Buissonets (Gričevje). V tej hiši je zorel redovniški poklic Terezije in še prej njenih sester. Konec maja leta 1887 je petnajstletna Terezija svojemu očetu razodela željo, da bi vstopila v karmeličanski samostan, v katerem sta že bili njeni sestri Pavlina in Marija. Oče je bil takoj pripravljen ustreči želji svoje "male kraljice", kakor je rad imenoval svojo najmlajšo hčerko. Z njo se je boril, da bi prišla v samostan. Po pravilih strogega karmeličanskega reda ne sme v samostan nihče pred izpolnjenim dvajsetim letom - Terezija pa jih še petnajst ni imela! Terezija je sklenila poskusiti vse, da se ji vrata Karmela odpro. Šla je celo k papežu Leonu XIII., ki ji je dejal: "Storite, kar bodo rekli predstojniki - če bo Bog hotel, boste prišli v Karmel." 9. aprila 1888 je vstopila v karmeličanski samostan v Lisieuxu, kjer sta jo že čakali dve sestri. Petnajstletna redovnica je bila svojim redovnim sestram zgled v vseh krepostih. V samostanu je preživela devet let pod imenom "sestra Terezija Deteta Jezusa". Zadnja štiri leta je bila voditeljica novink, s katerimi je imela zanimive pogovore o redovnem življenju.

Na veliki petek, 2. aprila 1896, je prvič izkašljala kri. To je bil jasen znak jetike, ki je bila do konca prejšnjega stoletja praktično neozdravljiva bolezen. Terezijo je čakalo še osemnajst mesecev hudega telesnega in duševnega trpljenja, kajti umrla je šele 30. septembra 1897. Leto dni potem so bili objavljeni njeni zapiski - slovita Povest duše. Glavna misel te knjige je: k Bogu pridemo po poti duhovnega otroštva - tako, da se zaupno in brez pridržka prepustimo Bogu, kot se otrok prepusti ljubezni svojih staršev. Za blaženo je bila razglašena leta 1923, za svetnico pa dve leti pozneje; tedaj je bila razglašena tudi za glavno zavetnico misijonov.

POSVEČENJE NADŠKOFA IVANA JURKOVIČA

V soboto, 6. oktobra, bo ob 16. uri v ljubljanski stolnici posvečenje novega nadškofa msgr. dr. Ivana Jurkoviča. Glavni posvečevalec bo državni tajnik pri Sv. sedežu kard. Angelo Sodano, soposvečevalca pa bosta apostolski nuncij v Sloveniji msgr. Edmond Farhat in ljubljanski nadškof dr. Franc Rode.

Msgr. Jurkovič, star 49 let, ima za sabo že 15 let diplomatske službe. Zadnjih šest let je deloval kot svetnik na Državnem tajništvu Njegove Svetosti v Vatikanu, in sicer kot odgovorni oddelka za Organizacijo za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE). Ob koncu julija letos ga je sv. oče imenoval za naslovnega nadškofa krbavskega in apostolskega nuncija v Belorusiji. Nekaj tednov po posvečenju bo nadškof nastopil diplomatsko službo v Minsku.

RADIO OGNJIŠČE: NAPOVED

RADIO OGNJIŠČE

Lokalni primorski program iz koprskega studia se začenja vsak dan ob 16. uri. Ob 16.45 so obvestila o kulturnih in cerkvenih dogodkih na Primorskem.

Opozarjamo vas na prenovljeno oddajo *Slovenci v Italiji*, ki je na sporedu vsako soboto ob 17. uri.

Radio Ognjišče lahko poslušate na ukv frekvencah 107,5 - Sveta gora (Goriška in Furlanija) in 91,2 - Tinjan (Trst).

PRVA ŠTREKLJEVA NAGRADA PAVLETU MERKUJU

ZAVEZAN JEZIKU IN GLASBI

Deževno nedeljsko vreme ni preprečilo, da se je župnijska cerkev v Gorjanskem pri Komnu, ki jo krasijo poslikave Toneta Kralja, napolnila z množico ljubiteljev kulture z obeh strani meje. Na ta slikoviti del slovenskega Krasa so namreč prišli, da bi prisostvovali svečanosti ob podelitvi prve Štrekljeve nagrade skladatelju, jezikoslovcu in etnografu prof. Pavletu Merkuju za izjemne dosežke na področju zbiranja in ohranjanja slovenskega ljudskega blaga.

Z ustanovitvijo Štrekljeve nagrade se je primorska, a tudi širša slovenska kulturna javnost hotela oddolžiti spominu na veliko osebnost, Karla Štreklja, ki se je rodil prav v Gorjanskem pred 142 leti in katerega ime je neločljivo povezano z ohranjanjem in vrednotenjem slovenskega ljudskega izročila. Zato je pomembnost nagrade neprecenljiva in, kot je na nedeljski slovesnosti dejal komenski župan Uroš Slamič, poklon in zahvala ljudem, ki se ukvarjajo z vrednotenjem ljudskega izročila, poleg tega pa tudi prispevek k skupni Evropi ter vrednotenje slovenske razpoznavnosti. Potreba po koreninah, je še dodal direktor Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti Vojko Stopar, pa nas spodbuja k preseganju okvirov in k usmerjanju v tisto "nekaj več". Odbor za Štrekljevo nagrado, ki ima sedež prav v Komnu (pobudo za ustanovitev nagrade je dala občina Komen, k temu so potem pristopile še občine Sežana, Divača, Hrpelje-Kozina, Javni sklad RS za kulturne dejavnosti in Znanstveno-raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti), se je odločil, da ob tej prvi izvedbi nagrado podeli prof. Pavletu Merkuju, čigar ime je neločljivo povezano z raziskovanjem in ohranjevanjem ljudskega blaga v besedi in pesmi Slovencev v Italiji. To velja še posebej za področje etnomuzikologije, kjer je Merku opravil neprecenljivo delo z zbiranjem ljudskega izročila na Tržaškem in Goriškem ter še zlasti na dotedaj kulturološko nepoznanih območjih, kot so Karnijska in Terska dolina, Rezija in Nadiške doline.

Nagrada, je v svojem slavnostnem govoru dejal predsednik SAZU dr. France Bernik, izraža dolžno spoštovanje do Štreklja in njegovega pomena za slovensko humanistiko. Nagrajenec mora biti vreden njene teže in časti, in prav Pavle Merkù je po besedah predsednika dr. Bernika taka osebnost. Govornik je nagrajenca predstavil kot vznemirjenega in razgibanega duha, večplastno in interesno mozaično osebnost, v kateri se prepleta več nadarjenosti in več ustvarjalnih ambicij. Merkù je ohranil narodno pokončnost in spoznal, da so korenine naše kulture v preteklosti, po svojih prizadevanjih pa je najbolj soroden Štreklju. Pavle Merkù po besedah dr. Bernika služi dvema svetovoma: svetu jezika, ki je poglavitna sestavina narodne istovetnosti (to je v nadaljevanju poudaril tudi nagrajenec sam v svojem krajšem zahvalnem posegu), in svetu glasbe, ki je sama jezik, umetnost sporočanja.

FOTO KROMA

Dosežki prizadevanja Pavleta Merkuja pri ohranjanju ljudskega izročila so bili na nedeljski slovesnosti v Gorjanskem tudi konkretno otipljivi, saj so se izrazili preko glasbenih točk kulturnega sporeda. Po uvodnem nastopu družinskega kvarteta Kulturnega društva Karla Štreklja iz Komna, so Merkujeve instrumentalne in vokalne priredbe ljudskih pesmi in motivov podali tržaški glasbeni poustvarjalci, ki izhajajo iz šole Glasbene matice: violinist Črtomir Šiškovič, flavtistka Erika Buzečan, fagotist Aljoša Tavčar, klarinetist Marko Štoka, sopranistka Dana Furlani, mezzosopranistka Sara Jablanšček in zbor Jacobus Gallus pod vodstvom Janka Bana. Njihov nastop je primerno zaokrožil in oplemenitil slovesnost, obenem pa še enkrat dokazal, kako neprecenljivo delo je Pavle Merkù opravil na področju zbiranja ljudskega blaga in izročila Slovencev v Italiji.

NL

ODKRITJE SPOMENIKA VIRGILU ŠČEKU V LOKVI

DEJANJE KULTURNE OMIKE

Marsikdo, ki je Virgila Ščeka v svojih mladih letih poznal, se je verjetno v nedeljo, 30. septembra, spraševal, kaj bi ta bistri duhovnik z vedno pripravljeno šaljivo pripombo dejal ob dejstvu, da sta mu Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske in krajevna skupnost Lokev postavila doprsni kip in priredila kljub dežju množično obiskano slovesnost. Marsikdo, ki je o njem kdaj le bežno slišal, pa je prišel v Lokev, da bi o tem duhovniku, narodno-obrambnem delavcu, dalekovidnem politiku, publicistu in uredniku številnih publikacij ter človeku raznolikih zanimanj kaj več izvedel. Veliko zanimivega je obiskovalec lahko prebral ob obisku majhne, a vsebinsko zelo bogate in pregledne razstave o liku Virgila Ščeka, ki jo je z eksponati iz same Lokve in drugih fondov pripravil svetovalec Goriškega muzeja Marko Vuk.

Domačini so za odkritje spomenika izbrali praznovanje farnega zavetnika, nadangela Mihaela, in na trgu za cerkvijo postavili lepo obeležje s Ščekovim doprsnim kipom v bronu, delo kiparja Zmaga Posege. Program se je začel s praznično mašo v farni cerkvi, ki jo je ob somaševanju večjega števila duhovnikov daroval škofov vikar iz Kopra msgr. Renato Podberšič. V homiliji je med drugim postavil Ščeka za zgled sedanjemu človeku, ki naj se zaveda, da je vera nekaj življenjskega in je potrebno vse delovanje prekvasiti v tem smislu. Iz cerkve so se udeleženci pomaknili na že omenjeni trg, kjer je praznovanje uvedel Primorski kvartet pozavn iz Sežane, MePZ Divača pa je pod vodstvom Antona Baloha zapel Jenkovo *Lipo*. Udeležence shoda je v imenu krajevne skupnosti pozdravil njen predsednik Živko Race, po branju pisma ožjih Ščekovih sodelavcev nadškofu Sedeju ob njegovem izgonu iz Gorice pa je prisotne nagovoril še sežanski župan Miroslav Klun. Ganljivo je bilo pričevanje predstavnika Društva TIGR in bivšega člana Ščekove Dijaške družine Cirila Kobala iz Ponikev, ki se je avberskega gospoda spomnil z izredno lepimi besedami hvaležnosti za vse, kar je naredil za mlade, da so lahko šli v šole v Gorico in Koper in se izobrazili za kasnejše delo med primorskim ljudstvom. V priložnostnem govoru pa je časnikar in dober poznavalec Ščekovega življenja in dela Marko Tavčar osvetlil vsestransko Ščekovo delovanje, ki je bilo vedno usmerjeno v uresničevanje globoko občutene želje, da bi koristil slovenskemu narodu. Izpostavil je izreden Ščekov politični in celo državotvorni talent. Tako je omenil vlogo, ki jo je imel leta 1920 pri oblikovanju spomenice Zbora svečenikov sv. Pavla, ki se je zavzemala za uvedbo samostojne škofije za slovensko in hrvaško manjšino v Italiji. Strnjeno je prikazal njegovo politično delovanje v rimskem parlamentu, delovanje v Avberu (1927-40), ko je dejansko prenovil to malo kraško vasico. Na koncu je orisal še njegovo zadržanje med drugo vojno, ko se je umaknil v Lokev. Šček je bil naklonjen OF, a obenem tudi kritičen do nekaterih primerov nasilja, ki jih je opazil, tako da so mu prenapeteži že grozili s smrtjo. Tavčar je govoril tudi o vlogi Virgila Ščeka pri boju za priključitev Primorske matični domovini ter opozoril na hude posledice spora s škofom Santinom.

FOTO KROMA

Povezovalka sporeda Helena Škabar je nato napovedala odkritje kipa, kar sta ganjeno opravila že omenjeni Ciril Kobal in znani raziskovalec Milko Matičetov kot predstavnika že omenjene Dijaške družine. Kip pa je blagoslovil msgr. Podberšič. Slovesno prireditev sta sklenila kvartet pozavn in zbor iz Divače.

Odkritje spomenika Virgilu Ščeku v Lokvi je torej pomembno dejanje kulturne omike in zgodovinskega čuta, za kar gre priznanje Društvu TIGR Primorske in krajevni skupnosti.

POMEMBNO SREČANJE

SLAVISTIČNO ZBOROVANJE V NOVI GORICI IN GORICI

Letošnji slovenski slavistični kongres bo potekal v Novi Gorici in v Gorici od 4. do 6. oktobra in bo posvečen trem tematikam, evropskemu letu jezikov, sodobni slovenski književnosti in monografski obdelavi zgodovinarja in etnologa Matija Murka. Posebna značilnost letošnjega zborovanja bo v tem, da se bo vrnil na obeh straneh meje in da bo - tako kot že kdaj v preteklosti - nudil informacije o Slovencih v Italiji vsem udeležencem seminarja. Vabljeni so tudi profesorji in učitelji slovenskega jezika z našega področja, saj bodo gotovo izkoristili priložnost, da jim pridejo predavatelji tako rekoč na dom.

Otvoritev kongresa bo v četrtek ob 10. uri v dvorani Primorskega dramskega gledališča v Novi Gorici, nato bosta imela besedo dva literarna zgodovinarja, Janko Kos in Franc Zadravec. Po opoldanskem premoru bo Matjaž Kmecl predaval o drugačnih pogledih na slovensko literaturo. Nato se bo delo razdelilo na tri sekcije: v knjižnici F. Bevka bo potekala predstavitev najnovejših knjig iz literarnih ved, v dvorani Mestne občine bo okrogla miza o vprašanjih in nalogah slovenskega slovaropisja, v gledališču pa bo okrogla miza ob izidu najnovejše literarne zgodovine. Zvečer bo ob 20.30 družabnost v Dijaškem domu v Novi Gorici. Obeta se primorsko obarvana kuhinja in dobrote aktiva kmečkih žena. Za zabavo bosta poskrbeli klepetulji Vanka in Tonca.

Naslednjega dne se bodo zborovalci, kot rečeno, preselili v Gorico. Plenarni del zasedanja bo ob 9. uri v Kulturnem centru Lojze Bratuž; predavala bosta jezikoslovca Jože Toporišič in Breda Pogorelec; nato se bo delo spet razdelilo na tri sekcije: seminar o Matiji Murku se bo odvijal v Kulturnem domu in bo potekal ves dan; tam bo tudi v dopoldanskem času potekala predstavitev novih strokovnih in znanstvenih knjig. V Kulturnem centru L. Bratuž pa bosta dve okrogli mizi z začetkom ob 11. uri, ena o položaju slovenskega jezika v novi državi in druga o vseslovenski pobudi *Rastoča knjiga*. Istočasno bo na voljo ogled Gorice, ki ga bo vodila Verena Koršič. V popoldanskem času bo kot spremljevalni del programa možnost ogleda dveh goriških knjižnic, semeniške in državne. Zamejske slaviste bo najbrž zanimala še okrogla miza o slovenščini kot drugem jeziku, ki bo v Kulturnem centru Bratuž ob 15.15.

Tudi večerni program bo v petek posvečen naši stvarnosti. V Hitovi dvorani bo večer poezije in petja z naslovom Pozdrav iz Benečije, Rezije in Kanalske doline, ki ga bodo oblikovali David Klodič in njegove Beneške korenine, Silvana Paletti in Luigia Negro ter ženski Višarski kvintet, ki ga vodi Anna Missoni.

Tretji dan zborovanja je namenjen poučnim ekskurzijam. Na voljo so kar štiri možnosti celodnevnih izletov, in sicer po Vipavski dolini, na Most na Soči in po Kosmačevi učni poti, v Beneško Slovenijo ter krajši izlet v Brda. Vsi odhodi so ob 8. uri z avtobusne postaje v Novi Gorici, vendar se je treba za izlet prijaviti že v četrtek dopoldne.

Ves čas zborovanja bo potekala tudi prodajna razstava slovenskih založb, med njimi tudi štirih slovenskih založb iz Trsta, Gorice in Benečije. Naj še omenim, da bosta na predstavitvah sodelovala tudi Nikolai Mikhailov s svojimi Jezikovnimi spomeniki zgodnje slovenščine (založba Mladika) in Lojzka Bratuž s svojo najnovejšo publikacijo Iz goriške preteklosti (Goriška Mohorjeva družba).

VERA TUTA

PO POMEMBNI RAZSTAVI ČUDOVITE OBRTI

V IDRIJI RAZSTAVA ČIPK "CHANTILLY"

MAJDA PAVŠIČ

Teden časa trajajoči idrijski Čipkarski festival, ki poleg svoje etnološke in zabavno kulturne privlačnosti iz leta v leto pridobiva tudi na strokovnem pomenu in že prerašča v mednarodni festival (naj omenimo samo mednarodni projekt Leonardo da Vinci), se je pravzaprav zaključil s prvimi septembrskimi dnevi. Vendar je treba ljubitelje čipkarske umetnosti obvestiti, da je idrijski Mestni muzej prav v okviru tega festivala, v katerega je bila sicer vključena tudi ena mednarodna razstava, nudil letos do konca septembra na ogled izjemno razstavo francoske črne svilene čipke - Chantilly, ki so jo pričeli izdelovati v Franciji že sredi 17. stoletja v kraju Chantilly severno od Pariza, od koder se je razširila v kraje Normandije, kot sta Bayeux in Caën, pa tudi Belgije (Grammont) in doživela svoj največji razcvet sredi 19. stoletja. Že od vsega začetka je bila, za razliko od drugih čipk prav tako kot njej podobna španska predhodnica la Blonde (za razliko vedno izdelana samo v beli barvi), upodabljana v določene oblačilne namene takratne visoke mode za najvišje družbene sloje. Iz nje so izdelovali različne artikle od oblek, pajčolanov, naglavnih pokrival, rokavic, sončnikov, pahljač in drugega. Nosilo jih je meščanstvo prestižnih poklicev, kot npr. takrat znamenita operna pevka Adelina Patti, kneginja Marie-Caroline de Bourbon-Salerne, kneginja von Aumale in med njimi tudi soproga Napoleona III. Eugénie ob državnem obisku v Angliji (v tistih časih je tovrstna čipka dobila ime kraljevska čipka). Ker je osnova te prefinjene, tanke in prosojne čipke til, izdelan po vzorcu point de Paris in kasneje point de Lille, je razumljivo, da so bila vsa oblačila podložena z barvno svilo, pri čemer je prišla čipka še bolj do izraza. Sam motiv pa je bil izdelan iz tehnike polpremeta tračne čipke, ki ima dodano tudi ojačeno konfiturno nitko. Ob robu predstavlja cvetlične venčke z vijugami in posamezne drobne cvetove, sredino pa često zapolnjujejo bogati motivi rož, kot so perunike, vrtnice in metulji. Prav posebno žlahtnost pa najbolj dovršenim izdelkom dajejo tudi zasenčitve raznih cvetov, ki pa so izjemoma izdelani tudi v barvnih odtenkih.

Avtorica te razstave, ki si jo je bilo vredno ogledati, je priznana evropska strokovnjakinja Marianne Stang iz kraja Übach-Palenberg blizu Aachna. Po poklicu je sicer profesorica angleščine in francoščine, vendar je v svojem rojstnem kraju, ki meji na Belgijo in Nizozemsko, že od zgodnje mladosti spoznavala in doživljala očarljivo lepoto čipkarstva in se zanj navduševala.

Na razstavi v idrijskem muzeju je bilo na ogled nad stopetdeset izjemno lepih in dragocenih starih čipk iz njene zasebne zbirke. Edina stalna razstava čipk Chantilly je postavljena v londonskem kraljevem muzeju Victoria&Albert. Prof. Stangova pa je omogočila, da so njeno razstavo videli tudi na kongresu nemške čipkarske zveze leta 1997 v kraju Bühl, pri Baden-Badnu, od tam pa je potem celo leto krožila po nemških in belgijskih mestih ter očarala številne obiskovalce. O značilnosti in pomembnosti čipke Chantilly v oblačilni modi so tedaj pisali ugledni evropski strokovnjaki, med njimi tudi Paolo Perri, profesor za zgodovino oblačenja na univerzi v Lecceju.

PRAZNIČEN VSESLOVENSKI SHOD

SLOMŠKOVA NEDELJA V CELOVCU

Zadnja nedelja v septembru je bila posvečena pred dvema letoma razglašenemu blaženemu škofu A. M. Slomšku. Ker celovška Mohorjeva letos praznuje tudi 150-letnico ustanovitve - njen pobudnik je bil prav lavantinski škof Slomšek - so se za praznovanje odločili v Celovcu. Tu se je namreč Slomšek pripravljal na duhovniško službo, tu ga je škof Jakob Pavlič posvetil, 9 let je bil duhovni vodja v semenišču, 13 let pa lavantski škof. Koroška mu torej mora biti hvaležna za kar 26 let delovanja.

Nedeljsko popoldne - v začetku še prijetno sončno in toplo - je privabilo v stolnico (po ocenah medijev) približno 3.000 slovenskih vernikov. Predvsem iz mariborske škofije, nekaj pa tudi od drugod (en avtobus npr. iz Gorice in Trsta pod vodstvom dr. Jožeta Markuže). Celovčani se niso mogli načuditi taki udeležbi, saj je na parkirnem prostoru stalo okrog 50 avtobusov, v stolnici in okrog nje pa še nikoli ni bilo take gneče.

Program - molitvena pobožnost - se je začel ob 15. uri, že pol ure prej pa je bila stolnica zasedena. Pevski zbor Gallus je za uvod zapel pesem *Ti si Peter skala*, nadaljevali so s Križem, v tretjem delu pa so sledile lavrentanske litanije. Ob 16. uri, ko so v procesiji v stolnico vstopili škofje (na čelu krški škof Schwarz, spremljali pa so ga slovenski škofje Kramberger, Stres, Glavan, zastopnik koprske škofije in ljubljanski metropolit Rode), je bil tudi trg pred stolnico popolnoma zaseden in zadnji obiskovalci so našli stoječi prostor že skoraj na cesti. Dobro uro in pol trajajočo mašo je v cerkvi spremljalo preko sto duhovnikov, veliko pa je bilo pomešanih tudi med ljudstvom zunaj cerkve. Škof Schwarz je navzoče pozdravil tudi po slovensko (za kar se zelo trudi in mu gre vse priznanje), lepo dvojezično pridigo pa je imel Slomškov naslednik, mariborski škof Kramberger, ki je med drugim povedal, da danes celo zgodovinarji že priznavajo Slomškovo mesto takoj za Cirilom in Metodom; da je Slomšek v prvi vrsti bil dušni pastir; da mu za ustanovno idejo Mohorjeve družbe ne bomo nikoli dovolj hvaležni in da Bog ne potrebuje svetnikov, potrebujejo pa jih naša mladina, naše družine, naši duhovniki in ves slovenski narod, doma in po svetu. Za darovanje so škofu na oltar slovenski verniki prinesli med drugim kip blaženega Slomška in svečo, sliko mariborske stolnice, celovška Mohorjeva pa knjižni dar. Žal je po obhajilu začelo deževati in tako ni prišlo do prijetnega srečanja ob koroškem šarklju (potici) in štajerskem vinu, saj je vsak le na hitro nekaj vzel in že tekel proti avtobusu. Kljub slabemu vremenu pa so nekateri obiskali še Gospo sveto in tako dali veličasten zaključek pomembnemu dnevu; mislim, da bo ta dan vsem, ki so prišli v Celovec, ostal v lepem spominu. Hvala pa tudi organizatorjem, ki so poskrbeli za vse, celo za dežne plašče tistemu, ki ni imel dežnika.

RB

SAFET ZEC V OPATIJI PRI ROŽACU

ČLOVEŠKOST IN VEČNOST

V soboto, 29. septembra, so v cerkvi in v opatiji v kraju Opatija pri Rožacu pri Manzanu odprli veliko likovno razstavo uveljavljenega bosanskega umetnika Safeta Zeca, ki že deset let živi in dela v Italiji, sedaj pa živi v Benetkah.

Umetnik, ki velja za enega večjih likovnikov iz kulturnega prostora nekdanje Jugoslavije, je pa dobro poznan tudi v tujini, predvsem v Evropi in ZDA, saj ima prav sedaj v francoskem mestu Lille veliko antološko razstavo večjih platen v tehniki olje na platno in tempera. Safet Zec je dobro znan tudi v Sloveniji, kjer je imel vrsto odmevnih razstav, zadnjo v Cankarjevem domu pred štirimi leti, predstavil pa se je tudi v naši sredi, in sicer v Gorici v Kulturnem centru Lojze Bratuž. Prav s to razstavo se je zelo priljubil tudi slovenskimi občudovalcem lepih umetnosti pri nas.

Razstavo grafičnih listov in olj ter mešanih tehnik na platnu Safeta Zeca, več kot šestdeset jih je, je ob podpori krajevnih podjetnikov priredil Sklad opatije v Rožacu, ki je pred otvoritvijo razstave tudi poskrbel za posvet na temo Con-divisione (Stvari, ki nas ločujejo, a tudi vežejo), na kateri so o globljih vezeh in stvareh, ki so in še danes ločujejo nekdanji balkanski in jugoslovanski kulturni prostor od italijanskega in širše evropskega.

Umetnik Safet Zec, likovni kritik Roberto Budassi iz Urbina, pisatelj in novinar Ivan Lovrenović iz Sarajeva, univ. prof. zgodovine gledališča in dramaturgije v nekdanji Jugoslaviji Mirjana Miočinović iz Beograda, predsednik Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta dr. Filibert Benedetič in časnikar Novega glasa Jurij Paljk so vsak s svojega zornega kota prikazali nekdanji jugoslovanski kulturni prostor in njegove povezave z Evropo, predvsem pa pomembnost umetniškega izražanja, ki je univerzalni jezik za vse krajevne stvarnosti in seveda različne narode, in to še posebej v sedanjem času, ki prisega na globalizacijo.

Jugoslovanski globalni kulturni prostor, kot ga je poimenovala dr. Miočinović, ki so ga tkale osebne in tudi institucionalne vezi, se je zaradi vojn na Balkanu spremenil, porušil, ostaja pa umetniška govorica v vseh zvrsteh in pa umetnost kot domala edina skupna govorica, v kateri lahko lokalne stvarnosti prerastejo v univerzalne pripovedi. Prijateljske vezi, ki so nastale nekoč med umetniki, so lahko še danes žive in tudi izziv za nova, plodnejša sodelovanja. Dr. Filibert Benedetič je na izviren način podal prisotnost slovenskega človeka v Italiji in seveda prikazal delovanje Slovenskega stalnega gledališča, ki tvori vez med večinskim narodom in našo manjšino, a obenem presega te okvirje, saj je bilo in je naše gledališče v balkanskem kulturnem prostoru živo prisotno.

Ob razstavi Safeta Zeca je izšel tudi obširnejši barvni katalog z zapisi Roberta Budassija, Ivana Lovrenovića, slikarja samega in Jurija Paljka, ki je tudi poskrbel za prevode esejev iz hrvaškega in srbskega jezika v italijanščino. V zajetnem katalogu bo vsakogar gotovo presenetila slikarjeva pripoved umetniškega zorenja in dobesedne zavezanosti likovnemu delu ob prvem, mladostnem pogledu na znano Rembrandtovo delo List stotih florintov, kateremu se Zec danes z dolžnim spoštovanjem oddolži z lastnim delom Hvala Rembrandtu.

Razstava je svojevrsten umetniški in duhovni požirek prvovrstnega iskanja vrhunskega slikarja, ki ostaja zavezan svojemu likovnemu svetu. Za Zečevo slikarstvo in grafike je značilna odlična, naravnost vrhunska tehnika, ki se spaja z umetnikovo mehko in blago roko. Tako nastajajo v umetniškem ateljeju Safeta Zeca danes upodobitve sveta, ki je sicer minljiv, a nam govori o večnem in človeški, naši želji po neminljivosti. Razstava v Opatiji pri Rožacu tudi s svojo umeščenostjo v svete in posvečene prostore govori o slikanju višjega in globljega, ki tako silno označuje vse Zečevo umetniško delo.

Razstava likovnih del Safeta Zeca bo v kraju Opatija pri Rožacu odprta do 30. novembra letos, in sicer vsak dan od 9. do 12. ure in od 15. do 18. ure.

OB BLIŽNJI 70-LETNICI SMRTI NADŠKOFA F. B. SEDEJA

V ROJSTNEM CERKNEM SLOVESNO ODKRILI DOPRSNI KIP

TOMAŽ PAVŠIČ

Cerkno - Občina Cerkno slavi 1. oktobra svoj občinski praznik, ko se spominja slavnega matematika dr. Franca Močnika, ki je bil ta dan (1853) rojen v Cerknem, in hkrati tudi ustanovitve partizanske Vojkove brigade (1.10.1943). 28. novembra pa bo tudi poteklo 70 let od smrti velikega cerkljanskega rojaka, goriškega nadškofa in metropolita dr. Frančiška Borgije Sedeja **(na sliki)**, zato mu je domača občina na uglednem mestu pred muzejem in glasbeno šolo, kjer nastaja spominski prostor cerkljanskih pomembnih rojakov, v sklopu prireditev ob občinskem praznovanju, postavila lep doprsni kip, delo kraškega umetnika z Repentabra, ki živi na Gorenjskem, Evgena Guština.

Na dan praznika, v ponedeljek, 1.10.2001, uro pred slavnostno sejo občinskega sveta, ob prisotnosti svetnikov, županov Cerknega in Idrije, poslanca Janeza Podobnika, koprskega škofa msgr. Metoda Piriha, različnih predstavnikov in častnih gostov, med njimi je bila številna delegacija Števerjancev, na čelu s podžupanom Dominikom Humarjem (v Števerjanu na razne načine ohranjajo spomin nadškofa Sedeja, ki je bil stric njihovega dolgoletnega, zelo priljubljenega župnika Cirila Sedeja); seveda so bili med častnimi gosti tudi Sedejevi sorodniki, tako iz Cerknega kot iz Ljubljane in od drugod, med njimi tudi Sedejev prapranečak Andrej, ki je župnik v Izoli.

Pri slovesnem odkritju je sodelovala skupina mladih iz Cerknega, ki je lepo podala Gregorčičevo pesem na čast nadškofu Sedeju. Slavnostni govornik je bil župan Jurij Kavčič, ki je spomenik tudi odkril. Obudil je spomin na slavnega rojaka-nadškofa in v živi besedi prikazal njegovo delo za slovenski narod, posebej še za primorske Slovence.

Za njim je prevzel besedo najvišji predstavnik Cerkve na Primorskem, škof Metod Pirih. Svoj kleni nagovor je začel s Pismom Hebrejcem, ki pravi: "Spominjajte se svojih voditeljev, ki so vam oznanjali Božjo besedo..." O Sedeju je med drugim dejal, da "je bil odličen verski voditelj Slovencem, Italijanom in Furlanom, mož globoke misli in premisleka, ki je neutrudno z govorjeno in pisano besedo oznanjal resnico... Bil je pravičen in goreč pastir vernikom slovenske in italijanske narodnosti in ena najuglednejših osebnosti na goriškem škofijskem sedežu v 250 letih, odkar obstaja nadškofija. V štirih letih (1908-12) je pozidal Malo semenišče in leta 1923 je ustanovil goriško Mohorjevo družbo... Tudi kadar je bil deležen kritike, je bil premočrten ... Nosil je križ begunstva med prvo svetovno vojno in po njej, prenašal je hude kritike s strani fašistične oblasti, ko je branil slovenski jezik pri bogoslužju in pri verouku. Trpel je, ker ga na koncu ni podprl niti Sveti sedež, ki je bolj verjel politikom kakor pa ljudem Cerkve. In ta velikan duha in srca je bil vaš rojak, Cerkljan, mož naših gora in naših korenin... Kako hitro bi pri nas prišlo do sprememb v Cerkvi in v družbi, če bi mi bili koreniti kristjani in bi vsak svoj poklic oblikoval v evangeljskem duhu, kakor je učil in delal nadškof Sedej..." Za sklep občutene slovesnosti je škof Metod Pirih blagoslovil Guštinov kip, ki bo ljudem pričal in kazal, kdo je bil nadškof Sedej.

Ob tej priložnosti, in prav tako za slovesnosti, ki bosta še na Sveti gori in v Novi Gorici, sta Založba Branko in Založništvo Jutro, ob podpori dveh primorskih občin in nekaterih cerkvenih ustanov, izdali knjižico s kratkim življenjepisom nadškofa Sedeja.

NA REŠETU

PIKA POD REŠETO

Iztekel se je zadnji teden poletnih oddaj: nekatere oddaje so se že poslovile, druge še izzvenevajo, obenem pa se nevsiljivo začrtuje nova programska shema, ki bo trajala do junija. V tem zadnjem tednu sta se vključili v prehajanje iz poletne vedrine v jesensko sivino dve oddaji, ki sta me prevzeli s svojo molovsko noto. Prva je bila ponovitev pogovora s prof. Vinkom Beličičem ob drugi obletnici njegove smrti iz ciklusa *Čisti studenci otroštva*, ki ga pripravlja Loredana Gec. Čeprav sem oddajo že slišala, ko je bila prvič na sporedu, pa sem jo vendar poslušala pozorno kot takrat in še enkrat občudovala, kako je bila v vprašanjih in odgovorih domišljena.

Druga zelo lepa oddaja je bila zaključni del radijske igre Marjana Tomšiča *Šandrinke*, ki je bil na sporedu v nedeljo ob 14.10. Usode slovenskih deklet in žena, ki jih je raziskovala Dorica Makuc, so v Tomšičevi dramski pripovedi zaživele v vsej svoji pretresljivosti - njihova pot v neznani Egipt, njihovo življenje daleč od doma, njihov povratek in težko ponovno vraščanje v domače bedne razmere. Igro v produkciji Radia Trst A je režiral Marko Sosič, v glavnih vlogah pa so nastopali Barbara Cerar, Vojko Belšak, Lučka Počkaj, Miranda Caharija in drugi.

Prav ta čas, ko se zaključuje na radiu neko obdobje, se mi zdi primeren, da postavim piko pod rubriko Na rešetu in jo, vsaj začasno, prekinem. K temu me sili več vzrokov. V uvodnem Rešetu sem napisala, da sem začela pisati te zapise, "ker se mi je zdelo, da mnoge oddaje padajo v prazno, saj nanje skoraj ni odmeva". A zdi se mi, da tudi moji zapisi padajo v prazno, prav po ničemer ne morem sklepati, da bi imeli kak učinek. Prav tako sem v prvem zapisu izrazila željo, da bi ti zapisi "sprožili druge odmeve in širšo razpravo o neprecenljivi važnosti tega medija za Slovence tostran in onstran meje". Pa se tudi to ni zgodilo. In vendar bi bilo *treba* posvetiti radiu ne samo drobne občasne zapise, ampak tehtne analize o programskem, vsebinskem in ekonomskem stanju Radia Trst A. Delovanje radia bi morali stalno spremljati politiki, krovni organizaciji, tisk in vsa civilna družba, če nočemo, da se začne sesuvati to, kar je ena najpomembnejših ustanov naše manjšine. Se bodo vsi zbudili, ko bo prepozno?

Vendar je glavni vzrok, da prekinem pisanje beležk Na rešetu, bojazen, da bi se v spremljanju oddaj in sodelavcev, o katerih sem kaj napisala že v pretekli sezoni, začela ponavljati. Da se temu izognem in da začnem pisati o problematiki z zvezi z radijskimi in televizijskimi sporedi drugače, rabim nekaj časa za razmislek. In ta prehod iz poletne v zimsko sezono se mi zdi primeren čas, da - kot pravi Župančič - "premerim daljo in nebeško stran".

Eno samo željo imam na začetku nove sezone: da bi bili programi vsaj tako bogati, raznoliki in kvalitetni kot tisti iz prejšnjih let. Pri njihovem oblikovanju želim vsem programistom in sodelavcem veliko sreče!

TEJ

NOVA SEZONA GLEDALIŠKEGA VRTILJAKA

PESTRA PONUDBA ZA OTROKE

Gledališki vrtiljak stopa v svojo četrto sezono. Za pobudo, ki jo prirejajo Radijski oder, Slovenska prosveta in Slovensko stalno gledališče in ki sestoji v gledališki ponudbi za otroke vrtcev in osnovnih šol, je v vseh teh letih zanimanje postopno naraščalo, tako da so lani našteli kar okoli 160-170 plačanih abonmajev ter kakih 80 brezplačnih. Zato organizatorji upajo, da bo tudi sezona 2001-2002 ravno tako uspešna kot prejšnje. Novost predstavlja letos okrepljena prisotnost gledališč iz tukajšnjega obmejnega prostora: poleg Radijskega odra in SSG ter Gledališča na vrvici iz Nove Gorice bosta letos nastopila še Lutkovna skupina Črni muc iz Sežane in Gledališče Koper. Kot doslej bodo vse predstave v dvorani Marijinega doma pri Sv. Ivanu ob nedeljah ob 17. uri.

Katere predstave pa čakajo otroke in njihove družinske člane? Prva predstava bo že to nedeljo, 7. t.m., ko bo SSG uprizorilo *Zgodbo o mačku, ki je naučil galebko leteti* čilskega pisatelja Luisa Spulvede. 28. t.m. bo nastopilo Gledališče na vrvici iz Nove Gorice z delom Janko in Metka, 11. novembra Lutkovna skupina Črni muc iz Sežane z delom *Vilma in Vili*, 2. decembra pa Radijski oder s *Čudežno uro*. 13. januarja prihodnjega leta bo nastopilo Lutkovno gledališče iz Ljubljane s predstavo Fantkov dan, 17. februarja bo na vrsto prišlo Lutkovno gledališče iz Maribora z *Zvezdico zaspanko*, zadnja predstava pa bo 10. marca, ko bo nastopilo Gledališče Koper z delom *Trije oslički in kozica Rozica*. Sedem predstav torej, kjer bodo zopet pomembno vlogo odigrale lutke, ki so otrokom še posebej všeč. Tudi letos bo predstave vsakokrat poživila kratka animacija in se bodo otroci lahko udeležili likovnega natečaja za domišljijsko risbo z naslovom *Moj najljubši gledališki junak*. Natečaj bo stekel od druge predstave dalje in bodo otroci do zadnje predstave 10. marca lahko prinašali risbe. Slednje bodo ob zadnji predstavi razstavljene, najboljše pa bodo tudi nagrajene. Decembrska predstava Radijskega odra pa bo povezana z miklavževanjem.

Abonmaji so zelo naklonjeni družinam: redni abonma (rumene barve) za prvega otroka stane 40.000 lir, za drugi abonma (modre barve), ki je namenjen drugemu otroku ali spremljevalcu, bo treba odšteti 30.000 lir, abonmaji rdeče barve, ki jih lahko dvignejo ostali člani iste družine, pa so zastonj. Sicer bodo na voljo tudi posamezne vstopnice, vendar bodo slednje precej dražje. Zainteresirani lahko rezervirajo oz. kupijo abonmaje na sedežu Slovenske prosvete v ul. Donizetti 3 v prvem nadstropju (tel. 040 370846) od ponedeljka do petka od 9. do 17. ure ali pa pred prvo predstavo v Marijinem domu. Sicer so številne družine že kupile abonmaje, takoj ko so se na Tržaškem pojavili reklamni lepaki (delo Mateja Susiča).

Tržaški slovenski otroški publiki se torej ponuja nova zanimiva sezona Gledališkega vrtiljaka. Če k temu dodamo še otroški abonma SSG Zlata ribica, lahko rečemo, da bomo na Tržaškem tudi letos priče bogati in kakovostni otroški gledališki ponudbi, ki bo prav gotovo naletela na pravi odziv.

SPORAZUM O SINHROTRONU

SPOŠTOVATI OBVEZE DO SKUPNOSTI

Dne 13. aprila leta 1990 je bil podpisan sporazum o uresničitvi Sinhrotrona med deželno upravo, Kraško gorsko skupnostjo, občino Trst in ostalimi občinami tržaške pokrajine, Področjem za znanstvene in tehnološke raziskave in organizacijami slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, na osnovi katerega je bilo svečano sprejeto načelo, da medtem ko uresničevanje velikih javnih del in infrastruktur na teritoriju, ki zgodovinsko pripada slovenski narodnostni skupnosti ustvarja možnosti za splošen razvoj celotne skupnosti, zahteva od slovenske ogromne gospodarske in družbeno-kulturne žrtve, za katere mora prizadeta skupnost prejeti v zameno, poleg pravičnih odškodnin za posamezne razlaščene lastnike, tudi ustrezne protivrednosti, ki naj jo vsestransko utrdijo in ji omogočajo alternativne možnosti razvoja na teritoriju, kjer živi.

Te in vrsta drugih obvez, se v dobri meri niso uresničile, menita predsednika Kmečke zveze in koordinacijskega združenja vzhodnokraških vasi Alojz Debelis in Karlo Grgič v pismu, ki sta ga naslovila na predsednika deželne vlade Renza Tonda, župane občin tržaške pokrajine (razen na miljskega), predsednika Kraške gorske skupnosti Maria Lavrenčiča, predsednika Področja za znanstvene in tehnološke raziskave Luciana Susmela ter na Svet slovenskih organizacij in Slovensko kulturno gospodarsko zvezo.

"Zato se danes, ko je naša skupnost ponovno prizadeta zaradi razlastitev za izgradnjo hitre ceste v tržaški pokrajini", piše v pismu, "ponovno obračamo na podpisnike omenjenega sporazuma, predvsem pa na predsednika deželne uprave, katerega vabimo, da nujno skliče srečanje vseh podpisnikov, na katerem bomo, na osnovi sporazuma, podrobno preučili stanje uresničenih obvez do naše skupnosti in jih, glede na nove žrtve, ki jih razvoj celotne družbe zahteva od slovenske narodnostne skupnosti, tudi dopolnili." Pri tem Debelis in Grgič pričakujeta, da se bodo naslovniki pozitivno odzvali na njuno prošnjo.

PROSEK / PREDSTAVITEV

GALEB: DNEVNIK IN REVIJA

FOTO KROMA

V četrtek, 27. septembra, so v telovadnici srednje šole na Proseku množici otrok, učencev osnovnih šol Avgust Černigoj s Proseka in France Bevk z Opčin ter dijakov prvega razreda openske srednje šole Srečko Kosovel v spremstvu staršev, učiteljev in profesorjev, predstavili novo, septembrsko številko mladinske revije Galeb in nov Galebov šolski dnevnik. Številnim prisotnim je spregovorila urednica Galeba Majda Železnik, ki je predstavila tako revijo kot dnevnik. Slednjega je letos uredila umetnica Jasna Merkù, ki se je osredotočila predvsem na razkrivanje rastlinskega sveta. Vsak mesec je tako posvečen eni rastlini. Izid dnevnika so podprli trije denarni zavodi s Tržaškega in Goriškega: Zadružna kraška banka, Zadružna kreditna banka Doberdob-Sovodnje in Kmečka banka iz Gorice, v imenu katerih je otrokom spregovoril ravnatelj ZKB dr. Klavdij Brajnik, ki je prisotne spomnil na pomen dnevnika za šolarja, pa tudi na pomen zamejskih denarnih zavodov.

PRI SVETEM IVANU

OBETA SE ZANIMIV VEČER

Slovensko kulturno društvo Slavko Škamperle in Marijin dom pri Sv. Ivanu prirejata v soboto, 6. t.m., zanimiv in obetaven večer. V prvi vrsti seveda domačine, pa tudi prijatelje od blizu in daleč vabita namreč na predvajanje videofilma inž. Pina Rudeža z naslovom *Razkošna puščava* in podnaslovom *Videosafari po Namibiji*. Inž. Rudež, sicer ravnatelj tehničnega zavoda Jožef Stefan, je 50-minutni videofilm posnel leta 1995 na potovanju po Namibiji, državi na jugozahodu Afrike, ki je svojo neodvisnost dosegla šele pred nekaj leti (prej je bila nemška kolonija in južnoafriški protektorat).

Inž. Pino Rudež se s snemanjem videofilmov ukvarja že nekaj let in Razkošna puščava ni njegov prvi izdelek. Bralce naj spomnimo na nekatere druge posnetke, ki jih je naredil v prejšnjih letih: *Cesarska Kitajska, Utrinki iz Benečije, Kraljevska pot od Amana do Akabe* (kjer je Rudež podal utrinke s potovanja po Jordaniji), *Dolina gejzirov, Ptičji kljuni*, nenazadnje pa tudi *Učna pot Nabrežina*, ki je nastal prav pred nedavnim v povezavi z istoimenskim projektom. V svojih delih inž. Rudež opisuje kraje, po katerih je popotoval, s posebnim ozirom na naravo, ki ga, kot sam pravi, strašno zanima, in na ljudi.

V soboto se torej obeta zanimiv in lep filmski večer, ki bo v dvorani Marijinega doma, ul. Brandesia 27, z začetkom ob 20. uri.

ROJAN / DRUGI KONCERT DIPLOMANTOV GM

PO HARMONIKI JE PRIŠLA NA VRSTO VIOLINA

FOTO KROMA

Koncertna pobuda Rojan in Glasbena matica sta v nedeljo, 30. septembra, v Marijinem domu v Rojanu priredila še drugi koncert, posvečen letošnjim diplomantom GM. Če je bilo prejšnje srečanje v znamenju harmonike in flavte z nastopom Irine Perosa, Gorana Ruzziera in Mirka Ferlana, je bil tokrat na vrsti violinski recital Iztoka Cergola.

Iztok Cergol je diplomski izpit na tržaškem konservatoriju opravil prejšnji teden, njegovo izobraževanje v violini na šoli Glasbene matice pa je potekalo pod mentorstvom prof. Jagode Kjuder. Kot eden najboljših gojencev GM je redno nastopal na njenih akademijah in predstavljal šolo tudi na zunanjih nastopih, na srečanjih glasbenih šol, sodeloval pa je tudi v različnih orkestrih in se izpopolnjeval s priznanimi mojstri. Sicer pa se ni nikoli zadovoljil le s študijem in nastopanjem, ampak je svoj glasbeni talent razvil (in ga seveda še razvija) na različnih področjih. Ni se omejil na igranje violine, ampak se uspešno preizkuša tudi v drugih glasbilih, predvsem v orglah (orgla na Proseku, v Škednju in pri Sv. Ani), klaviaturah in harmoniki, pa še v skladateljstvu in zborovodstvu. Ravno tako se njegova raznolika osebnost ne omejuje le na klasično glasbo, ampak posega tudi po drugih zvrsteh. Naj pri tem omenimo le njegovo neprecenljivo vlogo pri uspešni zamejski rock skupini Kraški ovčarji.

Na nedeljskem koncertu je Iztok Cergol ob klavirski spremljavi prof. Beatrice Zonta prikazal občinstvu del zahtevnega programa, s katerim je pred kratkim diplomiral. Najprej je izvedel Sonato v g molu britanskega baročnega skladatelja Henryja Purcella. V nadaljevanju so prisotni prisluhnili Gavoti iz Partite v e duru Johanna Sebastiana Bacha, Capricciu v g molu Nicoloja Paganinija, stavku Allegro iz Koncerta v g duru Wolfganga Amadeusa Mozarta, spored pa se je zaključil z izvedbo Koncerta v e molu Felixa Mendelssohna Bartoldyja.

DSI / ZAČETEK SEZONE Z ZORO TAVČAR

SVET, KI GA OBČUDUJEJO TAKO OTROCI KOT ODRASLI

IVAN ŽERJAL

FOTO KROMA

Društvo slovenskih izobražencev je za svoj prvi tedenski večer v novi sezoni v ponedeljek, 1. t.m., povabilo v svojo sredo pisateljico Zoro Tavčar. Priložnost za srečanje je dal nedavni izid njene najnovejše knjige, katere naslov se glasi *Ko se ptički prebude*, v podnaslovu pa piše, da so to "pesmi za otroke in otroške duše". Knjiga (pravzaprav je prvo predstavitev doživela že na letošnji Dragi v začetku septembra) je izšla pri tržaški založbi Mladika, je, lahko rečemo, nekonvencionalna, v smislu, da ne vsebuje le teksta, pač pa tudi zgoščenko z recitacijami in uglasbitvami avtoričinih pesmi. Poleg tega je skupaj s knjigo izšel tudi lepak z naslovom *Abeceda se predstavi*, ki otrokom skuša na privlačen način prikazati abecedo. Bolj kot za navadno knjigo gre torej za pravi projekt, ki je trajal nekako leto dni in pri katerem so sodelovali ilustratorka Magda Tavčar, ki je opremila lepak in knjigo, Matej Susič, ki je delo tehnično opremil, recitatorji Radijskega odra Aleksij Pregarc, Marinka Počkaj in Matejka Peterlin, Tullio Možina in njegova hči Andrejka, ki sta poskrbela za uglasbitev nekaterih besedil, in Studio Trak, ki je digitalno obdelal zgoščenko.

Najnovejše delo Zore Tavčar vsebuje 29 pesmi, ki so razdeljene na sedem sklopov: V svetu igrač, Nočne pesmice, Pesmi pomladnega travnika, Ptičje pesmi, Pesmi o kokoškah, Čarovnice in strahovi in Iz kuhinje. Navdih za to zbirko je avtorica dobila ob spominu na nekatere pesmice iz svojih radijskih iger, ki pa jih ni mogla iztrgati iz konteksta. Zato se je odločila, da pesmi napiše na novo z namenom, da otrokom ponudi zvočne pesmi in da jih seznani z bolj izbranim in sočnim slovenskim izrazjem ter s svetom poezije. Hotela je tudi, da se otroci vrnejo k prijetnosti, melodioznosti in igrivosti. Kot je na ponedeljkovi predstavitvi dejala kritičarka Ivanka Hergold, je najnovejša pesniška zbirka Zore Tavčar resno pripravljeno in opravljeno delo za najmlajše in ne samo to. Knjiga je v celoti zelo sodobna, v njej se pojavlja ves svet, kot ga morajo doživljati otroci: to je svet narave, rastlin, živali in pravljičnih bitij, a tudi svet sodobnih tehnoloških igrač. V pesmih je prisoten Kras, prisotno je slovenstvo, in sicer v obliki prožnega jezika, čudovito slovenske skladnje in stoterih pomenov. Avtorica uporablja tudi nenavadne modernizme in narečne oblike. Pesmi izražajo avtoričin odnos do stvarnosti in življenja: ta svet se razkriva kot nekaj nenavadnega, pravljičnega, v katerega s čudom zrejo ne samo otroci, ampak tudi odrasli. Ravno v tem občudovanju je čar pesmi Zore Tavčar. Za ilustratorko Magdo Tavčar je bilo sodelovanje pri tem projektu čast. Dogajanje v pesmih je skušala prikazati kot gledališke prizore: tako vsak sklop zgleda kot samostojen prizor, ki ga zaznamuje zavesa različne barve. Za glasbeni del sta poskrbela, kot že rečeno, Tullio Možina in njegova hči Andrejka, sicer mlada, a že uveljavljena interpretka zlasti slovenskih popevk. Avtoričino ponudbo sta takoj sprejela, malo ker je šlo za nekdanjo Andrejkino profesorico, malo za to, ker je Andrejki svet otrok zelo blizu. Tako sta ujela poetičnost, ritmičnost in zvočnost pesmi in jih prelila v ustrezno glasbo.

Pri knjigi *Ko se ptički prebude* je šlo za izredno zanimiv, a tudi za zahteven projekt. Kot je v imenu Radijskega odra dejal Marijan Kravos, so pesmi namenjene resnično deloma otrokom deloma otroškim dušam. Delo je morda prezahtevno, da bi ga otroci kar sami vzeli v roke, zato bi bilo tu potrebno sodelovanje staršev oz. odraslih oseb. Vsekakor bo otrok moral veliko bolj prisluhniti tako besedi kakor melodiji.

Prijeten ponedeljkov večer, ki je v Peterlinovo dvorano privabil lepo število udeležencev, je še obogatil nastop Andrejke in Tullia Možine, ki sta podala nekaj uglasbenih pesmi iz zbirke, pa še poslušanje nekaterih odlomkov z zgoščenke. Res lepa predstavitev za knjigo, ki se sicer že sama predstavlja kot topla in prijetna in bi je lahko bila vsaka družina vesela. Tudi cena ni visoka, saj bo za celoten paket (knjigo, lepak in zgoščenko) treba odšteti 30.000 lir.

OBVESTILA

KD SLAVKO Škamperle in Marijin dom pri Sv. Ivanu vabita na predvajanje zanimivega videofilma inž. Pina Rudeža *Razkošna puščava*, ki bo v Marijinem domu v soboto, 6. oktobra, ob 20. uri.

RADIJSKI ODER obvešča, da bo prva predstava Gledališkega vrtiljaka na sporedu to nedeljo, 7. oktobra, ob 17. uri v Marijinem domu pri Svetem Ivanu. Na sporedu bo *Zgodba o mačku, ki je naučil galebko leteti* v izvedbi Slovenskega stalnega gledališča. Kdor si ni še priskrbel abonmaja, ga lahko kupi ali rezervira vsak dan od ponedeljka do petka od 9. do17. ure v uradu Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3, prvo nadstropje, osebno ali po telefonu (tel. št. 040 370846) ali pred prvo predstavo v Marijinem domu.

MESEČNA MAŠA za mir in edinost bo v ponedeljek, 8. oktobra, ob 16. uri v Marijinem domu v ulici Risorta v Trstu. Vabi Apostolstvo svetih Cirila in Metoda.

DRUŠTVO SLOVENSKIH izobražencev vabi v ponedeljek, 8. oktobra, na srečanje z dr. Dušanom Petračem, vodilnim strokovnjakom za hladilne tehnike pri ameriški državni vesoljski agenciji NASA. Ob tej priložnosti bo dr. Petrač tudi predaval na temo Eksperimentiranje v brezteznem prostoru. Srečanje bo v Peterlinovi dvorani, Donizettijeva 3, z začetkom ob 20.30.

SKD BARKOVLJE vabi v četrtek, 11. oktobra, ob 20.30 na koncert pianista Manuela Sergona. Na sporedu: Beethoven, Chopin, Scarlatti, Brahms in Prokofjev. Vhod v društveno dvorano iz ulice Bonafata 6.

DAROVI

ZA MISIJONE: v spomin na mamo Bogdano daruje družina Rudolf 400.000 lir.

V SPOMIN na pok. Dano Rudolf rojeno Černigoj darujeta Božena in Jelka Terčon 100.000 lir za misijone in za Sklad Mitja Čuk.

ZA CERKEV v Mavhinjah: Jožef Terčon 50.000 lir; Franko Chersi 100.000 lir; Marica Širca 50.000 lir; Štefanija in Nino Trampuž 100.000 lir.

ZA CERKEV v Ricmanjih: družina Zlobec 50.000 lir.

ZA KAPELO p. Leopolda pri Domju: družina Zlobec 50.000 lir; Jolanda Jerman, Krmenka, 70.000 lir.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Alessandro Baricco

DEVETSTO

V INTERPRETACIJI **Janka Petrovca** IN REŽIJI **Marka Sosiča**

V petek, 5. t.m., ob 20.30 uri v dvorani KD Rdeča zvezda v Saležu

MESEČNA KONFERENCA V NABREŽINI

ISLAMSKI SVET SE VRAČA K IZVIROM IN KORENINAM SVOJE VERNOSTI

Po poletnem premoru se je v Nabrežini pričela nova sezona mesečnih konferenc, ki jih v tamkajšnji župnijski dvorani prireja verska skupnost na čelu z župnikom Bogomilom Brecljem. Prva konferenca je bila v sredo, 26. septembra, in je bila zaradi situacije, ki je po celem svetu nastala po nedavnih tragičnih atentatih v New Yorku, zelo aktualna. Tema večera je bila namreč Muslimani danes: o tem je spregovoril predvsem Milan Nemac, sicer že dvajset let kaplan za slovenske vernike pri Sv. Ivanu v Trstu (le-ti so ga pravkar pred nedavnim počastili), svoj koreferat pa je predstavila tudi Marija Brecelj, programistka na Radiu Trst A, ki je podala nekaj vtisov ob teh dogodkih.

G. Milan Nemac je v svojem posegu zgoščeno prikazal zgodovino islama, enega od največjih enoboštev na svetu (beseda "islam" pomeni popolno predanost Bogu v miru), od začetkov pred 1379 leti za časa preroka Mohameda, pa preko nagle širitve v prvih stoletjih (tudi zaradi roparskih napadov) z arabskega polotoka pa preko Azije in Afrike do Indije in južne Galije. Mohamedovo delo so nadaljevali njegovi štirje nasledniki - kalifi Abu Bekr, Omar, Utman in Ali, za njimi pa slavni arabski dinastiji Omajadov in Abasidov, v poznem srednjem veku in moderni dobi pa zlasti turško cesarstvo (poleg njega pa še Perzija, Indija in Maroko). Mohamed je oznanjal vero v enega in edinega Boga ter se boril proti malikovanju. Njegov nauk sloni na petih načelih: izpovedi vere, češčenju ali molitvi, miloščini, postu in romanju v Meko, katerega mora muslimanski vernik opraviti vsaj enkrat v življenju. Sicer je islamski svet zelo pisan in raznolik, v današnjem času pa doživlja porast samozavesti in se vrača k izvirom svoje vernosti. Vedno bolj se prebuja misijonarska gorečnost, ob sprejemanju znanstvenega, tehnološkega in gospodarskega napredka pa prihaja do odklanjanja zahodnega civilizacijskega modela oz. tistega načina življenja, ki se je uveljavil v Združenih državah Amerike in na zahodu in ki se prevečkrat izraža v materializmu, v moralni in duhovni dekadenci ter v pokvarjenosti. Strupeni sadovi tega se kažejo v verskem fanatizmu in fundamentalizmu, ki črpata energijo tudi iz revščine, nepismenosti in nerešenih problemov na Bližnjem vzhodu, medtem ko zmerni muslimani iščejo vrnitev k izvirom predvsem v duhu in ne v črki. Sicer so v islamskih državah ljudje ohranili čut za skupnost, gostoljubnost, zdržnost ter druge vrednote in kreposti, ki bi jih morali tudi kristjani bolj upoštevati. Po stoletjih vojn pa je med kristjani in muslimani nastopil čas medsebojnega spoznavanja in dialoga ter skupnega iskanja vrednot za dobro celega človeštva. II. Vatikanski cerkveni zbor določa spoštovanje muslimanov, ki molijo edinega Boga, sicer pa je treba iskati tisto, kar je obema verama skupno, se pravi vrednote in duhovno raven.

Marija Brecelj je v svojem krajšem koreferatu podala predvsem nekaj vtisov, ki so se ji porodili ob spremljanju newyorške tragedije. Po njenem mnenju je malikovanje denarja (sam atentat se je spremenil v show) verjetno edini razlog za to tragedijo, ob kateri se človek vpraša, kakšen svet pripravljamo in ali se je res začel spopad med bogatim severom in revnim jugom sveta. Očitno se je našel nekdo, ki je izkoristil ta vedno večji razkorak ter fanatizem in sovraštvo, ki izvira iz njega, a pri tem je šel predaleč. Sicer je med razpravo prišlo še enkrat do izraza temeljno spoznanje, da je treba odpraviti predvsem vzroke terorizma in fundamentalizma, ki se nahajajo v revščini ter v vsiljevanju zahodnega modela in nesprejemanju drugih civilizacij. Priti mora, je bilo rečeno, do moralne spremembe.

IŽ

KROŽEK ZA KULTURO IN UMETNOST

PESTER ZAČETEK SEZONE

Tržaški krožek za kulturo in umetnost stopa v 56. leto svojega delovanja. Nova sezona bo v znamenju številnih srečanj, na katerih bodo obravnavane najrazličnejše tematike, od umetnosti pa do znanosti, šolstva ter krajevne, državne in mednarodne politike in zgodovine. Prvi dve srečanji sta bili že na sporedu v petek, 28. septembra, in v torek, 2. oktobra, v avditoriju muzeja Revoltella. Na njih so predstavili ponatis knjige Jacopa Cavallija o trgovini in zasebnem življenju v Trstu v 15. stoletju in se srečali s pisateljico Dacio Maraini. Sicer pa bo v sredo, 10. t.m., v dvorani Baroncini zavarovalnice Generali ob 17.45 predavanje dr. Enrica Tongiorgija na temo Od molekul do možganov, v ponedeljek, 15. t.m., bo v gledališču Cristallo ob 17.30 potekalo branje dela Giovannija Verge Cavalleria rusticana, v petek, 19. t.m., pa bo ob 17.45 v dvorani krožka zavarovalnice Generali predavanje o procesu širjenja Evropske zveze proti vzhodu in razpravi o novi politično-institucionalni obliki EZ. O tem bo govoril prof. Michel Dumoulin, predsednik Inštituta za evropske študije univerze v Lovaniu v Belgiji.

ZAHVALA

Ganjeni nad tolikšnim sočustvovanjem ob boleči izgubi naše drage

DANE RUDOLF ROJ. ČERNIGOJ

se iskreno zahvaljujemo dr. Renatu Štoklju za ljubeznivost in človečnost, g. Stanku Zorku in g. Dušanu Bratini, darovalcem rož in prispevkov ter vsem, ki so jo pospremili na zadnji poti in ki so na katerikoli način počastili njen spomin.

Svojci

Trst, Ljubljana, Sydney, Melbourne, 30. septembra 2001

V PONEDELJEK NA OBČINSKEM SVETU

O ZAKONU 482/99 PO "GORIŠKO"

Epopeja z zakonom 482/99 v goriški občini, ki se je, resnici na ljubo, odigrala v glavnem po časopisih, se zaključuje. Tematiko je sprožil sam župan na začetku ponedeljkovega občinskega sveta, ko je posredoval vsem prisotnim mnenje videmskega odvetnika Marpillera, za katerega je prosil sam odbor, na podlagi note občinskega tajnika, v zvezi z interpretacijo nekaterih členov zakonov 482/99 in 38/01. Gre dejansko za nenapovedano potezo, s katero si je desnosredinska večina na občini zakoličila nekatere člene zakona in se tako pripravila na soočanje, do katerega bo predvidoma prišlo v mesecu oktobru, vendar ne še na prihodnji seji, ki je predvidena v ponedeljek.

V mnenju jasno (za odvetnike seveda) piše, da specifične norme, ki jih predvideva zakon 38, zbrišejo tiste, ki so predvidene po zakonu 482, kar pomeni, za tematiko, ki jih zanima, oblika, s katero se odloči teritorij zaščite. To pomeni, da občina lahko (po mnenju odvetnika) mirno počaka na odločitve paritetnega odbora. Po drugi strani pa ne more v debato poseči niti pokrajina, ki lahko le čaka na to, kar se bo izcimilo iz goriške občine. Zadnja točka pa podaja terminološko razliko o definicijah glede uresničitve zakona le delno na teritoriju dane občine ter seveda legitimira dejstvo, da se zakon lahko izvaja le v nekaterih rajonih.

Načelnik skupine Oljke Rupeni, ki je takoj razumel, kam pes taco moli, se je pikro soočil z županom in ga med drugim vprašal, naj se mnenje zahteva tudi od drugega odvetnika.

PREJŠNJI TEDEN NA SEDEŽU GORIŠKE POKRAJINE

KONZULKA NA OBISKU PRI BRANDOLINU

Generalna konzulka RS v Trstu Jadranka Šturm Kocjan je bila v petek na uradnem obisku pri predsedniku goriške pokrajine inž. Giorgiu Brandolinu. V prijateljskem pogovoru sta spregovorila o marsikateri odprti in pereči problematiki, ki se neposredno tiče slovenske narodne skupnosti in širšega obmejnega prostora, za kar je bilo povsem jasno, da obstaja veliko soglasje glede pomembnih tem skupnega interesa. Konzulka se je med drugim Brandolinu zahvalila za dosledno prizadevanje v prid reševanju problemov slovenske narodne skupnosti, za njegovo zavzetost za izvajanje zakona 482/99 ter za pospeševanje sodelovanja in prijateljstva ob meji. Konzulka je med drugim tudi poudarila pomembno vlogo, ki jo je predsednik Brandolin odigral v sklopu komisije, ki je pripravljala pravilnik za omenjeni zakon, ter vpliv, ki ga je sam imel na videmsko pokrajino, ki je začrtala teritorij, na katerem velja zakon. Na srečanju je bil govor tudi o celodnevnem odprtju mejnega prehoda v Števerjanu in pri Devetakih, o cestnih povezavah ob odprtju novega odseka hitre ceste Ajdovščina-Vipava, o priznanju posebnega statusa slovenskim čezmejnim delavcem v Italiji. Predsednik Brandolin pa je konzulko opozoril, da Čezmejna zaveza še vedno pričakuje potrebno uradno priznanje s strani slovenske vlade, in jo v tem smislu pozval, naj pozitivno posreduje v Ljubljani.

SLOVENŠČINA V ZAPISNIKU POKRAJINE

Goriški pokrajinski svet je na svoji zadnji redni seji odobril zapisnik iz prve seje pokrajinskega sveta, ki je bila meseca junija. Na omenjeni prvi seji novoizvoljenega sveta je svetovalec Oljke in predstavnik slovenske manjšine David Grinovero pozdravil v slovenskem jeziku, kar mu pravilnik dopušča. Novost pa je v tem, da je v zapisniku, ki je izšel iz omenjene seje, Grinoverov pozdrav napisan tudi v originalu, t.j. v slovenskem jeziku, kar se je prvič zgodilo. Doslej je bila namreč ustaljena praksa, da se omenjeni pozdrav povzame v italijanskem jeziku. Velja obenem tudi podčrtati, da odobritev tako zasnovanega zapisnika ni povzročila nobene reakcije s strani opozicije in da so svetovalci brez intervencij odobrili zapisnik s posegom tudi v slovenskem jeziku.

ODPRLI BODO SEDEŽ OLJKE

V petek bodo ob 16.30 slovesno odprli pokrajinski sedež Oljke. Ob prisotnosti visokega predstavnika Oljke Piera Fassina bodo predali namenu na Korzu Italia 56 v Gorici novi sedež, o katerem je bil govor že takoj po spomladanskih volitvah. Na otvoritvi bodo seveda sodelovali tudi pokrajinski predstavniki leve sredine. Na sedežu bodo imeli svoj urad parlamentarca Oljke izvoljena na Goriškem Alessandro Maran in Miloš Budin ter predsednik goriške pokrajine Giorgio Brandolin. Urad bo nudil potrebno koordinacijo koaliciji, ki jo v bližnji prihodnosti čakajo pomembne preizkušnje, prihodnje leto npr. občinske volitve v Gorici. Novi sedež razpolaga s štirimi sobami in bo odprt pet dni na teden v jutranjih urah ter ob potrebi tudi popoldan.

V ŽUPNIJI SV. ANDREJA V ŠTANDREŽU

USPEL KUHARSKI TEČAJ

IVA KORŠIČ

Na letošnjem tradicionalnem Prazniku špargljev v senci zvonika farne cerkve sv. Andreja v Štandrežu so brhka domača dekleta poleg drugih dobrot prvič ponujala slastne palačinke. Ob pečenju te sladice se je med dekleti porodila želja po izboljšanju kulinaričnih sposobnosti in po odkrivanju novih jedi, katerih priprava ne zahteva veliko časa, in pa tudi takih, ki so morda že šla v pozabo. Želja se jim je izpolnila v minulem mesecu septembru, ko je župnija sv. Andreja organizirala kuharski tečaj, ki ga je vodila sestra Gema iz Gorice. O tej pobudi sva se v naglici pogovorili z Majdo Zavadlav nekega septembrskega četrtka, ko je z veliko kuhalnico v roki hitela proti domu.

Dvanajst tečajnic je na šestih srečanjih (ob torkih in četrtkih) pri štedilniku okusilo vabljive vonjave, ki so se širile iz loncev in kozic. Na vsaki kuharski lekciji so mlade kuharice prejele fotokopije dveh jedilnikov, navadnega za vsakdanje jedi in nedeljskega za praznične dni. Recepti so bili povečini nezahtevni, za vsakdanjo uporabo, taki, ki jih lahko na hitro pripravijo tudi gospodinje, ki zaradi službe ne morejo posvečati veliko časa kuhi. Teoretičnim nasvetom je vsakič sledil praktični prikaz. Tako so tečajnice pripravile vsakovrstne juhe (govejo, paradižnikovo, zelenjavno, gobjo, fižolovo, ješprenovo), rolado s špinačo, piščanca z vinom, ribe na razne načine, jajčevec s smetano, zelenjavne prikuhe, krompir, pripravljen na več načinov, celo idrijske žlikrofe, male palačinke, nadevane s špargljі, in veliko sladkarij, piškote s kuhanimi rumenjaki, pecivo s sadjem, rezine s kremo in lešniki, rolado s kavno kremo, torto z jagodno kremo in smetano, rogljičke, jabolčni zvitek, fine krofe, orehove potice... in še bi lahko naštevali, da bi se bralcu kar sline začele cediti iz ust. Ob koncu teh kuharskih uric so vse obiskovalke prejele diplomo-pergament o opravljenem tečaju; v spomin na to izkušnjo jim bo tudi lesena kuhalnica s podpisom sestre Geme. Tudi ona je dobila v dar nekoliko večjo kuhalnico, na katero so se podpisale vse novopečene kuharice, z željo da bi z njo še veliko dobrega skuhala. Vse pa je presenetil recept za pripravo izvrstnega kosila. Naj navedemo le njegov začetek: vsak dan posebej pripravi jed in jo premešaj z dobro voljo in humorjem, zvrhanemu dodaj tri jedilne žlice optimizma, zrnce ironije... Če bodo tečajnice sledile tem navodilom, bodo vse njihove jedi okusne in primerno začinjene.

Odkrijte vse bančne storitve,
ki Vam jih ponujamo.

Hranilna pisma
Premoženjska upravljanja
Zavarovalne police
Obveznice
Mednarodni investicijski skladi
Plačilno-kreditne kartice

ZADRUŽNA BANKA
DOBERDOB in SOVODNJE

Različnost, naša moč.

www.bccdos.it

DOBERDOB • SOVODNJE OB SOČI • GORICA - ŠTANDREŽ • RONKE

V PETEK, 5. OKTOBRA

PREDSTAVITEV KNJIGE "NAŠ VSAKDANJI FILM"

V petek, 5. t.m., bo ob 18. uri v prostorih Pokrajinskega muzeja na gradu predstavitev knjige *Nostro cine quotidiano. Le Gorizie al cinema* (Naš vsakdanji film. Gorici v filmu), ki jo je spisal znani filmski kritik, publicist in kulturnik Sandro Scandolara, izdal pa Kinoatelje s prispevkom goriške pokrajinske uprave in sponzorstvom družbe Transmedia. Delo, ki ga izdaja Kinoatelje ob tisočletnici Gorice, je zbirka kratkih esejev o prisotnosti in vlogi filma v goriški zgodovini 20. stoletja. Čas in dogajanje se prepletata s spomini na ljudi in anekdotami, gre za izviren vpogled v goriško preteklost. Avtor pripoveduje o proisotnosti filma "kot odločujočega socializacijskega dejavnika v mestu, ki je v 20. stoletju spoznalo različne gospodarje in poznalo različne jezike." Kar 144 strani debelo in lepo oblikovano knjigo bogati nad 260 fotografij; med temi so posnetki pogledov na staro mesto, podobe iz starih filmov, slike igralcev, režiserjev in osebnosti, ki so značilne za zgodbo filma v našem mestu.

Knjigo bo v petek predstavil prof. Hans Kitzmüller, ki se bo tudi pogovarjal z avtorjem. Navajamo še nekaj besed Scandolare o delu in njegovem pogledu na Gorico: "Film je spremljal zgodovino mesta, ki se mu je v preteklem stoletju zgodilo vse mogoče. Govoriti o filmskih začetkih v Gorici pomeni govoriti o mestu, ki ga danes ne poznamo več, o avstroogrskem mestu, ki je bilo zaradi svoje večkulturnosti takrat sposobno sprejeti izziv modernega. Govoriti o filmu petdesetih in šestdesetih let prav tako pomeni govoriti o mestu, ki je doživljalo svojo najglobljo preobrazbo. Knjiga *Nostro cine quotidiano* (Naš vsakdanji film) govori o filmu v Gorici kot tudi o Goricah v filmu. Govori o dvoranah in prizoriščih, o dogodkih, osebnostih, o delu in sega od potujočega kinematografa do prvih kinodvoran, od navdušenja zgodovinskih avantgard do perifernih filmskih klubov, od Luca Comeria do Nore Gregor, od Maxa Fabianija do Georgea Dolenza. Nekakšen kulturni križkraž vseh razsežnosti tistih različnih Goric, ki smo jih poznali, in tistih, ki si jih lahko le prikličemo v spomin."

ZAČETEK PEVSKE SEZONE ZBOROV RUPA-PEČ IN MIRKO FILEJ

V soboto, 29. septembra, sta MePZ Rupa-Peč in MZ Mirko Filej nastopila na kulturnem srečanju v Bertokih pri Kopru. S tem nastopom sta pričela svojo pevsko sezono in spoznala del zamejske italijanske skupnosti v Sloveniji. Pri kulturnem programu so sledili razni govori, kratek recital in vzdušje so oživili otroci italijanskega vrtca z nekaj pesmicami. Glavna gosta sta bila prav prej omenjena zbora, ki so ju letos pomladili nekateri mladi obrazi. Skupno sta zbora zapela deset pesmi, po katerih je sledila družabnost. Pevci se prisrčno zahvaljujejo gostiteljem za povabilo in topel sprejem. Vsi upamo, da se bomo v prihodnosti spet srečali in s pesmijo utrdili stike med slovensko in italijansko stvarnostjo. M&V

POGOVOR / G. VILJEM ŽERJAL

"MISIJON, DELO ZA ČLOVEKA"

DANIJEL DEVETAK

Konec meseca oktobra bo lepo število slovenskih župnij z Goriškega sklenilo misijon, skoraj dvoletno dobo duhovnega poglabljanja. O poteku tega in programu zaključnega tedna od 21. do 28. t.m. v župnijah sovodenjske občine smo se pogovorili s koordinatorjem g. Viljemom Žerjalom. Gostu na našem uredništvu in dragocenemu sodelavcu smo iskreno hvaležni ne samo za njegovo razpoložljivost, ampak tudi in zlasti za marsikateri konkreten, teološko utemeljen, koristen napotek za duhovno in družbeno rast vseh nas.

Naglo se bliža konec misijona...

Misijon smo začeli nekako pred dvema letoma, posebno pa lansko leto z molitvijo in srečanji po družinah, kar je verjetno še najbolj uspelo. Ko so se ljudje sestali po domovih, so videli, da niso "utesnjeni" kot morda v cerkvi, kjer jih "vse opazuje". Po domovih so bolj spontani in sproščeni, tako da smo imeli celo kak primer t.i. poravnave zakona; odrasel človek se je celo javil za krst, prav tako dva nekaj let stara otroka. Misijon je lep čas, ko zadihamo malo globlje, ko se prenovimo in obnovimo v duhu. Zaključek bo od 21. do 28. t.m. V našo občino, kjer koordiniram misijon, in sicer za Sovodnje, Rupo, Peč, Gabrje in Vrh sv. Mihaela, smo povabili tri misijonarje, minorite, ki bodo prišli s Ptujske Gore, iz Pirana in Sel na Koroškem. Eden se bo posvetil tudi skupnosti italijanskih vernikov, ki se bodo srečali v sredo zvečer; ko sem obiskoval družine in blagoslavljal hiše, sem marsikoga že povabil, tudi npr. osebje karabinjerske postaje. G. Marjan Markežič, ki nosi veliko težo misijona na našem koncu, pripravlja v teh dneh lepa in razgledna vabila s podrobnim sporedom dogodkov v tednu od 21. do 28. t.m. Z g. Marjanom sva predlagala misijon že pred nekaj leti, a nismo ga mogli uresničiti zaradi škofijske sinode in prihoda novega nadškofa. Vsekakor ga je takoj sprejelo Slovensko pastoralno središče v Gorici, ki obsega mesto, Štmaver in Pevmo. Podgorci so nekako ostali slabo, ker tam ni slovenskega duhovnika, čeprav si župnik zelo prizadeva, da bi se učil našega jezika; v Jamljah je župnik umrl in tako je tam možnost misijona odpadla. V Devinu, ki sicer spada v goriško nadškofijo, a v drugo dekanijo, bodo imeli misijon ob drugem času, prav tako v Nabrežini, Mavhinjah, Zgoniku in morda tudi v Šempolaju. V Štandrežu so ga imeli lansko leto, v Števerjanu pa leta 2002. Opazili smo, da med našimi verniki ni takega mrtvila, kot bi se zdelo. Ljudje se zanimajo, tudi mladi. Na Peči je 7-8 mladih v glavnem iz višjih šol imelo lepa srečanja, povabili so tudi koga iz Gorice; misijon so vzeli zares. Sami delajo zelo marljivo, vodi jih Verena Čevdek, ki z dobrim uspehom končuje teološko fakulteto.

Iz molitve za misijon veje neka sveža in zavzeta družbena razsežnost...

Večkrat smo bili vajeni gledati na Cerkev samo kot na bogoslužni prostor, a Cerkev zajema celotnega človeka. Konkreten kristjan živi svojo vero najprej v zakonu in družini. Največ je poročenih ljudi, odtod tak poudarek družini. Zakoncem, staršem in otrokom želimo pomagati, da bi se čutili res poklicane v življenje. In to življenje je samo eno. Navajeni smo na naravno in nadnaravno življenje. V resnici pa je življenje samo eno, Božji dar, ki ga moramo razvijati in obsega tudi socialno vprašanje. To je danes zelo pomembno. Cerkev je sicer izdala prvi t.i. družbeni dokument zelo pozno (Leon XIII., *Rerum novarum*), vendar je od vsega začetka delala v tej smeri kot nobena druga t.i. ustanova. Imamo primer prvega mučenca, diakona Štefana, ki je šel v smrt prav zaradi socialnega dela; približno 200 leti po njem je živel v Rimu sv. Lovrenc, v istem času sv. Vincencij v Španiji itd. To so bili diakoni, mladi možje, verjetno tudi poročeni, ki so razumeli, kaj pomeni delati za človeka. Kristjan se ne sme umakniti, čeprav je preganjan. V vseh papeških enciklikah, zlasti po Pacem in terris, imamo priložnost, da se poglobimo v socialni nauk Cerkve. Če ste opazili, papež v teh dneh zlasti poziva k pravičnosti; pravi: "Mir je najprej sad pravičnosti". Ne gre za zasedbo ozemlja, kjer bi ustvarili mir z ognjem in mečem, ali za pokopališki mir, ampak za neko moč, zavzemanje za pravičnost in ljubezen.

Povrnimo se k sporedu misijona; kaj predvideva ta?

Program smo izdelali skupno z misijonarji. V nedeljo, 21. t.m., bo začetek v Rupi in Sovodnjah, nakar bo obisk pokopališč. Dan kasneje bomo obiskali pokopališča na Vrhu in v Gabrjah. Nato bodo razna srečanja mladih (verjetno bo prisoten tudi p. Gostečnik), zakoncev, članov župnijskega pastoralnega sveta, pevcev... Ne zamišljamo si, da bodo prisotni zelo številni udeleženci; kdor pa bo prišel, si bo gotovo nabral novih moči za delo po misijonu. Vedno gledamo naprej oz. od cilja gledamo v sedanjost in skušamo to usmerjati. Torek bo posvečen spokornosti, spovedi, na katero se bomo pripravili skupno. V sredo se bodo srečali mladi in otroci z Vrha, zvečer pa se bodo srečali italijanski verniki, na drugem mestu pa zakonci iz vseh vasi z več kot 20 leti zakona. Zvečer bodo, kot vsak dan, adoracija, maša in govor. V četrtek bo med drugim srečanje za bolnike, predvideno je tudi maziljenje, če ga bo kdo želel. Zvečer bo na Peči srečanje z mešanim pevskim zborom Rupa-Peč. V petek zvečer bo v Sovodnjah mladinska maša z govorom za doraščajočo mladino. Geslo sobote je *Z Marijo v novo upanje*; Marije ne smemo in ne moremo pustiti ob strani, saj je in ostaja naša mati. Danes je človek skoraj brez očeta in matere; mi pa imamo mater, ki je edinstven človek: ni samo Jezusova mati, ampak tudi naša. Popoldne bodo srečanje za otroke iz vseh vasi, nato otroško-mladinska maša in blagoslov otrok. Zvečer bo v Kulturnem domu v Sovodnjah med drugim okrogla miza za mlade družine iz vseh vasi. V nedeljo bodo v Gabrjah ob 10. uri maša, govor, zaključek misijona in zahvalna pesem; prav tako v Sovodnjah. Vsak večer se bo po vseh naših vaseh ob 21. uri oglašal misijonski zvon, ki bo vabil družine k molitvi za uspeh misijona; tedaj naj gorijo misijonske sveče. Že te dni podeljujemo ljudem misijonski križ. Napis na njem pripravlja ga. Marinka Batič Tommasi; ima precej dela, saj je kar 400 teh križev. Četrtek bo posvečen tudi duhovnim poklicem. Velik poudarek dajemu geslu: *Bodi usmiljen! Bodi Samarijan! Zavedaj se, da živiš za druge!* To je globokega pomena za zakon, za družino in družbo. Misijon naj zato seže v srca ljudi. Že sedaj vidim, da je marsikdo začutil nekaj novega, da ni pozabljen, da je član Cerkve, ki misli zlasti na uboge v duhu, revne, bolne, osamljene in preizkušane.

Skušali smo dati vse, kar smo mogli. Po ignacijanskem pravilu smo prepričani o tem, da je vse odvisno od Boga in obenem vse odvisno od človeka. Treba je delati! Mi smo dolžni samo eno: oznanjati, sejati. Sad lahko da samo Bog.

novo pri Goriški Mohorjevi družbi

1851 2001 MOHORJEVA

Ta knjiga je izdana v počastitev 150. obletnice ustanovitve Društva sv. Mohorja.

Mohorjeva Celovec · MOHORJEVA DRUŽBA CELJE · GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

Vljudno vas vabimo na dobrodelni večer:

"TEŽKA IZGUBA NAJ LAJŠA TEGOBE"

v ponedeljek, 8. oktobra 2001, ob 20.15
v Čotovo gostilno Devetak na Vrhu sv. Mihaela.

Petje in beseda v spomin na Nekoga, ki ga je zahtrbtna bolezen odtrgala iz naše srede.

V sodelovanju s sovodenjskimi krvodajalci, s kvartetom Gitta Witter iz Koroške in kvintetom Višarje bomo gostili **g. dr. Simona Spazzapana**, ki deluje na onkološkem oddelku C.R.O. Aviano, in **prof. Andrea Veronesija**, primarija, ki deluje na medicijskem oddelku zavoda za rakova obolenja v Avianu, katerima je namenjen izkupiček večera.

Čotova družina Devetak

OBVESTILA

DRUŠTVO SLOVENSKIH upokojencev obvešča izletnike v Veneto v nedeljo, 7. t.m., da bo odhod z avtobusom ob 7.45 izpred gostilne Primožič (Drev. XX. sept.), s postanki v Podgori pri spomeniku, v Štandrežu pri cerkvi, v Sovodnjah pri lekarni in cerkvi. Vrnitev v večernih urah. Prostih je še nekaj mest.

OD 21. do 28. t.m. bo v župnijah Sovodnje, Rupa-Peč in Gabrje-Vrh sv. Mihaela Ljudski misijon. Te dni bo dobila vsaka družina vabilo s programom misijona. Pričakujemo vse člane naših družin. Birmanci, zlasti od 1. 1985 do današnjih, skupaj s starši in botri, naj se izkažejo pri skupnih srečanjih ter v pomoči starejšim, bolnim in invalidom.

ACM GORICA vabi k maši za cerkveno edinost 8. t.m., ob 16.30 v Zavodu sv. Družine.

SEJA ODBORA ZSKP bo v torek, 9. t.m., na sedežu v Gorici.

ZDRUŽENJE DAROVALCEV organov (ADO) priredi v nedeljo, 14. t.m., veliko celodnevno praznovanje na Travniku ob 25-obletnici ustanovitve.

DAROVI

ZA CERKEV v Števerjanu ob krstu male Eme Terpin sorodniki 100.000; v zahvalo za srečno končano trgatev druž. Aleša Komjanca 100.000; v spomin na Merico Dornik druž. Aleša Komjanca 50.000 ter za lačne otroke 50.000; stari starši Pintar ob rojstvu Erika 100.000; Herman Srebrnič 100.000; N. N. v spomin na T.R. 100.000; Milka in Zdravko Terčič ob 40-letnici poroke 150.000; v spomin na dr. Iva Komjanca Zdenko Terčič 50.000; odbor za proslavo 10. obl. smrti dr. Iva Komjanca 200.000; N.N. s prošnjo za zdravje 50.000.

ZA CERKEV na Jazbinah: v spomin na Heleno Klanjšček sestra Zofija 200.000, druž. Zorka Prinčiča 100.000; N.N. za nove orgle 100.000; v spomin na Saro Štekar N.N. za nove orgle 100.000, v spomin na sestro Cvetko za nove orgle N.N. 200.000; v spomin na Albina in Bučinela brat Rudi Bučinel 100.000; Judita Koršič v spomin na Leni Klanjšček in Albina Bučinela 50.000.

ČESTITKE

*S svojo sestro - voditeljico **Martino Humar**, ki je 2. t.m. s pohvalo diplomirala iz Spomeniškega varstva, se veselimo goriški skavti in slavtinje. Obenem ji tudi čestitamo in še vedno kličemo: bodi pripravljena!*

PROSVETNO DRUŠTVO PODGORA
ŽUPNIJA SV. JUSTA MUČENCA PODGORA

vabita na

KONCERT MARIJINIH PESMI

ob prazniku Marije sv. Rožnega venca in v poklon žrtvam ameriških atentatov

V IZVEDBI ZBOROV:
- Mešani pevski zbor Podgora-Podgora
- Cerkveni mešani zbor Solkan - Solkan
- Mešani pevski zbor Ars Musica - Gorica

Župnijska cerkev v Podgori, **sobota, 6. oktobra 2001, ob 20.30.**

PROSVETNO DRUŠTVO ŠTANDREŽ

ABONMA LJUBITELJSKIH GLEDALIŠKIH SKUPIN ŠTANDREŽ 2001

- **nedelja, 7.10.2001, ob 18. uri:**
PD ŠTANDREŽ, Robert Anderson: **JAZ SEM BERTO - komedija**; režija: Janez Starina
- **sobota, 20.10.2001, ob 20.30:**
DKD SVOBODA - Zalog (Ljubljana), Alan Ayckbourn: **NORČIJE V SPALNICAH - komedija**; režija: Jože Valentič
- **nedelja, 11.11.2001, ob 17. uri:**
AG VRBA - Vrbje pri Žalcu (Celje), Curt Flatow: **MOŽ, KI SE NE UPA - komedija**; režija: Jože Kranjc
- **sobota, 15.12.2001, ob 20.30:**
KPD FRANC ZGONIK - Branik, Andre' Roussin: **KO SE POJAVI OTROK - komedija**; režija: Stane Leban
- **sobota, 12.1.2002, ob 20.30** - premiera
- **nedelja, 13.1.2002, ob 17. uri** - abonmajska predstava:
PD ŠTANDREŽ, France Bevk: **KAPLAN MARTIN ČEDERMAC - drama**; režija: Emil Aberšek

PRODAJA ABONMAJEV, INFORMACIJE, predprodaja vstopnic in rezervacija sedežev:
- Božidar Tabaj, vsak dan od 12. do 14. ure (048120678)
- David Vižintin, vsak dan od 18. do 20. ure (048121332)
- župnijska dvorana: 29.9. od 17. do 19. ure
30.9. od 9.30 do 12. ure
3.10. od 20. do 21. ure
4.10. od 20. do 21. ure

CENA ABONMAJA za celoten program znaša 40.000 lir, za študente in otroke 20.000 lir. CENA POSAMEZNE PREDSTAVE 10.000 lir. PRODAJA VSTOPNIC pri blagajni župnijske dvorane pol ure pred vsako predstavo.

Vse predstave bodo **v župnijski dvorani Anton Gregorčič v Štandrežu.**

POD POKROVITELJSTVOM ZVEZE SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

BENEŠKA SLOVENIJA

V SOBOTO SLOVESNA PREDSTAVITEV IN LEP ZBOROVSKI VEČER V ŠPETRU

PONOSNI SMO NA CD-PLOŠČO IN NA LJUDSKO IZROČILO

ERIKA JAZBAR

V soboto je bil v špetrski občinski dvorani res lep zborovski večer. MePZ Pod lipo iz Barnasa (na sliki zgoraj), ki je v Nadiških dolinah poznan in priljubljen zbor, je predstavil svojo CD ploščo, na kateri so posneti glasbeni in pevski motivi iz slovenskega ljudskega izročila te zemlje.

Sobotna predstavitev pa je bila tudi priložnost za gostovanje dveh zborov, pri katerih se je beneški zbor mudil na koncertih, in sicer MePZ Jože Srebrnič iz Deskel in cerkvenega zbora iz Šentilja na Koroškem.

Na večeru je prisotne nagovoril predsednik beneškega zbora Dante Cencig, ki je med drugim takole povedal: "Danes predstavljamo CD ploščo, na kateri bodo vsi lahko poslušali domačo slovensko pesem iz Nadiških dolin. Ljubezen za naše narodne ljudske pesmi, ohranjanje in širjenje tega bogastva ter njegovo oživljanje z neprekinjenim delovanjem: to je vedno bilo vodilo našega zbora, v skladu in v spoštovanju prvega člena našega štatuta. Kako se to veže na moderen čas, v katerem kraljuje televizija? Najprej so te pesmi nekaj našega, ki so nam jih posredovali naši starši. Te pesmi so naše bogastvo. Neumno bi bilo ga zapraviti ali pozabiti v kaki knjižnici.

Pesem je, po drugi strani, beseda. Ko pojemo, ohranjamo tudi jezik, ki so ga naši predniki stoletja govorili, in s tem dokazujemo, da nočemo, da se pozabi. Nasprotno, naša želja je, da spet oživi na ustih in v srcih naših ljudi, naše mladine. Naša ljudska pesem, mimo tega, lahko vzbuja ustvarjanje novih pesmi in melodij, nekaj novega, ki je intimno povezano s tradicijo. Ljudska melodija je lahko iztočnica za novo zborovsko priredbo, ki nas zadovoljuje. In ne nazadnje ljudska pesem nam pomaga prepoznati svojo identito, se k njej vrniti. Dejstvo, da imamo tako bogat in umetniško vreden repertoar, spoznanje, da so te dragocene bisere ustvarili naši ljudje, in ugotovitev, da so naši ljudje imeli tako bogato kulturo, prispeva k procesu identifikacije. In mi smo lahko ponosni na svoj izvor. Ponosni smo tudi na CD ploščo, na njegovo vsebino".

Podvig MePZ Pod lipo je omogočila ZSKD. Platnica je nadvse pomembna in prisrčna, saj je zanjo poskrbela domača in priznana umetnica Loretta Dorbolo', ki je naslikala veliko lipo, "pod katero se čutimo in se bomo čutili doma in pod katero bo tudi ona, Loretta Dorboló, z nami".

Večer so, kot rečeno, sooblikovali pevci iz Slovenije in slovenske Koroške, ki so zapeli vsak po šest pesmi; po nagovoru pa se je s petimi pesmimi predstavil tudi domači beneški zbor. Najbolj slovesno je bilo na koncu, ko so vsi trije zbori skupno zapeli ljudsko Čej so tiste st'zice" in pesem Pozdravna **(na sliki spodaj)**.

Meseca septembra pred dvema letoma je MePZ Pod lipo slovesno praznoval 25. obletnico nepretrganega delovanja. Zbor vodi od nastanka profesor Nino Specogna, priznan glasbenik ter vsestranski kulturni delavec na glasbenem področju. Zbor šteje trideset pevcev, med katerimi so tudi Furlani, v vseh teh letih pa se je pod Specognevo taktirko zvrstilo kar 131 ljubiteljev zborovskega petja. MePZ Pod lipo je priljubljen med ljudmi, saj sodeluje in sooblikuje marsikatero slovensko iniciativo v zamejstvu, nemalokrat pa je bil ambasador beneške kulturne tradicije v Italiji in v tujini.

SLOVENIJA

OBNOVLJENI ZDRAVSTVENI DOM V ŠEMPETRU

ZA BOLJŠE POČUTJE IN ZDRAVJE

Minister za zdravje Slovenije prof. dr. Dušan Keber in župan občine Šempeter-Vrtojba Dragan Valenčič sta v začetku meseca septembra, na prisrčni slovesnosti, odprla prenovljeni in povečani Zdravstveni dom, ki je namenjen kar 11.500 prebivalcem na območju spodnje Vipavske doline. Pridobili so 1.000 kvatradnih metrov na novo opremljenih površin v štirih nadstropjih. Pritličje in prvo nadstropje uporablja osnovno zdravstvo, drugo nadstropje je namenjeno zobozdravstvu, kletne prostore pa si delita osnovno zdravstvo in zobozdravstvo.

V zgradbi je bil nekoč interni oddelek splošne bolnišnice "dr. Franca Derganca", vendar prostori niso bili ustrezni za osnovno zdravstveno dejavnost, ki poteka zvečine v ambulantah, ter jih je bilo potrebno zato preurediti in obnoviti. Odločili so se tudi za zgraditev prizidka. Obnovili so vse instalacije, zamenjali dotrajana okna in vrata, vzpostavili računalniško mrežo, obnovili fasado in povečali parkirišča.

V tako urejenem poslopju so v pritličju tri splošne ambulante, dispanzer za žene, fizioterapija in prostor za manjše medicinske posege; v prvem nadstropju imajo dve splošni ambulanti, otroški dispanzer, šolski dispanzer, patronažno službo in citologijo; v kleti se nahajajo hematološki in urinski laboratorij, prostori za sterilizacijo, pralnica, garderoba za osebje in del citološkega laboratorija.

Drugo nadstropje je namenjeno za zobozdravstveno dejavnost. Vsi prostori so na novo opremljeni. Od medicinske opreme so najbolj dragocene pridobitve nov ultrazvočni aparat v dispanzerju za žene in oprema za fizioterapijo.

V Šempetru gre za novo dragoceno pridobitev na področju zdravstva, za kar imata zaslugo Zdravstveni dom v Novi Gorici z direktorjem dr. Mihaelom Demšarjem in občina Šempeter-Vrtojba z županom Dragom Valenčičem. Celotna naložba je stala okoli 243 milijonov tolarjev, investicijo pa bosta v polovičnem deležu pokrila občina in Zdravstveni dom v Novi Gorici.

M.

GLOSA JURIJ PALJK

O POŠTI

Čeprav se danes vsi pomalem zavedamo, da pošta, kakršne smo bili vajeni, ni več to, kar je bila, da se je korenito in bistveno spremenila, se še vseeno poslužujemo njenih uslug. Iz dneva v dan manj je našega posluževanja poštnih storitev, tudi zato, ker s poštnimi storitvami nismo zadovoljni, češ da so prepočasne.

Čas pa je danes tisti pravi tiran, ki določa in odloča naše delovanje, in vse mora teči, kot je potrebno, brez zastojev, predvsem pa vedno bolj hitro. Današnja pošta torej taka, kot je, ne odgovarja več potrebam našega časa in se tudi zato ne poslužujemo več njenih storitev tako množično, kot smo se jih še do nedavnega.

Telegrama skorajda nihče več ne pošilja, pisma so ostala samo še podjetjem in drugim uradom, ki pa jih resnici na ljubo pošiljajo bolj iz navade kot iz resnične potrebe. Pravzaprav so pisma ostala tudi vsem tistim, ki ljubimo pisano besedo, pravzaprav nostalgikom, ki v svetu elektronskih pripomočkov še vedno kdaj pa kdaj primemo v roke nalivno pero ali kemični svinčnik in si vzamemo čas, da sedemo za mizo in napišemo pismo. Vedno redkeje to počenjamo tudi zato, ker nismo vajeni več pisati "na roko", saj je še posebej pojav računalnikov odvzel današnjemu človeku navado pisanja s peresom. Mladi ljudje pišejo vedno bolj poredko, če sploh pišejo seveda, in tako so pisma domena zaljubljencev v nalivna peresa in bel papir in seveda starejših ljudi, ki so vajeni lepih navad in manir, vseh tistih, ki se še zavedajo, da je lepo napisano pismo zares lahko sreča tako za tistega, ki pismo napiše, kot seveda tudi in predvsem za tistega, ki ga prejme. Prvi se mora namreč zbrati in si vzeti čas, da ga napiše, drugi prav tako, da ga v miru prebere. Pri pismu gre torej za globlji medčloveški odnos, na katerega danes pozabljamo.

V zameno seveda govorimo po telefonu kot za stavo, "telefonarimo" vsevprek, počez in na dolgo, ob vseh urah in ob vseh priložnostih in si domišljamo, da je telefon zamenjal pismo, ker se ne zavedamo, da je imelo in ima še danes pismo svoj čar, da je pisanje zahtevnejša stvar kot pa govorjenje.

A tako je, da v svetu, kjer skorajda nihče ne posluša več, a vsi vsevprek samo govorimo, prenosni telefon ne pomeni več samo sredstva in niti ne več tako imenovanega statusnega simbola, ampak je postal kar navada in razvada.

Ostanejo seveda še razglednice in še te samo takrat, ko gremo kam na dopust in tudi takrat le v primeru, če smo nekoč redno pisali razglednice, in se torej zato na dopustovanju spomnimo, "da bi lahko kaj komu tudi napisali". Nekateri, maloštevilni smo, včasih napišemo tudi kako božično in velikonočno voščilo, za godove in rojstne dne skorajda ne pišemo več.

Vedno manj pišemo in vedno redkeje; še takrat, ko pišemo, pišemo slabo, porazno slabo, in to predvsem zato, ker resnega razmišljanja nismo več vajeni, še posebno pa ne pisanja. Že res, da papir vse prenese, a tudi sami si na tihem priznamo, da bi včasih kaj tudi napisali, če bi bili sposobni ubesediti misli, ki nam rojijo po glavi. To pa seveda zahteva miselni napor, sintezo in vsaj dostojen slog pisanja, kar je seveda zahtevno in... roka kar sama seže po prenosnem telefonu ali hišni telefonski slušalki in že je na vrsti znani "bla-bla", ki smo ga vsi tako dobro naučeni, da se niti ne čudimo več pretirano, če nas po koncu telefonskega razgovora na drugi strani vpraša sogovornik: "Kaj si mi pravzaprav hotel sploh povedati?".

Ker italijanske, porazno počasne pošte že pregovorno ne maramo, smo zato veseli vsake lepe novice, ki jo o njej zvemo. Eno od teh mi je pred kratkim zaupala kolegica Erika, ki je z nekega dalmatinskega otoka, s Hrvaške torej, zavestno in nalašč poslala več razglednic v Gorico in nanje napisala samo slovenski naslov, se pravi, da je napisala Gorica namesto Gorizia, da je napisala ulica namesto via itd. Ker je poslala nekaj razglednic tudi v Gorico, in to tudi na Travnik, je napisala preprosto Travnik in številko hiše na Travniku. Ni bilo torej italijanskega imena za Travnik in je seveda čakala, kaj se bo zgodilo. In zgodilo se je to, da so na Travniku pošto-razglednice z dalmatinskega morja vsi prejeli, in to v dostojnem času, kar nas je vse prijetno presenetilo. Seveda smo se o tem pogovarjali, saj smo tega dejstva bili vsi zelo veseli, ker je to potrditev, da bi se tudi preko pošte sami lahko veliko bolj uveljavljali in potrjevali našo prisotnost v mestu.

V navado nam je namreč že prevečkrat prišlo, da tudi sami slovenska imena krajev v naših logih pišemo v italijanskih, največkrat nemogoče prevedenih ali drugače popačenih izpeljankah slovenskih imen. Ne zavedamo se, da si tako sami jemljemo pravice, ki jih imamo, da se sami odpovedujemo materinemu jeziku, ki bi ga lahko v tem primeru uporabljali, na kar je preprosto pokazal Erikin primer s pošto.

Večkrat smo sami prepričani, da "naša stvar ne bo šla skozi" in zato niti ne poskusimo, a je to naše zadržanje zgrešeno. Dejansko je tako ravnanje odraz naše popustljivosti, prilagajanja razmeram, ki nam niso naklonjene, ne nazadnje pot v tiho asimilacijo, od koder ni vrnitve.

DRUŽBA AURIGO V NOVI GORICI

NOVA VOZILA ZA SODOBEN PROMET

Družba za avtobusni promet in turizem Aurigo v Novi Gorici je sredi septembra na avtobusni postaji v Novi Gorici predstavila 17 novih avtobusov in en minibus, s katerimi je posodobila svoj vozni park. Vozila so izdelali v nemških tovarnah Mercedes Benz in Man; ta ustrezajo prometnim, varnostnim, ekološkim in drugim zahtevam EU in novi strožji slovenski zakonodaji s

področja javnega avtobusnega prometa. Avtobusi so stali okoli 613 milijonov tolarjev, nabava novih vozil pa pomeni največjo naložbo družbe Aurigo v zadnjih osemnajstih letih. Na srečanju s časnikarji je predsednik uprave in direktor družbe Aleš Hrast povedal, da je njihov cilj in usmeritev postati glavni oz. največji javni avtoprevoznik na Primorskem. Razpolagajo s 115 avtobusi, ki letno prepeljejo okoli osem milijonov potnikov. Aurigo je nedavno postal tudi večinski lastnik avtoprevozniškega podjetja Integral Notranjska v Cerknici, s čimer si je zagotovil možnosti za racionalizacijo avtobusnega prometa in gospodarnost avtobusnih prog na celotnem območju poslovanja, ki obsega vso Primorsko ter Notranjsko z linijami do Ljubljane. Družba Aurigo opravlja potniški promet tudi na progah iz Nove Gorice in Ajdovščine v Trst, Gorico in v druge kraje na obmejnem območju v Italiji. Njihova velika želja pa je, da bi Aurigo čimprej vzpostavil tudi neposredno avtobusno povezavo med Novo Gorico in Gorico.

M.

VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC KRITIZIRAL IZJAVO ZUNANJEGA MINISTRA

SPREMEMBE SLOVENSKE USTAVE

MARJAN DROBEŽ

V Sloveniji poteka živahna dejavnost vlade in parlamenta. Vlada je sprejela predlog proračuna za leti 2002 in 2003 in ju poslala v postopek državnega zbora. Sprejela je nadalje letni nacionalni program akcijskega načrta za članstvo v zvezi Nato, v njem pa je tudi zapisano, "da naj bi bila slovenska vojska racionalna, učinkovita in ne predraga". Medtem je iz Zagreba prišla vest, da je hrvaški Sabor (parlament) odložil razpravo o državni meji s Slovenijo na novo zasedanje, ki bo v oktobru. Čedalje več je znakov, da sporazum, ki sta ga oblikovala predsednika slovenske in hrvaške vlade, nima velikih možnosti, da bi bil odobren, zaradi česar naj bi o meji odločalo mednarodno razsodišče (arbitraža). V Ljubljani je prejšnji teden bil jesenski kongres Evropskih liberalnih demokratov (ELDR), ki je soglasno podprl prizadevanje Slovenije, da bi bila čimprej sprejeta v EU. Za politično in strankarsko življenje pa je zagotovo najpomembnejši sklep vodstva Evropske ljudske stranke (EPP) o sprejemu naših parlamentarnih strank, SDS, SLS+SKD Slovenske ljudske stranke in Nove Slovenije, krščanske in ljudske stranke v omenjeno stranko, kjer so dobile status opazovalk. Evropska ljudska stranka je po številu poslancev največja v evropskem parlamentu. Seje v Bruslju so se udeležili tudi predsedniki omenjenih treh naših strank, Janez Janša, Franci But in dr. Andrej Bajuk.

V državnem zboru pa se je zapletlo pri obravnavi predloga novega poslovnika in v postopku za ustanovitev ustavne komisije, ki naj bi preučila pobude za dopolnitve oz. spremembe devetnajstih členov ustave, tega temeljnega akta države. Po mnenju opozicije v novem poslovniku državnega zbora ne bi smeli omejevati poslanskih razprav, ker bi bilo to zoper demokracijo, nasprotuje pa tudi večji vlogi in pravicam kolegija predsednika parlamenta Boruta Pahorja. Kar zadeva ustavne spremembe, pa je treba pobude o tem temeljito preučiti, poudarjata Janez Janša in dr. Andrej Bajuk. Stranki SDS in Nova Slovenija se zaradi svojih pridržkov zoper spreminjanje ustave tudi še nista odločili, ali bodo njuni predstavniki sploh sodelovali v ustavni komisiji. Če pa bodo najvišji pravni (in politični) akt spreminjali, pa naj bi dopolnili oz. preoblikovali samo tiste člene, ki so pomembni za proces vključevanja Slovenije v EU.

O ŽRTVAH POVOJNIH POBOJEV

Državni zbor je v petek, 28. septembra, obravnaval tudi poročili varuha človekovih pravic za leti 1999 in 2000. Razprava je bila konkretna in z naštevanjem organov, ki morajo preprečevati kršenja človekovih pravic, zanje tudi obvezujoča. Varuh človekovih pravic Matjaž Hanžek je ob tem opozoril, da je kršitev še zmeraj veliko, nanašajo pa se zmeraj na nove primere. Na področju zakonodaje so bili končno sprejeti zakoni, ki so bili pred časom vir grobih kršitev človekovih pravic, na primer zakon o skladu za poplačilo odškodnin žrtvam krivic in vojnega nasilja, ter zakon o brezplačni pravni pomoči. Vendar je varuh ustavnih pravic opozoril, da se mnogo prepočasi popravljajo zakonska določila, za katera Ustavno sodišče ugotavlja, da so neustavna. Slabšajo se razmere v zaporih, ki so preobremenjeni (prezasedeni), tudi v državni upravi bi morali uporabljati nedavno sprejeti kodeks ravnanja javnih uslužbencev, vključno s kaznimi za kršitelje. Poslanci so sprejeli pobudo varuha človekovih pravic, da bi v Sloveniji oblikovtli posebno enoto njegovega urada za varstvo pravic otrok.

Med razpravo so nekateri poslanci, med njimi Jože Bernik, Majda Zupan in dr. Janez Podobnik, varuha spraševali, kakšno je njegovo stališče do povojnih pobojev in pasivnosti policijskih in pravosodnih organov po nedavnem odkritju množičnega grobišča v Slovenski Bistrici. Jožef Jerovšek je v daljši polemični razpravi zahteval, "da je treba krivce, ki so povojna barbarstva povzročili, pripeljati pred sodišče, jih obsoditi, potem pa izpustiti, kajti dovolj huda kazen je živeti s krivdo, nekaterim se menda zaradi tega že meša". Matjaž Hanžek je v zvezi s tem povedal, "da se zaveda pravice dostojanstva po smrti in je zato že načrtoval obisk grobišča v Slovenski Bistrici, vendar ga je moral zaradi obilice dela odložiti".

Aurelio Juri iz ZLSD je Hanžka pohvalil, ker se je hitro odzval na neprimerne izjave zunanjega ministra dr. Dimitrija Rupla. Prvi slovenski diplomat je nameč v komentarju terorističnega napada v Združenih državah Amerike razdelil svet "na civiliziran in barbarski del". Na vprašanje dr. Janeza Podobnika, ali bi polemiziral tudi s predsedniki parlamenta, države ali premierom, je varuh človekovih pravic odgovoril, "da bi tudi izjave teh osebnosti obsodil, če bi o drugih govorili nestrpno".

Na predlog dr. Janeza Podobnika iz SLS+SKD Slovenske ljudske stranke je Državni zbor po obravnavi in sprejemu poročil varuha človekovih pravic, sprejel poseben sklep, ki zadeva poboje in druge povojne zločine. V njem poziva pristojne državne organe, naj ukrenejo vse potrebno za dostojno obeležitev grobišč po vojni pobitih, za njihov simbolni pogreb, ureditev seznamov teh žrtev in dostop svojcev do vseh podatkov o njihovi usodi".

MINISTRICA ZA KULTURO V NOVI GORICI

POUDARJENA OBMEJNA VLOGA PDG

Slovenska ministrica za kulturo Andreja Rihter **(na sliki)** je 24. septembra obiskala Novo Gorico, kjer so jo župani z območja Goriške in predstavniki kulturnih ustanov podrobno seznanili s stanjem v kulturi, zlasti s financiranjem le-te. Pri tem so znova ugotovili, da država prispeva znatna sredstva za financiranje Primorskega dramskega gledališča, Goriškega muzeja in posameznih drugih dejavnosti, denar za delovanje Goriške knjižnice Franceta Bevka, Zveze kulturnih organizacij in drugih ustanov pa daje pretežno Mestna občina Nova Gorica, čeprav omenjene kulturne ustanove, zlasti knjižnica, delujejo na območju dvanajstih občin.

Ministrica je na srečanju s časnikarji poudarila, da zdaj na ravni države pripravljajo zakone in druge predpise, v katerih bodo določili pravno stanje kulturnih zavodov v Sloveniji in način njihovega financiranja. Glede prihodnosti Primorskega dramskega gledališča je opozorila, da ima slednje važno vlogo ob slovensko-italijanski meji, tudi zato, ker si gledališča in druge kulturne ustanove prizadevajo za utrjevanje slovenskega jezika in nasploh narodne istovetnosti. Spričo take pomembnosti Primorskega dramskega gledališča, ki ima tudi kakovosten repertoar predstav, je ministrica predlagala, naj bi gledališče podržavili. To pomeni, da bi ga država v celoti prevzela, z njim upravljala in seveda tudi financirala. Sicer zanj že sedaj prispeva velika sredstva, krije približno polovico vseh stroškov, drugo polovico obveznosti za redno delovanje PDG-ja pa krije Mestna občina Nova Gorica iz svojega proračuna.

Podžupan občine Viljem De Brea je na omenjenem srečanju s časnikarji poudaril, da Mestna občina Nova Gorica podpira podržavljenje Primorskega dramskega gledališča.

M.

PRED POMEMBNIM DOGODKOM

REFERENDUM PRAVA POT DO SPRAVE?

V Sloveniji kljub zagotavljanju predstavnikov političnih strank, organizacij civilne družbe in tudi predstavnikov Cerkve, da bi končno morali doseči spravo med tistimi, ki so se med drugo svetovno vojno bojevali na strani revolucije oz. protirevolucije, do sprave na državni ravni še ni prišlo.

Stanislav Klep, predsednik Združenih ob lipi sprave, in predsednik Civilne družbe za demokracijo in pravno državo Vinko Vodopivec sta na srečanju s časnikarji opozorila, da se pravosodni organi v Sloveniji ne zanimajo za spoštovanje zakonitosti, ko gre za medvojne poboje in politične procese v obdobju po vojni. Klep se je ob nedavnem odkritju grobišč pri Slovenski Bistrici vprašal, ali se bodo slovenske izvršilne in sodne oblasti potrudile raziskati tisti poboj, ter odkriti in kaznovati krivce.

Po njegovih besedah oblasti do sedaj pri odkrivanju usode več kot 300 tisoč povojnih žrtev na slovenskih tleh, od tega naj bi bilo 30 tisoč Slovencev, niso ukrepale, kot bi pričakovali od demokratično izvoljenih predstavnikov ljudstva. Po njegovem mnenju je temu vzrok povezanost sedanjih oblasti s tistimi iz obdobja totalitarnega režima. Vinko Vodopivec pa je dejal, da je Slovenija edina evropska država, ki še ni razčistila s svojo totalitaristično preteklostjo. Predsednik Združenih ob lipi sprave in predsednik Civilne družbe za demokracijo in pravno državo sta na novinarski konferenci povedala, da bodo do konca meseca septembra državnemu zboru poslali predlog za razpis referenduma o deklaraciji o narodni spravi v Sloveniji. Ob tem se mnogi vprašujejo, ali morebitni referendum pomeni pravo pot do sprave med tistimi, ki so po vojni izvajali nasilje in zločine nad drugimi, ki so bili njihove žrtve.

BEGUNCI IZ BOSNE IN HERCEGOVINE V SLOVENIJI

V Sloveniji že deveto leto prebiva 2.500 beguncev, pretežno muslimanov, iz Bosne in Hercegovine. Zatrjujejo, da se domov ne morejo vrniti, ker tam bodisi nimajo več hiš ali pa bi bila njihova življenja ogrožena. Begunci, ki naj bi bili po prvotnih sklepih slovenske vlade zgolj začasno pri nas, si najbrž šele v l. 2002 lahko nadejajo trajnejše ureditve svojega položaja. Skrb za urejanje njihovih gmotnih in drugih potreb bodo prevzela posamezna ministrstva. Tisti begunci, ki so le našli kakšno stvarno možnost za vrnitev v BiH, so odšli iz Slovenije letos poleti, pri tem pa jim je Slovenija plačala po 200 tisoč tolarjev na osebo. Od 1. septembra dalje pa dobijo ob odhodu v svojo domovino po 150 tisoč tolarjev na osebo. *(M)*

PO ODLOČITVI MINISTRA ZA ZDRAVSTVO

OBSEŽNO ZDRAVLJENJE SRČNIH BOLEZNI

V Sloveniji so zdravniki in drugo zdravstveno osebje ter zasebni zdravniki, ki imajo koncesijo države in so del javnega zdravstva, pričeli izvajati obsežen projekt za preprečevanje srčno žilnih in drugih kroničnih bolezni.

Sklep o tem je sprejel minister za zdravje dr. Dušan Keber, ki je v utemeljitvi zapisal, "da so bolezni srca in ožilja in druge kronične bolezni, kot sta zlasti rak in sladkorna bolezen, prevladujoče bolezni sodobnega sveta. Zaradi teh bolezni tudi v Sloveniji ljudje najpogosteje obolevajo in umirajo, so pogosto odsotni z dela ali prezgodaj upokojeni".

V naslednjih petih letih bodo zdravniki pregledali vse aktivno prebivalstvo, zlasti moške v starosti od petintrideset do petinšestdeset let, ki so najbolj ogroženi, in enako ogrožene ženske v starosti od petinštiridesetih do vključno sedemdesetih let. Minister za zdravje poudarja, "da je za bolezni srca in ožilja ter za druge kronične bolezni značilno, da imajo skupne dejavnike tveganja, kot so nezdrava prehrana, kajenje, alkohol, stres, način življenja z nezadostno telesno dejavnostjo, ki pospešujejo nastanek in razvoj bolezni in se jih da z zdravim načinom življenja uspešno preprečevati".

Zdravniki v Sloveniji bodo vsem aktivnim prebivalcem v naslednjih dneh poslali poseben vprašalnik o tem, če so glede kroničnih bolezni ogroženi. Če vprašalnika posamezniki morda ne bodo vrnili, ga bodo zdravniki ponovno poslali. Če tudi v tem primeru ne bo odgovora, bo posameznike obiskala patronažna sestra, izpolnila vprašalnik in ga posredovala zdravniku.

Pri uresničevanju projekta ministra za zdravje bodo izvajali zdravniške preglede, ter prirejali pogovore, informativna srečanja in tako imenovane delavnice o zdravem načinu življenja in o dejavnikih tveganja za razne bolezni.

V statističnem letopisu Slovenije za leto 2000 je zapisano, da je lani zaradi bolezni srca in ožilja in drugih kroničnih bolezni, kot sta tudi rak in sladkorna bolezen, v Sloveniji umrlo 7.512 prebivalcev, kar pomeni, da je stopnja umrljivosti zaradi omenjenih bolezni znašala 3,8 odstotkov na vsakih tisoč prebivalcev. Na Primorskem je ta stopnja umrljivosti višja od državnega povprečja in je lani dosegla 4,7 odstotkov na vsakih tisoč prebivalcev.

V Sloveniji se pri preprečevanju srčno žilnih in drugih kroničnih bolezni zgledujejo po Finski, kjer so z usklajenim prizadevanjem zdravnikov in motiviranih državljanov v dvajsetih letih stopnjo umrljivosti moških zaradi omenjenih bolezni zmanjšali kar za 45%.

M.

BOGATA PONUDBA

GLEDALIŠKI ABONMA V DESKLAH

Kulturno društvo Svoboda iz Deskel je že tretje leto razpisalo gledališki abonma, ki bo od novembra do aprila ponudil abonentom in drugim ljubiteljem Talijine umetnosti imeniten spored gledaliških del z vrhunskimi izvajalci. Na letošnjem programu so namreč *Zdrahe* (komedija v narečju) Carla Goldonija v režiji Vita Tauferja in izvedbi Primorskega dramskega gledališča Nova Gorica; *Marjetka, str.89* (komedija) Lutza Hubnerja v režiji Sama Strelca in izvedbi Gledališča Ptuj; *Županova Micka* (komedija) A. T. Linharta v režiji Vita Tauferja in izvedbi Prešernovega gledališča Kranj; *Jez* (drama) Conorja Mc Phersona v režiji Mileta Koruna in izvedbi SNG Drama Ljubljana; *Pigmalion* (komedija) Bernarda Shawa v režiji Borisa Kobala in izvedbi Mestnega gledališča ljubljanskega; *Večna mladeniča* (komična melodrama) Neila Simona v režiji Vojka Zidarja in izvedbi Kulturnega društva Za Druga.

Kdor bi želel kaj več informacij o tej gledališki ponudbi, lahko pokliče na telefonsko številko Kulturnega doma v Desklah 003865 3953210.

OBVESTILO

KULTURNI DOM Nova Gorica obvešča, da bo prvi koncert za abomna in izven v ponedeljek, 8. oktobra, ob 20.15 v veliki dvorani Kulturnega doma. Oblikovala ga bosta flavtist Bruno Grossi in pianist Bruno Robilliard.

VRTEC KURIRČEK

NAJBOLJ MODEREN V SLOVENIJI

V Novi Gorici (v Cankarjevi ulici 32) so v okviru proslavljanja občinskega praznika odprli prenovljeni otroški vrtec z imenom Kurirček, ki spada pod osrednji Vzgojno - varstveni zavod. Omenjeni otroški vrtec obsega osrednjo zgradbo in prizidek, funkcionalno pa je prilagojen sodobnim zahtevam, načelom in spoznanjem o varstvu predšolskih otrok. Ima tudi zunanje površine, ki omogočajo gibanje, igre in varstvo otrok na prostem.

Ravnateljica Vzgojno - varstvenega zavoda mag. Jožica Ferjančič je povedala, "da je bil smisel prenove Kurirčka sprememba koncepta prostorov. Oblikovani so tako, da omogočajo kar največjo aktivnost otrok. Prostori so sedaj večji, bolj odprti, igralni elementi so novi in razporejeni po celem vrtcu, tako da se otroci lahko prosto gibajo". Zamisel za tako ureditev prostorov in delovanja vrtca so dobili na obiskih v italijanskih vrtcih, s katerimi Vzgojno - varstveni zavod večkrat sodeluje. Ravnateljica mag. Jožica Ferjančič je ob otvoritvi prenovljenega in razširjenega otroškega vrca Kurirček zatrdila, da je ta sedaj najmodernejši otroški vrtec v Sloveniji. Vrednost celotne naložbe je znašala nad šestinosemdeset milijonov tolarjev, sredstva pa je dala Mestna občina Nova Gorica.

Otroški vrtec Kurirček v centru mesta obiskuje stodevet predšolskih otrok, zanje pa skrbi pet vzgojiteljic in pet varuhinj.

M.

ITALIJANSKO PRAVO

REFORMA DRUŽBENEGA PRAVA (1)

DAMJAN HLEDE

V soboto je bila v senatu dokončno sprejeta reforma družbenega prava. Tako se je zaključilo kaotično zasedanje, ki je dan prej privedlo skoraj do pretepa. Do ostrih nasprotovanj je prišlo predvsem zaradi dveh predlogov večine: reforme kaznivega dejanja lažne bilance in reforme zadrug. Zakon, ki vsebuje pooblastilo vladi, naj izvede reformo v skladu z načeli, ki jih sam vsebuje (legge delega), sloni za 90 odstotkov svoje vsebine na osnutku, ki ga je izdelala že prejšnja parlamentarna večina, sedanja pa je v to besedilo vnesla nekaj ključnih sprememb, ki so po mnenju opozicije protiustavne. Za predlogom reforme kaznivega dejanja lažne bilance vidi leva sredina predvsem korist predsednika vlade Berlusconija, katerega sodna pozicija bi bila z novim zakonskim besedilom odločno olajšana, za predlogom reforme zadružnega prava pa krivično ravnanje, ki vnaša močno neenakopravnost med zadrugami na eni strani in pridobitniškimi kapitalskimi družbami na drugi.

Za opozicijo pa boj še ni končan. V pripravi je več načrtov, s katerimi bi preprečili izvedbo omenjene reforme. Prvi poseg, ki ga napovedujejo, je pritisk na predsednika republike Ciampija, da bi zakona ne podpisal, saj bi s tem dejanjem po njihovem mnenju dokončno legitimiral kršitev ustave. Če pa bi do podpisa vseeno prišlo, pravijo, da je že v pripravi postopek, ki bi privedel do referenduma za razveljavitev 5. in 11. člena omenjene reforme družbenega prava. K temu je treba še dodati, da je proti 5. členu, ki uvaja reformo zadrug, Legacoop že vložila priziv na evropsko sodišče zaradi domnevne kršitve evropskega prava. Treba pa je povedati, da predstavništvo zadrug gleda neenotno na novo zakonsko besedilo, saj je druga večja predstavniška organizacija Confcooperative pristala nanj in si prizadeva za konstruktivni dialog z vlado o vsebini izvajalnih norm.

Spor o vsebini 5. in 11. člena je seveda v zadnjih časih zasenčil govor o vsebini ostalih členov, ki bodo brez dvoma zaznamovali bodočnost gospodarskih družb in posledično tudi prihodnost italijanskega gospodarstva nasploh. Temeljni namen reforme, ki je v pripravi že več let, je namreč v spodbujanju nastanka, razvoja in kompetitivnosti trgovinskih podjetij, ki ga hoče zakonodajalec doseči s pomočjo pravne poenostavitve in povečanja statutarne organizacijske avtonomije. Novosti zaobjemajo namreč organsko reformo kapitalskih družb in zadrug, preureditev družbenih kaznivih dejanj in upravnih prekrškov ter nekaj proceduralnih poenostavitvenih določb.

Spremembe seveda ne bodo takojšnje, saj - ponavljamo - vsebuje zakon pooblastilo vladi, naj reformo v podrobnostih izvede v skladu s sedaj uzakonjenimi načeli, za kar bo imela vlada eno leto časa.

DALJE

PO KRVAVIH ATENTATIH V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

BORZE SE UMIRJAJO

MARA PETAROS

Stanje na borzah v svetu se po septembrskem terorističnem napadu počasi normalizira. Zaradi negotovih političnih razmer pa so tečaji posameznih vrednostnih papirjev še vedno zelo nihajoči. V Evropi so npr. borze zabeležile največjo tedensko rast po letu 1976. V povprečju se je vrednost vrednostnih papirjev povečala za približno 16%, medtem ko so v Združenih državah Amerike vrednostni papirji pridobili skoraj 20% vrednosti. Izvedenci pa trdijo, da težave nikakor niso še mimo in da bo nihanje v tem tednu še vedno zelo izrazito, saj bodo posamezne družbe, ki jih kotirajo na borzi, objavile svoje medletne ekonomske račune. Ker pa je trenutno stanje v svetovnem gospodarstvu precej zaskrbljujoče, si marsikateri izvedenec pričakuje, da bodo izkazovali ti ekonomski računi precejšnje izgube, kar bo ponovno odvrnilo varčevalce od nakupa vrednostnih papirjev. S tem pa bodo ponovno po vsej verjetnosti spet padli borzni tečaji. Poleg tega pa negotove politične razmere in strah pred morebitno vojno negativno vplivajo na zaupanje varčevalcev v bodočnost in posledično tudi na povpraševanje po vrednostnih papirjih. Ker pa so napovedi, da bodo Združene države Amerike delovale zelo selektivno, kar naj ne bi prineslo novih kriznih žarišč na Bližnjem vzhodu, borzni operaterji menijo, da bo ostalo zaupanje potrošnikov v Evropi precej visoko, kar bo obdržalo porabe na sedanjih nivojih. To pa naj bi zelo pozitivno vplivalo na podjetja, ki te dobrine in storitve proizvajajo. Tudi na borzi bi se tako vedenje potrošnikov zelo pozitivno odražalo, saj bi se ponovno povečalo povpraševanje po vrednostnih papirjih, in vrednost delnic bi spet počasi zrasla na zadovoljivo raven.

Ob koncu tretjega tromesečja leta 2001 si skušajo ameriški borzni operaterji počasi opomoči. V tem tromesečju, ki se je komaj zaključilo, so delnice drastično padale in izgubljale na vrednosti. Izračunali so, da so v treh mesecih skupno izgubili približno 2.250 milijard dolarjev. Borzni indeksi pa prikazujejo izredno velike padce, ki pa v končni obdelavi predstavljajo manjše padce kot v zadnjem tromesečju lanskega leta. Najbolj usodni za borzna trgovanja so bili dnevi po 11.09.2001, v zadnjih tednih pa so se pojavljala izredno velika nihanja. Borzni operaterji so pričakovali ponovno znižanje uradne diskontne mere vsaj na 2,5%. Ker so v ZDA zabeležili 2,5% inflacijo, lahko trdimo, da so realne obrestne mere enake nič, kar se pogosto dogaja, ko je v nekem gospodarstvu recesija. To bo nedvomno pripomoglo k večjemu trgovanju z vrednostnimi papirji in k večjemu najemanju posojil, kar bi lahko podjetniki dobro izrabili za okrepitev svojih proizvodnih sistemov oz. za spodbujanje prodaj. Nadzorni organ ameriških borz, ki v ZDA opravlja podobno funkcijo kot CONSOB v Italiji, je do 12. oktobra podaljšal dovoljenje, da podjetja kupujejo lastne delnice na tržišču. Taka operacija je navadno gospodarsko neutemeljena in nepravilna, vendar je v tem trenutku zelo dobra spodbuda borzi in trgovanju. Na tak način povečujejo povpraševanje po določenih vrednostnih papirjih in s tem ohranjajo nekoliko višje borzne tečaje.

Težave pa niso samo na borzi, pač pa vsesplošne. O recesiji, ki naj bi se med poletjem odvijala v Združenih državah Amerike, se je že večkrat govorilo, teroristični napad pa je močno ošibil veliko proizvodnih sektorjev: turistične dejavnosti, zavarovalnice in tudi druge panoge ameriškega gospodarstva. Posledice napada lahko ugotovimo še pri preverjanju uspešnosti podjetij v tretjem tromesečju, ki smo ga komaj zaključili. V povprečju so podjetja zabeležila izredno velik padec produktivnosti. Ravno tako so se zmanjšali nabavni izdatki v podjetjih, zmanjšala pa se je tudi stopnja zaposlenosti. Tudi potrošniki se ne odločajo tako pogosto za nakupe, ki niso prav nujno potrebni, istočasno pa se je zmanjšalo tudi povpraševanje po nepremičninah. Statistični uradi so te podatke objavili pred kratkim, ekonomisti pa ne izključujejo možnosti, da je realno stanje še bolj negativno, kot ga prikazujejo statistike. Nekateri izmed najvidnejših ekonomistov v Združenih državah Amerike trdijo, da bo rast bruto notranjega proizvoda v drugi polovici leta 2001 padla za 1%, nakateri pa so še bolj črnogledi, saj primerjajo ameriške težave z recesijo, ki je trenutno na Japonskem, in napovedujejo, da jima bo kmalu sledila tudi Evropa. Istočasno so postavili tudi nova predvidevanja za ekonomsko rast v letu 2002. Vsi najvidnejši ekonomisti trdijo, da bo letna rast svetovnega gospodarstva precej manjša od načrtovane.

Ne moremo pa mimo dejstva, da je bilo leto 2001 za borzne operaterje najbolj negativno leto zadnjih poslovnih dob: 95% investicijskih skladov prikazuje izredno velike izgube, pa tudi povpraševanje po vrednostnih papirjih se je zmanjšalo za več kot polovico v primerjavi z letom prej. Čeprav vsi napovedujejo zelo velike težave in vse večje ekonomske probleme, marsikateri izvedenec svetuje varčevalcem, naj kupijo delnice in naj povečujejo delež delnic v svojih portfeljih. Statistike kažejo, da je navadno najbolj negativen mesec v letu prav september, stanje pa se nato v oktobru nekoliko izboljša. V negotovem političnem trenutku pa bi bilo težko pričakovati kakšne posebno pozitivne rezultate. Za enkrat pa je tržišče v stanju pripravljenosti. Borzni operaterji v glavnem čakajo, kaj se bo zgodilo na političnem in diplomatskem prizorišču, šele nato se bodo odločili, katere vrednostne papirje bi bilo koristno kupiti.

VPISOVANJE SE ZAČELO

TEČAJ ZA KMETIJSKE PODJETNIKE

Deželna zakonodaja predvideva vse od leta 1988 ustrezno strokovno usposobljenost kmetijskih podjetnkov za pridobivanje raznih deželnih prispevkov in podpor.

Ta pogoj je potrjen tudi v Deželnem načrtu za razvoj podeželja, ki je stopil v veljavo 15.12.2000. Za zadostitev temu pogoju morajo interesenti dokazati, da so strokovno usposobljeni na osnovi študijske diplome (dokončan študij agronomije, veterine ali višje kmetijske šole) oziroma z uspešno opravljenim tečajem iz splošnega kmetijstva s strani pristojnih deželnih organov. Dežela prizna tečaj, le če ga organizira za to pooblaščen zavod, med katere spada Slovenski deželni zavod za poklicno izobraževanje.

Program tečaja, ki traja najmanj 150 ur, je zelo obširen in zajema celotno ekonomsko - agronomsko tematiko, ki zadeva upravljanje kmetijskega obrata. Kmečka zveza vabi zato zainteresirane kmete, še posebej mlade, da se vpišejo na tečaj. Obiskovanje nudi možnost obogatitve, poglobitve in posodobitve strokovnega in poklicnega znanja, kar je izredno koristno v današnjem času, ko zahteva upravljanje kmetijskega obrata vnašanje strokovnih ter tehnoloških inovacij, poleg tega pa stalno poklicno izobraževanje.

Pri tem ne gre seveda pozabiti, da diploma, ki jo pridobijo obiskovalci z uspešno opravljenim končnim izpitom, nudi možnost pridobivanja deželnih prispevkov in je zato, še posebej mladim kmetijskim podjetnikom, nujno potrebna.

Slovenski deželni zavod za poklicno izobraževanje, ki je uspešno pripravil že vrsto teh tečajev, namerava, seveda ob zadostnem številu vpisanih, organizirati tudi za šolsko leto 2001/2002 omenjeni tečaj.

Glede na to, da traja tečaj več mesecev, želi Zavod začeti s predavanji čimprej, po možnosti že v mesecu oktobru, da ne bi prišlo do prenatrpanega urnika. Zato vabi Kmečka zveza vse interesente, da se nemudoma vpišejo na tečaj na sedežu Zavoda (ulica Ginnastica, 72 - telefonska številka 040 566360) ali v uradih Kmežke zveze (ulica Cicerone, 8 - telefonska številka 040 362941).

BOGASTVO BARV NA NAŠEM VRTU

UGODEN ČAS ZA PRESAJANJE DVOLETNIC

S pojmom dvoletnice označujemo tiste rastline, ki za celoten razvoj potrebujejo dve rastni sezoni. Prvo leto seme vzklije, požene dokaj močan koreninski sistem in pritlične liste, zrasle v listno rozeto. Nato razvita rastlina prezimi in spomladi ozeleni in požene cvetna stebla, ki so lahko nižja ali višja. Glede na vrsto cvetijo nato od zgodnje pomladi do sredine poletja. Ponavadi gre za rastline s socvetji, kar pomeni nato, da jim seme zori v semenskih glavicah postopoma, kakor pač cvetejo socvetja.

Gre za cvetice, s katerimi navadno zasadimo obrobke ali ožje gredice na vrtu, oziroma grobove in zelenice pred vhodi. Vsi poznamo mačice, nizke marjetke, spominčice, ki spadajo k nizkim dvoletnicam, medtem ko so višje dvoletnice, ki so tudi primerne za rezanje, kot so turški nageljni, zvončnice ali slez in vrtni mak. Pri nas na Primorskem bi setev dvoletnic morali opraviti najkasneje avgusta, ker bi bila kasnejša setev ogrožena, saj bi mraz oviral razvoj rastlin, ki bi tako slabše prezimile. Spomladanske setve za vzgojo sadik opravljamo navadno v zaprtih gredah, priporočljivo pa je zaščititi tudi poletne posevke, saj jih na začetku premočno sonce lahko tudi zažge. Omenjene dvoletnice sejemo v vrste, ki so 15 cm ena od druge. V vsako vrsto sejemo po eno sorto cvetic. Vsak konec vrste bomo zaznamovali s paličico, na katero bomo zataknili izpraznjeni zavojček semena.

Rastlinice so se od avgusta do zdaj že dovolj lepo razvile, da jih lahko presadimo na stalno mesto. Preden te sadike presadimo, pa naj gre za turške nageljne, slez, marjetke ali mačehe, je priporočljivo gredice dobro pognojiti in obdelati. Ko jih presadimo, jih bomo tudi previdno zalili, da se zemlja oprime koreninic, in nato skrbeli, da se bodo do prve večje ohladitve čim lepše razvile. Dvoletnicam škoduje predvsem suh mraz. Zato bomo mlade sadike zaščitili vsaj z listjem ali slamo, primerna je tudi uporaba propustnih polietilenskih tkanin, ki ne ovirajo dotoka vode in zraka, so pa dovolj goste, da zaščitijo rastline pred mrazom.

€vrokotiček

MARA PETAROS

Naša sodelavka odgovarja na vprašanja o uvedbi evra. Bralce vabimo, naj nam posredujejo svoja vprašanja glede nove valute po e-mailu, faksu, tradicionalni pošti ali telefonu; mi bomo to posredovali naši sodelavki.

Vpr.: "Rada bi vedela, kako naj se ravnamo s poštnimi bonusi (Buono Postale), ki so v lirah: je bolje, da jih pretvorimo v evre v času do konca prihodnjega februarja ali pa da jih pustimo takšne, kot so, in jih bo pošta izplačala v evrih tudi v kasnejšem času? Na pošti so nam svetovali, naj jih pustimo kar v lirah. Ali je to modro?"

Odg.: Na pošti so vam svetovali pravilno. Poštni bonusi spadajo med poštne zbiralne posle in jih lahko po tehnični obliki varčevanja primerjamo vezanim hranilnim vlogam. Varčevalec vloži denar na pošto za v naprej določen čas, ob zapadlosti pa mu bo pošta izplačala celotni znesek z obrestmi vred. Po navodilih Italijanske osrednje banke morajo vse banke spremeniti hranilne vloge, tekoče račune in vsa pogodbena razmerja s strankami iz lir v evre postopoma in to brezplačno ter avtomatično. Od 1.7.2001 morajo banke postopoma začeti spreminjati račune iz lir v evre. Če se stranke strinjajo, poteka celotno vodenje računa v novi skupni evropski valuti. Od 01.01.2002 pa bodo banke avtomatično spremenile salde hranilnih vlog, poštnih bonusov, tekočih računov iz lir v evre ne glede na to, če se bo stranka s tem strinjala ali ne. Od tega dne dalje nam bo banka ali pošta izplačevala zneske samo še v evrih. Ta operacija (zamenjava salda iz lir v evre) je za stranko popolnoma brezplačna in avtomatična. To pomeni, da nam bo banka ali pošta sama od sebe in brez stroškov spremenila znesek iz lir v evre. Zato je vsak strah odveč. Vsi zneski, ki jih imate shranjene na pošti ali v banki v katerikoli tehnični obliki, bodo avtomatično spremenjeni v evre, za gotovino, s katero razpolagate, pa se boste morali obrniti na najbližji bančni ali poštni urad, kjer vam bodo gotovino zamenjali. Vsekakor pa bo časa za zamenjavo še zelo veliko. Po zadnjih navodilih Italijanske osrednje banke bomo lahko gotovino zamenjali do 01.03.2012, in to brez kakršnihkoli stroškov.

ŠPORTNO ZDRUŽENJE OLYMPIA

ZAČETEK NOVE SEZONE TUDI ZA NAŠE NAJMLAJŠE!

Tudi čas počitnic se je iztekel, je zapisano v sporočilu, ki nam ga je poslala trenerka športnega združenja Olympia Damjana Češčut. S tem je mislila seveda "športne počitnice" vseh tistih otrok in šolarjev, ki bodo ali pa so že pričeli z vadbo in raznimi treningi.

Kot smo že obširno predstavili delovanje ŠZ Olympia v prejšnih številkah našega tednika, so letos pri Olympii zgledno poskrbeli za telesno vadbo prav najmlajših otrok, vseh tistih, ki se šele dobro podajajo v svet športa. V vse telovadne tečaje, ki jih letos prireja Olympia za najmlajše, se je vpisalo nadpovprečno število otrok, kar je seveda najprej obveza za športno združenje in takoj zatem seveda tudi veliko priznanje, da so na pravi poti, saj je izjemnega pomena to, kdaj otroci začno s športnim udejstvovanjem. Vsem, ki bi radi še vpisali otroke v Olympiine telovadne tečaje, povejmo, da je najbolje, če pokličejo na telefonsko številko 335 5952551; odgovorila vam bo trenerka Damjana češčut, ki tudi pripravlja in vodi večino tečajev.

Sicer pa so že v torek, 2. t.m., začeli z vajami vsi tisti otroci, ki bodo hodili vadit minivolley, odbojko za najmlajše. Trenerka Vanja Černic bo s skupino trenerjev sekcije ritmike in orodne telovadbe uvedla mlade v odbojko. Pri vajah bodo otroci spoznali osnove ritmike, motorične elemente in osnovne elemente akrobatike, osnove torej, ki so podlaga vsakega športa in tudi odbojke. Treningi za minivolley bodo vsak torek in četrtek od 16.30 do 18. ure.

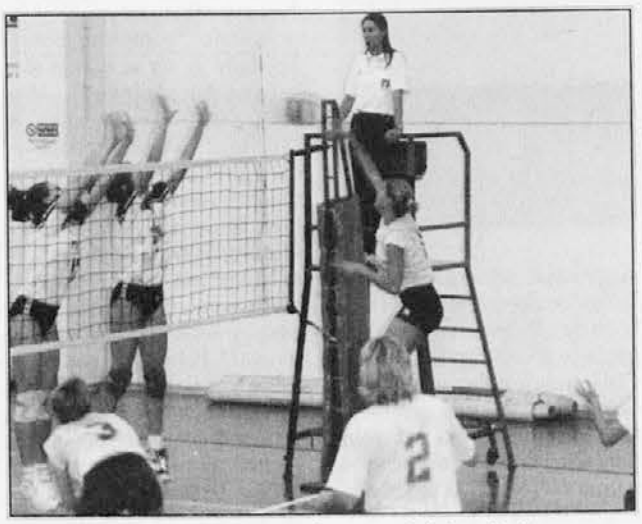

Trenutek s 3. Mednarodnega turnirja Igor Povše

Danes, v četrtek, 4. t.m., pa bodo s treningi pričeli deklice in dečki sekcije športne gimnastike in športne ritmične gimnastike pod vodstvom izkušenih športnih trenerjev, ki se s tem športom ukvarjajo že vrsto let. Mija Ušaj - Češčut bo sledila deklicam, dečke pa bo vodil novogoriški trener Dušan Gabrijelčič, ki je bil mladinski in članski državni prvak v športni gimnastiki. Treningi bodo v ponedeljkih in četrtkih od 15. ure do 16.15. Organizatorji poudarjajo, da je program celoletnih vadb že izdelan, skupini pa se bosta pripravljali za javne nastope.

Že jutri, v petek, 5. oktobra, pa bodo začeli ob 15. uri vaditi predšolski otroci v skupini Gymplay. V skupino je prijavljenih že 15 otrok, vadili pa bodo vsak torek in petek med 14. in 15. uro. Za prevoz otrok iz vrtcev v telovadnico je poskrbljeno, vadila pa bo trenerka Damjana Češčut s skupino vaditeljic.

Prav tako jutri, v petek, 5. t.m., se bo v telovadnici Olympie začela prva vaja skupine hip-hop-funky športno plesne skupine HIP-HOP, ki je že lansko leto deosegla lepe uspehe in požela veliko odobravanja s svojimi nastopi. Treningi te skupine bodo vsak torek in petek od 15. ure do 16.15. Tudi to skupino bo vodila trenerka Damjana Češčut; letošnja novost pa je tudi dejstvo, da je bila ta skupina letos septembra uradno tudi predstavljena na občnem zboru pokrajinske Italijanske zveze športnega plesa F.I.D.S.

Vsem tistim, ki še niste trdno prepričani, ali bi poslali svoje malčke na treninge ali ne, organizatorji sporočajo, da je možen ogled treningov in seveda tudi vpis otrok kar v telovadnici na Drevoredu 20. septembra med urami vaj.

ŠPORTNO ZDRUŽENJE OLYMPIA

3. MEDNARODNI ODBOJKARSKI TURNIR IGOR POVŠE

JURIJ PALJK

Minuli teden je potekal v Gorici v organizaciji Športnega združenja Olympia že tretji mednarodni odbojkarski turnir v spomin na prerano umrlega Olympiinega odbojkarja Igorja Povšeta.

Kot je poudaril v nagovoru igralkam, ki so nastopile na turnirju in številnemu zbranemu občinstvu predsednik športnega združenja Olympia Ivo Špacapan, je turnir posvečen spominu mladega Igorja Povšeta, "ki se ga vsi radi in z veseljem spominjamo. Igor, ki nas je prerano zapustil pred nekaj leti, je bil izjemno občutljiv in rahločuten fant, ki je bil vedno pripravljen pomagati drugim in je bil v našem športnem združenju najprej odličen športnik in nato aktiven odbornik. Turnir, ki je njemu posvečen, prirejamo, da bi se ga na ta način spomnili, kajti v vseh nas je zapustil nenadomestljivo praznino."

Letos so na 3. Madnarodnem odbojkarskem turnirju v spomin Igorju Povšetu nastopili trje ženski odbojkarski klubi, in sicer klub iz Belluna, ki nastopa v B2 italijanski ligi, klub Hit iz Nove Gorice in prvič tudi novi goriški klub Govolley-Siderimpex, ki je nastal z združitvijo ekip OK Vala in Olympie.

Kot smo v našem tedniku že pisali, je novo ustanovljena ženska odbojkarska ekipa nastala zato, da bi združena ekipa dosegala boljše rezultate; je pa tudi sad sodelovanja obeh klubov, kar kaže tudi na današnjo potrebo po sodelovanju in to vse "v duhu, ki nas združene vodi k novim izzivom s skupnim in resničnim veseljem do odbojke", kot je poudaril predsednik ŠZ Olympia Ivo Špacapan.

Pri take vrste turnirjih seveda ni pomemben končni rezultat, ampak predvsem sodelovanje, športni užitki in namen takega športnega srečanja, ki je iz leta v leto poklon nekdanjemu igralcu in prijatelju Igorju Povšetu.

Odbojkarice vseh treh prijateljskih klubov so pripravile lep športni praznik, na koncu so slavile domačinke, ki so imele tudi najboljšo igralko v svojih vrstah. To je bila Michela Fragiacomo, ki ji je oče Igorja Povšeta in naš cenjeni sodelavec Janez Povše **(na sliki)** izročil poleg pokala za najboljšo ekipo tudi pokal za najboljšo igralko turnirja.

POPRAVEK

Prejšnji teden je v članku o mladih, ki so obiskali Frizijo, prišlo do tiskarskega škrata; napačno smo zapisali ime avtorice, ki se pravilno imenuje ***Lavinia*** *in ne Levinia. Mladi sodelavki se opravičujemo.*

SLOVENIJA

DVE OTROŠKI PREMIERI NA NOVOGORIŠKIH LJUBITELJSKIH ODRIH

ŠČEPEC HUMORJA V NEMINLJIVEM ČARU KLASIČNIH PRAVLJIC

IVA KORŠIČ

Gledališka sezona se ni začela le za profesionalne gledališčnike, tudi odrasle in mladinske ljubiteljske skupine so z veseljem in zagnanostjo spet poprijele za delo in že oblikujejo nove predstave, ki jih bodo ponudile v ogled letošnjo zimo. Nekatere so tako prizadevne in marljive, da so že v septembru stopile pred gledalce z novimi uprizoritvami. V ta krog odrskih navdušencev sodita dve mladinski dramski skupini z onstran meje, Gledališče na vrvici iz Nove Gorice, ki je začelo z delovanjem lani in imelo 30 ponovitev prve predstave Žogica Nogica, in Gledališka skupina Mak, ki že peto sezono deluje v KD Svoboda iz Deskel v tesni povezavi s tamkajšnjo osnovno šolo. Mlade igralce - v glavnem učence osemletke - obeh skupin vodi po senčnih, a tudi sonca polnih gledaliških poteh režiser Emil Aberšek, ki ga na Goriškem prav dobro poznajo ljubitelji gledališča. Nad dvajset let je stalni režijski gost v dramskem odseku Prosvetnega društva Štandrež, v zadnjem času je nudil svojo strokovno znanje tudi na novo oživeli dramski družini SKPD F. B. Sedej v Števerjanu. Poleg tega je dobri dve desetletji vodja Amaterskega mladinskega odra pod okriljem Primorskega dramskega gledališča Nova Gorica, v katerem je svoje prve odrske stopinjice ubiral marsikateri zdaj priznani igralec PDG. Za Aberška se je letošnja sezona rodila pod srečno zvezdo, saj sta v tednu dni doživeli premiero kar dve njegovi odrski postavitvi, zasnovani po svetovno znanih pravljičnih vsebinah.

JANKO IN METKA - GLEDALIŠČE NA VRVICI NOVA GORICA

Prvo se je v torek, 25. septembra dopoldne, v veliki dvorani PDG predstavilo šolarjem Gledališče na vrvici s pravljično igrico *Janko in Metka*. Aberšek je nekoliko preoblikoval klasično pravljico bratov Grimm, ki je sicer že vsebovala majceno varianto Škufce; le-ta je nastopajočim junakom dodal simpatičnega škrata Nagajivčka in njegove bratce. V zasnovi, poteku in srečnem razpletu je ostala nespremenjena, odvzel pa ji je nekaj "zlobnosti" in dodal socialno noto, ki je še kako aktualna. Namesto hudobne mačehe je postavil skrbno, ljubečo ovdovelo mater, ki je ostala brez službe. Malčka ji hočeta pomagati v stiski, ker sta izvedela za skriti zaklad. V temnem gozdu jima pomagajo doseči zaželjeni cilj škratje in čudno strašilo tetka Strahopletka. Srečen konec seveda poplača prestane bridkosti.

Pravljična vsebina je podana v pestri razgibanosti; govorjeni del je pretkan s songi, ki jih je, žal, na premierski uprizoritvi preglasila glasba (avtor Matej Petejan), ob zvokih katere so mladi izvajalci tudi plesali po korakih koreografinje Tine Lozej. Ritem predstave je sicer mestoma nihal, vendar upoštevati je treba, da premierska trema lahko marsikaj zagode. Toda drobni spodrsljaji niso zasenčili celotne odrske zamisli, ki je odražala precejšnjo domiselnost v režijskem in scenografskem oblikovanju. Aberšek je podpisal tudi scensko zasnovo, ki je bila zelo posrečena v funkcionalni stiliziranosti. Ob menjavi prizorov so igralci sami postavljali ali odvzemali scenske elemente in tako ustvarjali nova prizorišča, ki so zadobila skrivnostne obrise ob poigravanju luči in sence. Svoj delež so pri predstavi imeli tudi lepi kostumi pisanih barv Nevenke Tomašević. Da ni bilo zastoja med izvajanjem, sta poskrbela vodja predstave Žiga Aberšek in tehnični vodja Zorko Kenda. Dobro so se izkazali vsi igralci: Manca Kodermac (Metka), Nejc Cijan (Janko), Urška Glavan (mama), Nika Melink (čarovnica), Katja Stanič (škrat), Katarina Kogoj (mačka), Ana Žbona (Nagajivček), Nina Luin (tetka Strahopletka), Maja Orel (palček Sladkosned), Peter Lipar (vodja palčkov). Premiero je spremljal gledališki listič v originalni obliki trikotnika.

SNEGULJČICA - GLEDALIŠKA SKUPINA MAK DESKLE

Sočasno s to predstavo, ki so jo mladi Novogoričani postavljali približno leto dni, se je pod Aberškovo taktirko v gledališki skupini Mak v Soški dolini v Desklah rojevala druga, vsem otrokom dobro poznana pravljica *Sneguljčica*. Čarobno vzdušje je v nedeljo, 30. septembra popoldne, napolnilo okusno obnovljen Kulturni dom v Desklah, ko so se na odru pojavili mladi igralci Tina Maffi (Sneguljčica), Karin Rutar (kraljica), Dijana Galič (Gašperček), Maja Krpan (kralj), Luka Mlekuž (kraljevič), Kristina Cigoj, Nena Štendler, Suzana Šuligoj, Andreja Colja, Edisa Paloš, Sergeja Lokar, Tjaša Drešček (palčki), Barbara Ozebek, Maruša in Ana Tinta (dvorjani). V Aberškovi režiji je pravljični splet Sylvie Kammerman zadobil novo svežino in svetlejši, včasih prijetno humorni nadih, tako da so nekateri temnejši trenutki bili manj strašljivi in bolj sprejemljivi za najmlajše gledalce. Po žalostnih dogodkih se je takoj oglasila vedrina prebrisanega Gašperčka, ki se je znal izmazati iz vsake zagate in v katerega se je spretno in sproščeno vživela Dijana Galič in bila z njim gonilo uprizoritve. Odrski prikaz je v Aberškovi režijski zamisli stekel brez nepotrebnih zastojev. Čeprav se je pri igralcih opazila nekakšna različna stopnja odrskega "znanja", so se ujeli in vsak je dosledno speljal svojo vlogo. Pravljični prikaz je nekajkrat zahteval menjavo scene. To težavo je Aberšek spretno rešil s panoji, ki so predstavljali kraljevo sobano na eni strani, po zasuku pa so se na drugi pojavila grčava debla dreves v temni hosti. Zelo premišljeno so sceno poslikali člani likovnega krožka OŠ Deskle z mentorico Aldo Zimic-Ozebek. Tudi v tej igri, sicer v nekoliko manjši meri, je bila prisotna glasbena oprema (avtor glasbe Radovan Kokošar), ki je spremljala dogajanje in songe. Predstava je nedvomno zadobila čarobni blišč tudi zaradi čudovitih kostumov, zamišljenih in sešitih s posebno pažnjo na odtenke barv in "dragocene" našitke. Za to gre vsa zasluga kostumografinji Svetlani Žnidarčič. Pri uresničitvi predstave sta pomagala še mentorica Mojca Petelin in oblikovalec luči ter tehnični vodja Aleksander Žnidarčič.

Uprizoritvi sta doživeli topel sprejem in bosta osrečili male in večje gledalce, saj ju prevevata poetična toplina, pa tudi kapljica humorja na pravem mestu. Pri obeh je sodelovalo veliko mladih, ki s potrpežljivo vztrajnostjo režiserja Aberška spoznavajo gledališki svet z odprtostjo svojih mladih src. Tudi če ne bodo nikdar stopili na igralsko pot, bodo gotovo cenili dramsko umetnost in postali zvesti obiskovalci gledaliških dvoran, ker so se z gledališkim delom tesno srečali, se ob njem trudili, a tudi uživali ob zasluženih uspehih.

S 1. STRANI

ŽLAHTNO POSLANSTVO

Zato so tri sestrske družbe želele z osrednjo prireditvijo v Celovcu prejšnji petek, 28. septembra, primerno obeležiti visoki jubilej, praznovati častitljivi rojstni dan za vse Slovence dragocene ustanove. V Mohorjevi hiši v središču koroškega glavnega mesta, kjer imajo sedež založba, knjigarna, Koroška kulturna zveza, Slomškov dom za dijake, Ljudska šola, Otroški vrtec, Enotna lista, Radio Korotan, Nedelja, Pastoralni center sv. Cirila in Metoda, Katoliška akcija, Dušnopastirski urad itd., je bila že zjutraj na ogled razstava slik Valentina Omana, Gustava Januša in Zorana Mušiča. V zgodnjih popoldanskih urah pa se je v dvorani začela proslava z bogatim kulturnim

Anton Koren

sporedom, ki ga je v slovenščini in nemščini povezovala Mira Grötschnig-Einspieler. Kratek zgodovinski vpogled v pestro zgodovino treh družb, še zlasti celovške, je prek podob posredoval uvodni video posnetek, nakar je direktor Mohorjeve iz Celovca, ki se je v zadnjih 50 letih razvila v razvejano vzgojno-izobraževalno ustanovo, dr. Anton Koren pozdravil prisotne. Med temi je bilo res veliko uglednih gostov tako iz Slovenije kot iz Avstrije. Prisotni so bili predsednik Republike Slovenije Milan Kučan, predsednik avstrijskega državnega zbora Heinz Fischer, državni sekretar Franz Morak, krški škof in protektor Celovške Mohorjeve Alois Schwarz, Slomškov naslednik in protektor Celjske Mohorjeve mariborski škof Franc Kramberger, deželni glavar Jörg Haider, državna sekretarka Magdalena Tovornik, predsednika osrednjih organizacij koroških Slovencev Bernard Sadovnik in Marjan Sturm, pa še veliko znanih osebnosti iz političnega, kulturnega in cerkvenega sveta. Omenimo tudi predsednike treh založb, in sicer Jožeta Planinška (Celje), Jožeta Kopeinига (Celovec) in Oskarja Simčiča (Gorica). Med občinstvom smo z veseljem videli tudi lepo število sotrudnikov Goriške Mohorjeve družbe in zamejcev.

Mohorjeva kot najstarejša slovenska založba se je v zadnjem poldrugem stoletju prilagajala časom in hkrati ohranila svojo identiteto, je ugotovil dr. Koren; s svojimi temeljnimi načeli (slovenstvo, krščanstvo in svoboda duha) je bila trn v peti totalitarnim režimom. V Avstriji je utrdila svojo gospodarsko in

Bernard Sadovnik

idejno samostojnost ter postala pravi most med Avstrijo in Slovenijo. Z vstopom slednje v Evropsko zvezo pa se odpirajo nove možnosti udejstvovanja in sodelovanja.

Slavnostni govor (v celoti ga objavljamo na 3. strani) je imel tržaški pisatelj Alojz Rebula, ki je zaželel, da bi "Mohorjeva družba med slovenskimi založbami poleg primata starosti ohranila primat duha: ostala naj bi, kar je bila teh 150 let, žarišče smisla slovenskemu narodu in slovenskemu človeku". Po glasbenem utrinku mešanega pevskega zbora Sele je spregovoril predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev Bernard Sadovnik; poudaril je temeljni pomen slovenske knjige, ki izobraževanje in krepi jezik. Tudi Marjan Sturm kot predsednik Zveze slovenskih organizacij je poudaril, da sta izobraževanje in znanje danes, v času preseganja meja in predsodkov, predpogoja za uspešno integracijo v evropske procese. Celovški župan Harald Scheucher je označil Mohorjevo družbo kot uspešno in močno ustanovo, ki služi veri, znanju in sožitju med različnimi. Občinstvo je s posebnim zanimanjem pričakovalo poseg deželnega glavarja Haiderja; ta se je izkazal za spretnega govornika, ko je ugotavljal, da lahko danes gledamo na prihodnost z optimizmom, saj moramo "odkrivati skupnost, ki naj premaga katastrofe totalitarnih stranpoti prejšnjega stoletja." Mohorjeva ima pomembno nalogo, je nadaljeval Haider, pri gradnji mostov, sožitju, spodbujanju vzajemnega razumevanja. "Smo v fazi konstruktivnega dialoga, potrebnih je veliko majhnih korakov".

Marjan Sturm

Potem ko je Komorni zbor Ave odpel nežno *Pa se sliš'*, je stopil pred mikrofon mariborski škof msgr. Kramberger. Za Mohorjevo družbo velja evangeljska prilika o gorčičnem zrnu, je dejal, saj se je razrasla v mogočno drevo. "Kmeta je učila umnega gospodarjenja, odpirala je znanstvena obzorja." Oblikovala je duhovno podobo slovenskega naroda, po njeni zaslugi smo Slovenci "v Evropi domačini, enakovredni drugim narodom". Nadživela je tri diktature, vsega se je rešila. Škof se je zaskrbljeno vprašal, ali bo znala "izkoristiti ta milostni trenutek, ko sta slovenski um in

Jörg Haider

srce svobodna, žal prepogosto prazna." V tem času je njen glavni izziv skrbeti za omiko, srčno izobrazbo. Zato je družbi zaželel veliko preroškega duha in tesnejše sodelovanje med tremi vejami. Tudi govor krškega škofa msgr. Schwarza so udeleženci prireditve sprejeli s posebno toplim aplavzom, še posebno zato, ker ga je prebral v slovenščini. Mohorjevi se je zahvalil za vse, kar je v 150 letih storila, zvesta oporoki soustanovitelja bl. Slomška, za rast vere in omike slovenskih vernikov in vseh Koroščev.

Po narodni pesmi iz Doline Rož, ki jo je še enkrat zapel zbor Ave, je spregovoril državni sekretar za umetnost Franz Morak in namenil koroškim Slovencem nekaj pomenljivih misli. Založbe so več kot le proizvajalci knjig, je rekel; so intelektualni centri, ki privlačujejo. Mohorjeva se je razvila v kakovostno založniško hišo, skrbi za šolstvo, prireditve, za posredovanje kulture. "V interesu avstrijske vlade je, da se okrepi status narodne skupnosti... Mohorjeva je bistveno prispevala k sožitju." Tudi predsednik državnega zbora Heinz Fischer je poudaril politični pomen prireditve, ko se je javno razveselil prisotnosti slovenskega predsednika Kučana. "S tem se izpostavljajo načela dobrega sosedstva, gradnje mostov, univerzalnosti." Pohvalil je napore v smislu sožitja in dvojezičnosti kot skupnega bogastva ter požel bučen aplavz, ko je povedal: "Ni bolj ali manj pomembnih narodov; delovati hočemo po načelu absolutne enakopravno-

Msgr. Alois Schwarz

sti. Dejstvo, da se je kdo prej vključil v EZ, mu ne daje nobene prednosti".

Še enkrat je zadonela pesem, tokrat je bil na vrsti ansambel Drava. Nato je prek video posnetka nastopil s pozdravno poslanico zvezni predsednik Thomas Klestil. Ta je omenil jubilej kot pomemben kulturni in politični dogodek. "Mohorjeva si je ustvarila pomembno mesto na eni in drugi strani Karavank". Za njen kakovostni trud na področju izdajanja knjig, izobraževanja in šolstva se je zahvalil odgovornim v imenu avstrijske republike. Veliki pomen in tudi v našem času aktualno vlogo Mohorjeve je s svojo prisotnostjo in besedami potrdil predsednik RS Milan Kučan (govor objavljamo v celoti na 3. strani), ki je dejal, da je "Mohorjeva družba bila in ostaja eden izmed slovenskih identitetnih simbolov, znamenj slovenske ustvarjalne odličnosti, ki nas je enakovredno umestila v evropsko kulturo". Tudi zato je z veseljem sprejel predlog o podelitvi visokega državnega odlikovanja Zlatega častnega znaka svobode RS Mohorjevi; obenem pričakuje, da bodo mohorjani "pri opravljanju svojega poslanstva neutrudni tudi v prihodnje."

S pesmijo *Večnostna Drava* (besedilo Alojza Rebule, glasba Jožeta Ropitza), ki sta jo skupno zapela MePZ Gallus in MePZ Sele, se je končalo uradno slavje ob rojstnem dnevu "velike slovenske dame". Praznovanje se je nadaljevalo na lepem Mohorjevem vrtu, kjer so se res številni udeleženci, pripa-

Msgr. Franc Kramberger

dniki starejših in mlajših generacij, še naprej skupno veselili dogodka. Mohorjeva družba konec koncev ostaja mlada, ker je vedno rastla iz svežih korenin in v stalni povezanosti z ljudmi. Če smo dočakali ta njen visoki jubilej, gre zasluga v prvi vrsti idealistom, ki so skozi desetletja verjeli v smisel svojih prizadevanj in jim je še danes pri srcu ne le slovenski jezik, ampak prav vsak slovenski človek, ki živi doma ali po svetu. Zato naj mohorjevke še naprej "um in srce in voljo" razsvetljujejo in žlahtnijo! Zvesti luči, ki jo je prižgal bl. Slomšek, naj tudi današnji zavzeti mohorjani na Primorskem, Koroškem in v Sloveniji z veliko vero v prihodnost ohranjajo žive besede blaženega škofa: "Da, jaz upam in upam, da bo tudi iz naše srede lep sad Slovencem izzorel, lep sad učenosti, od katerega se bo mladi rod slovenski oživil."

S 1. STRANI

KAKO DO...

Vse tako predložene kandidate bi zapisali na posebno glasovnico in vsak volivec bi lahko izbiral med tako "manjšinsko" glasovnico in običajno glasovnico za ostale stranke in koalicije. Če bi "slovenski kandidati" prejeli skupno vsaj pol odstotka vseh veljavnih glasov, bi bil izvoljen tisti med njimi, ki bi imel največ preferenc.

Slovenska skupnost je predlog - kljub nekaterim pripombam - pozdravila, saj v bistvu spominja na njen predlog izpred nekaj let. Podprla jo je tudi Marjetica. Levičarske stranke, skrajna desnica, a tudi slovenske komponente levih strank pa glasno nasprotujejo temu predlogu, češ da uvaja preštevanje manjšine, etnično opredeljevanje, getizacijo Slovencev, preprečevanje slovenskim volivcem, da sodelujejo pri oblikovanju koalicij in določanju predsednika, omejevanje možnosti izvolitve več svetovalcev, zapostavljanje Slovencev v okrožjih, kjer so številčno šibkejši, ipd.

Možnosti za zagotovitev zajamčenega zastopstva je več. V Sloveniji imajo Italijani in Madžari za izvolitev zajamčenega parlamentarca na voljo po dve glasovnici: splošno in "manjšinsko", podobno zgoraj opisani. Nekateri predlagajo posebna volilna okrožja v pretežno slovenskih krajih. Prej omenjeni volilni predlog "36 svetovalcev" je predvideval tako imenovani "ladinski sistem", ki ostaja nekakšna alternativa "Zoppolatovemu predlogu". Po njem bi za stranke veljal 5-odstotni volilni prag, ki bi manjšim, tudi narodnomanjšinskim strankam torej vnaprej zapiral pot v deželni svet. Slovenski kandidati na posameznih strankah pa bi lahko uradno izrazili svojo narodnostno pripadnost. Če bi nihče izmed njih ne bil izvoljen po običajnem postopku, bi tisti Slovenec, ki bi na listi katere izmed "pripuščenih" strank dosegel več preferenc kot slovenski tekmeci na ostalih listah, izpodrinil zadnjega izvoljenega strankarskega tovariša in tako prišel v deželni svet.

Zakaj je "Zoppolatov predlog" ob nekaterih nujnih popravkih boljši od "ladinskega"? Zato, ker imamo resnično zajamčeno manjšinsko zastopstvo le takrat, če volilni mehanizem upošteva manjšino kot subjekt, in torej slovenske kandidate predlagajo Slovenci, ne pa milostno izbira kaka vsedržavna stranka ali koalicija; če imajo volivci možnost, da izbirajo med različno usmerjenimi kandidati; če so pogoji za izvolitev za manjšino razumno olajšani.

Pri "Zoppolatovem predlogu" bi bilo treba odpraviti ločeno glasovnico, ker ni potrebna in ni primerna (zakaj bi se morali Slovenci dodatno in javno opredeljevati tako pred oblastmi kot pred narodnostnimi, a tudi ideološkimi nestrpneži?). Manjšinski kandidati so lahko mirno zapisani na splošni glasovnici. Možno bi bilo tudi, da bi se posamezno povezali s tem ali onim predsedniškim kandidatom, tako da bi - kot ostali volivci - sodelovali tudi pri širših, "večinskih" izbirah. Po izvolitvi pa bi se lahko, če bi želeli, povezali s to ali ono koalicijo, kar je iz izkušenj v Republiki Sloveniji prav dobro znano.

Model namreč spoštuje pluralizem v manjšini. Skupine volivcev lahko predlagajo vsaka svojega, drugače usmerjenega kandidata, tako da lahko volivci sproščeno izbirajo. Res je, da se prekine volilna solidarnost med Italijani in Slovenci, ki je toliko našim ljudem pri srcu, vendar le začasno in zaradi nujnosti, da se manjšini zagotovi možnost, da je subjekt. Morali pa bi še določiti, da se tudi predlagatelji predstavijo kot pripadniki slovenske manjšine, da se čimbolj izognemo možnim zlorabam Slovencem nasprotnih sil. Tudi omejitev glede števila izvoljenih Slovencev ne bi smelo biti. Če bi seznam slovenskih kandidatov zbral toliko glasov, da bi lahko dosegli več svetovalcev, bi moralo biti logično, da jih je pač toliko izvoljenih, drugače pa bi nastopila varovalka o vsaj enem izvoljenem.

"Predlog 36 svetovalcev" je veliko bolj omejevalen, saj etnične stranke vnaprej izključuje z visokim vstopnim pragom, slovenske kandidate pa izbirajo italijanske stranke na podlagi svojih računov. Število preferenc lahko poleg tega prevesijo italijanski volivci na podlagi strankarske discipline. Ne le načela, temveč izkušnje zadnjih let nas svarijo, da se tu bolj kot volja manjšine uveljavlja volja politično in narodnostno močnejšega.

Nekateri seveda živijo na račun sistemov, ko so ljudje prisiljeni, da izbirajo "manjše zlo", da glasujejo pod težo odgovornosti, da ima le ta ali ona stranka oz. kandidat "realne možnosti", ipd. Če se zdaj izbira nov volilni sistem, pa bi bilo prav, da bi težili po najboljšem za manjšino in da bi s polemikami ne nudili oblastem izgovora, da sami Slovenci nočemo zajamčenega zastopstva. Dovolj poučno je bilo zatrjevanje, da ne zahtevamo vrnitve Narodnega doma, ki jo je poročevalec Maselli prvotno zapisal v zaščitni zakon!